

MARINI GUARANI

IN UNIVERSITATE NEAPOLITANA

JURIS CIVILIS

PRIMARII PROFESSORIS

JUS FEUDALE

NEAPOLITANUM, AC SICULUM.

TOMUS I.

Feudorum τὰ πρῶτα continens.

NEAPOLI MDCCXCH.

EX TYPOGRAPHIA SIMONIANA.

Cum publica venia.

INDEX TITULORUM,

Qui in primo tome continentur.

INTRODUCTIO. pag. 1 .

CAP. I. *De prima feudorum origine, eorumque veluti lineamentis.* 4

II. *De feudorum adolescentia, ac virilis aetatis maturitate.* 10

III. *De feudorum migratione in Italiam.* 41

IV. *De feudorum illatione in Regnum Neapolitanum, ac Siculum.* 51

L I B E R I.

TIT. I. *De collectione juris feudalis communis, ejusque receptione apud Neapolitanos, ac Siculos.* 59

II. *De feudorum rectorum essentia, & contractibus feudo affinis.* 82

III.

- III. De diversis feudorum divisionibus ex jure Neapolitano, ac Siculo præsertim desumi solitis. 93
- IV. De diversis feudorum speciebus ex jure Neapolitano, ac Siculo. 131
- V. De rebus, quæ in feudum dari possunt, & ipsa feudorum investitura. 159
- VI. De feudorum præscriptione. 173
- VII. De baronum baliatu, & nuptiis. 185

*Viro · Incomparabili · Marchioni · Xa-
verio · Simonettae · Publici · Privati-
que · Juris · Scientia · Et · Usu · Pe-
ritissimo · Ex · Gente · Apud · Brut-
tios · Vetustissima · Prima · Totius
Agnationis · Origine · Et · Qua · Bel-
li · Domique · Clarissimi · Ipsi · Si-
monettae · Mediolanenses · Prognati
Cum · Ob · Fidem · Constantiam · San-
ctimoniam · In · Urbanis · Magistrati-
bus · Felicissimo · Ferdinando · Adpro-
batam · Cum · Ob · Res · Praeclare
Gestas · In · Siciliensi · Praetura · In-
termortua · Majestatis · Jura · Redin-
tegrando · Periclitantem · Oppidanorum
Libertatem · Tuendo · Ac · Raro · Qui-
dem · Exemplo · Fiscī · Rationes · Cum
Po-*

*Populorum · Usilitate · Conciliando · Apud
Optimum · In · Europa · Principum · Li-
bellos · Agenti · Marinus · Guaranus
Feudorum · Τα · Πρωτα · Venerabun-
dus.*

IN:

I N T R O D U C T I O

IN FEUDORUM HISTORIAM.

Imperio Romano labante ,
inter Occidentis concussi
motus Franci , relicto Ger-
maniae natali solo , uberio-
res Galliarum provincias occuparunt .
Eorum opera institutum feudorum eva-
luit , quod primum Gallias ipsas , dein-
de reliquas Occidentis provincias late
pervasit . Id victoribus suaserunt partim
patrii ipsorum mores , partim regiones
bello partas nova regendi ratio . Qua-
qua de causa id factum , his quidem
initiis feudale regimen serius ocus in
omnes ferme Europæ provincias , & in
ipsum Regnum Neapolitanum , ac Sicu-
lum fuit invecum . Id bono , an malo
mortalium fato , pro tuenda , an dissol-

Tom. I.

A

ven-

venda Civitate, pro munimento, an calamitate Principum invaluerit, haud facile definieris. Tantum constat, feudis in Europa receptis, populorum commodis male consultum, & immensa praediorum spatia paucarum familiarum hereditatem evasisse; eas igitur patrimonium non minus fisci, quam privatorum vorasse. Sed eam in rem summa potestas inquirito. Nos ipsam disciplinam ~~feudalem enucleabimus~~, argumentum discors sententiis, opimum in foro jurgiis, &, quod mirum in Regno tot feudis laborante, non satis haecenus ad captum adolescentum expositum, Mirum etiam magis, in tanta hodie literarum luce de prima feudorum origine non omnino liquere, Sane ejus rei difficultatem inculcaturus ille feudorum primordia comparat cum annosa quercu, cujus folia, rami, truncus procul appareant, lateant tamen radices alta sub terra depressas.

pressæ. Prænotiones tamen id genus & materiæ ipsius intellectum præstant evidentiorem, & in ipsis rerum articulis summa rationum momenta inde licet haurire. Quapropter ut apte destinata componam, antequam ad sacra jura feudalis accedam, primo ipsa feudorum incunabula, eorumque prima veluti lineamenta ex suo natali solo exhibebo. Deinde ipsorum adolescentiam, ac virilis veluti ætatis maturitatem alio sub Cælo partam investigabo. Denique de eorum migratione in Italiam, atque in Regnum Neapolitanum, ac Siculum sermonem instituem.

EXERCITATIO HISTORICA
C A P U T I.

*De prima feudorum origine , eorumque
veluti lineamentis .*

QUOD ad primam feudorum originem , tot , ac tam diversæ sententiæ circumferuntur , ut fastidium lectorum facile excirem , si eas omnes proferre vellem . Alii scilicet a Romanorum clientibus , alii a militibus imperii fines tuentibus , alii a prædiis stipendiariis eam repetendam censuerunt . Eorum error inde manavit , quod pro more superioris sæculi originem institutorum omnium in unis libris Romani juris quæsierunt . In eo autem argumento adeo desipere quidam , ut feuda cum ipsis mortalibus statim exorta crederent,
eis.

eisque originem dedisse eos, qui primum in alios imperium usurparunt. Ejus notæ est Joannes Niellius *in disputat. feud. c. 1. tb. 1.* Non mirum igitur, si idem Persarum Satrapas; tamquam barones; in scenam producat. Miror magis; cur non & Artaxersem apud eisdem Persas feudorum auctorem is fecerit. Constat enim, eum Themistocli tres Civitates donasse; ut alia vinum, alia obsonium, alia panem præberet Nep. *in Themistocl. n. 10.* Sed ejus gregis cum alios, cum Niellium ipsam late refellit Georg. Christian. Gabaver. *in dissert. de feud. origin.* Sane si quarum in Gentium institutis aliquid ad feudi naturam accedens inveniatur, non inde illatum oportuit, eas feuda primum instituisse.

II. Ut igitur decerni possit de feudorum primordiis, & ubi Gentium eorum veluti lineamenta constitui oporteat, il-

6 *Enecit. histor. Caput I.*

lud statuendum in primis , in Francorum historia primam feudorum mentionem occurrere , ut recte statuit Ericus Mauritius *in corollar. 7. ad dissertat. de princip. jur. publ. German.* Ipsi autem dupondii non ignorant , Francos Germaniæ populos sub Merovei nepote Clodoveo inter Francorum reges primum fidem amplexo Galliarum provinciis ferme omnibus ~~fuisse potitos~~ Gregor. Turonens. *histor. Francor. libr. 2.* Insequenti quoque capite liquebit , per Francos ipsos in Galliam feudorum institutum inventum . Si igitur evicerimus , apud Germanos veteres prima lineamenta feudorum occurrere , inde recte inferemus , feudorum incunabula apud ipsos Germanos , seu Francos quæri oportere ; per eosdem autem adolescentiam , ac virilis veluti ætatis maturitatem feuda primum in ipsa Gallia , deinde in plerisque Europæ provinciis accepisse .

III.

III. Jam vero ut eo perveniamus, primum omnium illud exploratissimum poni debet, feuda ab initio olim veluti militiae stipendium inventa fuisse, & quibus arctiori fidei vinculo barones erga Principes astringerentur; feuda etiam duplex in barone servitium complexa esse alterum belli, alterum domi praestari solitum. Ut enim alibi opportune liquebit, in pace barones inter feudorum incolas juri dicundo praerant; belli vero tempore signa Principum sequebantur. Si igitur ostenderimus, eadem ferme instituta apud veteres Germanos olim obtinuisse, una veluti fidelia duos parietes dealbabimus. Inde enim constabit, & Germanos, seu Francos in suo natali solo prima veluti fundamenta feudorum jecisse, eorumque opera, Galliis debellatis, feuda primum apud Gallos instituta fuisse, deinde in alias Europae provincias commigrasse.

8 *Exercit. histor. Caput I.*

IV. Politicam veterum Germanorum constitutionem servarunt nobis duo antiquitatis lumina Cæsar, ac Tacitus, brevius ille *de bell. Gall. libr. 6. c. 6.* latius hic in quantivis pretii libro *de morib. German.* Ex utroque constat; acriori belli studio Germanos olim accensos; permultos apud eos fuisse, quos ii *principes* appellant, qui unice militiam profiterentur; ~~perpetua~~ eos fortissimorum juvenum globo circumdatos, quos designant vocabulo *comitum*; horum præcipuum sacramentum fuisse principes tueri, defendere; quorum essent in pace decus, in bello præsidium; munificentiam principes erga comites exercere solitos per raptus, & bella; inter contentum, ignorationemve pecuniæ pro stipendio comitum epulas, ac largos apparatus cessisse Cæs. *loc. cit.* & Tacit. *de morib. German. c. 13. & sequ.* Addit ibidem Cæsar, nullum apud eos in pace com-

De prim. feud. orig. §

cōmūnem fuisse magistratum ; principes regionum , atque pagorum jus inter suos dixisse . Habes igitur apud utrumque scriptorem jam vagientium baronum fidem , & pro feudis qualecumque stipendium , ac duplex illud servitium belli , domique olim a baronibus præstari solitum : Proinde , ni fallor , evicisse videor , prima feudorum incunabula trans Hercyniam silvam , atque apud veterum Germanorum sedes quæri oportere . Sed videamus , quo rerum humanarum orbe in aliud Cælum feuda delata fuerint , & quibus initiis adolescentiam , ac virilis veluti ætatis maturitatem in alia parte terrarum acceperint .

CA.

C A P U T II.

*De feudorum adolescentia, ac virilis
veluti aetatis maturitate.*

IN extantibus orbis terrarum fastis duas potissimum rerum humanarum vicissitudines admirari licet. Earum altera per valescentis imperii Romani incrementa se prœdit, altera per ejus occisum. In utraque fluxus veluti, ac refluxus populorum apparet ad Septentrionis latebras aufugientium, vel ultra notos fines in meridiem remeantium. Nimirum ubi transgressæ sunt Alpes victrices Romuli legiones, Germaniæ plerique populi avitæ libertatis avidiores in remotioribus Septentrionis spatii incolatum sibi quæsierunt. Iidem tamen jam fluxam Romanorum potentiam respicientes, ac suas vires spectantes aggre-

grediendo jam pares non tantum in veteres suas sedes, sed & in ipsas Romanorum provincias irruperant. Eorum autem incursionibus Occidentis imperium varie vexatum, afflictum sub Augustulo finem accepit anno ferme Christi 476. Scilicet, inauspicatissima imperii divisione facta per Constantinum, ab Orientis quidem provinciis eum militum robore, cum natura loci munitis barbari e Septentrione incurstantes facillime propulsari poterant. Nam & in defectu navium difficile erat Bosphorum Cimmerium transgredi, eumque si transfretassent; milites ad tuendam Constantinopolim excubantes eos facile arcuissent. Iidem tamen per Occidentis provincias pridem infirmitiores impune grassari poterant. Ita primum Faramundus, pluribus Galliarum provinciis debellatis, initium Regno Francorum apud Gallos fecit anno ferme Christi 417. Post longam annorum

se.

12 *Emercit. hiftor. Caput II.*

seriem ei in Regno successit Clodoveus Regis Childerici filius, Merovei nepos. Inde prima stirps Regum Francorum in Gallis *Merovingiorum* est appellata. Inter reges autem Merovingios maximam nominis celebritatem Clodoveus est consequutus. Nam reliquorum barbarorum ducibus debellatis, & ipso Alarico Wisigothorum per Galliam rege cæso, omnes ferme Galliarum provincias in suam potestatem redegit, ac primus ad Alpes usque Regnum Francorum extendit. Conf. Gregor. Turonens. *in hiftor. Francor. libr. 2.* Ex stirpe Merovingiorum igitur feudorum aut adolescentia, aut saltem primordia repeti in Europa debent.

II. His ita præstitutis, ut, quæ dicturi sumus, rectius intelligantur, paucis præ-narrandum censeo, quem modum Franci Reges sequuti fuerint seu in devictarum regionum prædiis dividendis, seu

feu in novarum provinciarum regimine ordinando. Ea autem in re edico, prædico, Francorum vocabulo hic singularem Germanorum Gentem non designari. Recte enim advertunt horum mysteriorum periti viri, Francorum vocem complecti omnes ferme Germaniæ incolas; Francos in primæva sua notatione *fæderatos* significare; eo igitur vocabulo contineri omnes Germanorum Gentes, quæ fœdere inter se inito libertatem suam adversus Romanos tuendam suscepissent. Conf. Paul. Cancian. *in barbar. leg. antiqu. in monit. ad leg. Salic.* Francorum igitur vocabulo non tantum Salicos, sed & Burgundiones, Ripuarios, Bajuvarios, & id genus alios generatim intellige. Id monitum quidem oportuit, ne quis nobis vitio vertat, si quando ad confirmanda Francorum instituta non tantum Salicas, sed & Burgundionum, Ripuariorum, aliorum.

14 *Exercit. histor. Caput II.*

sumve Germanorum leges hic produca-
mus .

III. Quod ad prædiorum divisionem in
Galliarum provinciis , a veteri Germa-
norum instituto recessere Franci . Ni-
mirum Germani veteres in patriis sedi-
bus agros proprios non habebant . Ma-
gistratus , aut principes in annos sin-
gulos cognationibus hominum quantum
agri eis , & quo loco videretur , tri-
buebant , atque anno post alio transire
cogebant Cæs. *de bell. Gall. libr. 6.*
c. 6. Id placuisse ibidem is addit , ne
assidua consuetudine capti studium belli
agricultura commutarent , ne latiores fi-
nes parare studerent , neu inter ipsos
oriretur pecuniæ cupiditas . Id ipsum
commodis ex agrorum cultura alibi re-
dire solitis non officiebat , cum major
pars victus eorum , ut scribit Cæsar ,
in lacte , & carne consisteret : latissima
autem prædiorum spatia gregibus , &
at-

armentis defutura non erant præsertim in incolarum non adeo numerosa frequentia.

IV. Enimvero vetus hoc Francorum institutum in tanto Gallorum, & advenarum numero novi principatus ratio servari non patiebatur. Igitur victoribus expedire visum proprietatem prædiorum institui. Ea *alode*, vel *alodium* dicta fuit, quia per sortem cuique certæ prædiorum partes obveniebant. Nam, ut observat Vachterus, *alodium* in veteri Germanorum lingua prædium forte obtentum designat *in glossar. German. voc. alodium*. Id non tantum evincunt exempla ibi a Vachtero, & a Ducangio producta *in voc. fors*, sed & Francorum vetusti mores in dividendis inter victores ipsis rebus mobilibus ab hoste captis. Narrat enim Gregorius Turo-nensis *hisor. Franc. libr. 11. c. 27.* direptis Ecclesiæ cujusdam rebus per Franco-
rum

16 *Exercit. histor. Caput II.*

rum exercitum, a Clodoveo vas quoddam eximium frustra Episcopum postulasse. Is enim licet desiderio Episcopi indulgere vellet, ferocior inter commilitones quidam, coram Principe securi diffracto vase, audacius exclamavit, nisi inde quempiam habiturum, ultra quam ei fors tribuisset. Neque vero Franci Galliarum colonos avitis prædiis omnino privarunt, iisque modestiores, rebus jam pacatis, se præstitērunt. Franci scilicet armentis, & gregibus, Galli agrorum culturæ studebant. Montana pabulis aptiora; plana utilius cultura exercentur. Hinc bessem quidem sibi prædiorum Franci, sed in montibus retinuerunt; reliquum trientem in planitiis relinquere victis. Res aperte liquet ex legibus Burgundionum tit. 54. §. 1.

V. Porro in partiundis agris non privatis tantum, sed, ratione novi principatus ita suadente, maximam quoque partem

tem Regi concessa fuere prædia , quorum cultura per servos glebæ addictos exercebatur. Constat scilicet , veteres Francos impatientes tributorum fuisse . Indignum enim Germano nomine videbatur tributis negligi , ac publicanis atteri . Aliunde principes comitatum suum vi , belloque tuebantur , & in bellorum defectu materia beneficentiæ raptus erat Tacit. de morib. German. 14. Ita. nusquam apud eos jugatio , capitatio . Patrios mores in Gallias intulere victores , neque ab ingenuis species , pecuniamve annuam expectabat fiscus . Census quidem in fiscum inferri solitus in legibus Francorum occurrit ; recte tamen advertit Montesquieus , ejusmodi functiones ad servos tantum , aut glebæ addictos pertinuisse *espr. des loix livr. 33. c. 14. & sequent.* Id ipsum , si res flagitare , facile evinci posset ex Marculsi formulis præsertim ex libr. 1. *formul.*

Tom. I.

B

19.

18° *Exercit. histor. Caput II.*

19. Ipsa igitur ratio novi Principatus suavit, ut & prædiorum pars longe maxima penes Principem esset, qua & munificentiam erga milites exercere, & dignitatem suam tueri posset. Quapropter ex prædiis Principi in divisione relictis potissimi fisci redditus. Indidem, ut infra liquebit, & feudorum primordia. Nunc videamus, quo Franci modo devictarum in Gallia regionum regimen ordinarint. Inde enim potissimum re-
sta feudorum intelligentia pendet.

VI. Quod igitur ad regimen in debellatis regionibus institutum, ea in re a patriis suis moribus Franci non recesserunt. Nimirum apud Germanos olim præter Regem principes complures erant, qui comitibus suis stipati operam bello navabant. Eos appellat Tacitus *in pace decus, in bello præsidium de morib. German. 13.* Principes igitur eos ipsos esse oportuit, qui, ut Tacitus scribit *loc.*

civ.

cit. jus per vicos, ac pagos reddebant; Magistratus quidem juri dicundo in publicis Gentis conciliis eligi solitos tradit ibidem Tacitus. Facile tamen mihi persuaferim, in bellicoso populo judices in comitiis fuisse renunciatos eos ipsos, qui armis inclaruissent. Ex eodem Tacito constat, nusquam apud Germanos fuisse generale litium auditorium. Ut discreti ipsi, ac diversi habitabant, ita diversis in locis, ubi res postularet, jus dicebatur. Idem igitur principes & bello, & paci præerant controversias dirimentes. Hoc autem institutum non civibus tantum, sed & Regi proderat. Nam ex judiciis quoque maxima in Regem redibat utilitas. Siquidem in delictis in ferociori populo frequentibus pars multæ læsis, pars fisco addicebatur Tacit. *loc. cit.* Ex patriis etiam Germanorum fortasse moribus *fredum* partim in ipsorum principum

pura usum, partim in fiscum cedebat: Vide *leg. Salic. reformat. tit. 52.* Erat autem fredum veluti publicæ tutelæ pretium reis præstari solitæ, ne a læsis, eorumve cognatis nondum conciliatis vim paterentur. Sed ea de re latius alibi.

VII. Porro Galliarum provinciis potiti Franci in novo suo regimine constitutionem omnino militarem elegerunt parati semper aut aggredientes hostes arcerere; aut incolas rebellantes ullosci. Nam in barbarorum incursionibus per quintum, ac sextum sæculum frequentioribus & periculum a novis irruentibus Gentibus imminerebat, & ab ipsis debellatis populis metus aderat. Licet igitur in patriis sedibus nulla militandi necessitas Germanis esset, nisi ultro professores forent, ducem aliquem se sequuturos *Cæs. de bell. Gall. 6. 6.* in devictis tamen Galliarum provinciis fecus obtinuit. Nam forte agris jure dominii cuique tribu-

butis, necessario arma sumi oportebat, seu defendendum bellum, seu inferendum esset. Si quis expeditionem defugeret, poena in fiscum inferenda multabatur, quæ *heribannum* dicitur in Francorum legibus. Ita sane Carolus Magnus edixit *capit. libr. 3. c. 67. Quicumque liber in hoste bannitus fuerit, & venire contemserit, plenum heribannum componat secundum legem Francorum, idest solidos sexaginta*. Id ipsum in prima regum Francorum stirpe servatum fuisse constat ex Gregorio Turonensi *libr. 5. c. 26*. Ibi enim Chilpericus *bannos* exigi ab eis jussisse traditur, qui eum adversus hostem sequuti non essent. Exemplum haud absimile de Childeberto narrat idem Gregorius Turonensis *libr. 7. c. 42*.

VIII. Enimvero deses illa Francorum in Gallia turba bello profligando non omnino idonea videbatur, si deessent bel-

licosi homines, qui & assidue arma tractarent, & disciplinam militarem callerent. Quemadmodum igitur apud Germanos olim robustiores adolescentes belli studium unice profectes, ducem quisque suum ~~sequebantur~~ *Tacit. de morib. German. 13.* ita in Galliarum provinciis fortissimi quique Franci, qui inter ancipitia claruissent, & quorum vis acrior in hostibus debellandis se commendasset, *beneficia* ea lege sunt consecuti, ut militiam unice profiterentur, & promptiores essent in expeditionem adversus hostes. Ea autem beneficia tractu temporis *feuda* sunt appellata. Ad veterum Francorum beneficia proxime accedunt hodierna Turcarum *timariotæ*, quæ vocant, a Solimano iisdem ferme de causis instituta. Et ea enim per ipsorum vitam tantum actu militans conceduntur, & veterum Francicorum beneficiorum exemplo in heredes non transeunt.

eunt. Quemadmodum etiam timariotorum possessores cum certo militum numero, si bellum ingruat, adversus hostes proficisci debent; ita qui Francica beneficia possidebant olim, cum præscripto hominum numero adversus hostes ire cogebantur. Vide Marculf. *formul.* 47. apud Lindenbrog. & Robertson. in *Carol.* 5. tom. 2. not. 44. Præ ceteris igitur Francis major erat eorum obligatio, qui beneficia consequuti forent. Primo enim, ut vidimus, non tantum ipsi ad militiam adigebantur, sed & certum militum numerum, seu quam Marculfus *loc. cit. arimanniam* vocat, eos præstare oportebat. Deinde ob heribannum lueda multa in aliis sexaginta solidos non excedebat; verum heribannus beneficiarii erat amissio beneficii. Eo accedebat, quod, si longior expeditio foret, reliqui Franci expensis ipsius Principis militarent, Verum si de beneficiariis

24 *Exercit. histor. Caput II.*

ageretur, saltem per sex hebdomades de suo ii victitabant, ut constat ex libello *de benefic. c. I. §. I.* Sed ea quidem in re pro diversitate Gentium diversi mores invaluerunt. Ceterum ex dictis inferre licet, recte edixisse Robertsonium *in Carol. V. tom. 2. not. 8.* inter reliquos Francos, & beneficiarios discrimen intercessisse. Nam respectu militiæ horum conditio durior erat. Aliunde nisi id admiseris, intelligi nequit, cur Princeps beneficia conferens jure percipiendi fructus ex prædiis privare se vellet, cum beneficiarios nihil ultra præ reliquis præstare oporteret.

IX. Porro qui beneficia a Regibus consequuti forent, parum aberant a veterum Germanorum comitibus, de quibus supra meminimus. Nimirum potissimum apud Germanos olim comitum sacramentum erat, principem suum tueri, defendere, adeo ut turpe, ac probrosum eis esset,
su.

superstitem principi ex acie recessisse Tacit. de morib. German. 14. Modo haud absimili, qui beneficia liberalitate Regum obtinuissent, ad fidem optimam maximam erga Regem astringebantur. Eam ob rem in veteribus barbararum Gentium monumentis beneficiarii appellantur *fideles*, *leudes*, *homines in truste Regis*, *antrustiones*, *vassi*, *vassalli*. Nam, ut passim admonent harum rerum periti viri, ea vocabula originitus fidem designant, quam, qui beneficia accepissent, Regi præstare oportebat. Hinc, feudis ad maturitatem suam deductis, barones *vassalli* sunt appellati; licet ob doctorum inscitiam vox isthæc hodie passim accommodari soleat feudorum incolis, ac generatim omnibus, qui baronum jurisdictioni subsunt.

X. Enimvero ad rectam intelligentiam barbaricarum legum præcavendus hic error, in quem impegere complures, & quem

26 *Exercit. histor. Caput II.*

quem ne ipse quidem Montesquieus ef-
fugit *espr. des loix livr. 30. chap. 16.*
Neque enim vassalli omnes ob unam
militiam beneficia accipiebant; neque
ejusdem generis beneficia erant. Verum
est quidem, vassallos ad fidem erga Re-
gem obstrictos, non tamen omnes mili-
tiæ armatæ causa beneficia consequeban-
tur. Vassalli scilicet ab initio sunt ap-
pellati; qui in *vassaticum*; seu fidem
ac famulatum se Principi commendassent
ob beneficium seu acceptum; seu ob
bene navatam operam postea accipien-
dum. Neque enim oportebat ad condi-
tionem vassalli, ut beneficium sub vas-
satici ingressum acciperet. Vide Mura-
tor. *antiquit. Italic. dissert. 11. §. 3.*
Vassalli igitur aut apud Principes in mi-
nisterio erant, eorumque veluti in to-
gata militia officium aliquod domi exer-
cebant; aut militiam profitebantur. Ita
beneficia aut officii *Palatini*, aut *mili-
tiæ*

ria causa obtineri solebant. Hinc, feudis ad maturitatem perductis, eorum alia ab officiis, alia a militia originem agnoverunt. Inde vero discrimen inter vassallos *milites*, & *ministeriales*. Vide Gotthelf. Struvium in *hisor. jur. feud.* §. 8. quo misere exscribendo quidam sibi veluti ex mustaceo laureolam quæsierunt.

XI. At vero præter militiam, & Palatina munera idem Francorum in Gallia regimen aliud beneficiorum genus sua sponte peperit. Nimirum, pacatis Galliarum rebus, magistratus constitutos oportuit, qui, cum bellum ingrueret, collectis sub signa militibus adversus hostes proficiscerentur, domi jus dicerent, redditus suos in fiscum inferri curarent, & generatim caverent, ne novus Principatus quid detrimenti caperet inter insensos. Ita vetus Gentis suæ institutum ferme sequuti Franci in plures *ducatibus*, *comitatibus*,

28 *Exercit. histor. Caput II.*

us, *marchionatus* omnes Galliarum provincias diviserunt. Duces in ipsam regionem, quæ plures civitates complectebatur, jus dicebant. Comites in singulis plerumque civitatibus, marchiones in oppidis in Regni confinio positis jurisdictionem expediebant. Vicis, & pagis præerant *grafiones*, qui dicebantur. Cum *grafiones* tamen in parvis oppidulis munia comitum exercerent, comites etiam dictitari solebant. Ita sane qui *grafio* dicitur in *paet. leg. Salic. tit. 57.* comes appellatur in lege Ripuariorum *tit. 58.* Omnes tamen, quamdiu in demandato ministerio forent, jure beneficii ducatus, comitatus possidebant. Reditus igitur præfecturæ suæ quisque percipiebat, modo ne de rebus ageretur, quarum fructus in fiscum Principis inferri oportebat. Vide Marculfum *libr. 1. form. 8.* Ceterum ex dictis intelligere est, beneficia olim, quæ
se-

sequior ætas feuda appellavit, ab una militia aut armata, aut togata manasse. Ad togatam enim militiam referri debent non minus ministeria Palatina, quam publica munera a ducibus, comitibus, marchionibus, & ipsis grafionibus geri solita. Tantum addo, vassallos fuisse non Regibus tantum, sed & ipsis ducibus, atque aliis, quibus beneficia concessa forent. Ii enim si, beneficiis delibatis, eorum partem aliis concessissent, & ipsi sibi vassallos parabant, ut passim liquet ex capitularibus Francorum Regum. Ita vero enata suffeuda, de quibus suo loco opportune videbimus.

XII. Beneficia autem ab initio non privatum quidem, sed politicum, seu publicum patrimonium constituebant. Inde enim, ut vidimus, aulicis, magistratibus, militibus stipendia præsto erant. Eorum igitur penes leudes nusquam cer-
ta

ta neque possessio, neque proprietas, & pro regum arbitrio hodie dari, in perrendium adimi poterant: neque enim jus certum possessori dabant. Cum tamen iniquum videretur, ut satam exempli gratia ab alio segetem alius perciperet, ipsa naturalis æquitas paulatim suavit, ne intra anni spatium vassalli beneficio privarentur. Eo pertinet, quod feudalia consuetudinum collector scribit *libra. x. in antiquissimo tempore sic erat in dominorum potestate positum, ut quando vellet, possent auferre rem in frudum a se datam. Postea vero eo ventum est, ut per annum firmitatem haberent.* Hoc autem institutum & Regibus, & Civitati soluberrimum erat. Ita enim & fortissimi milites conscribi poterant, & beneficiorum amittendorum metus non minus aulica ministeria, quam magistratus, & duces ipsos in officio continebat. Neque putandum, pro
ar-

arbitrio Regum munere suo recte fungen-
tibus feuda temere adimi jus fuisse . Cum
enim res isthæc politicam ipsam consti-
tutionem , & totius Gentis securitatem
afficeret , in ipsis Francorum comitiis
fortasse deliberandum erat , queis feuda
concedi , queis adimi oporteret . Conf.
Montesqu. *espr. des loix livr. 31. ch. 1.*

XIII. Enimvero ut optimis profecta
instituta, quale mortalium est in-
genium , facile corrumpuntur , infinita
Regum in beneficiis largiendis , adimen-
disve facultas occasio injuriarum evasit .
Ipsi enim Principes vel fortissimos vi-
ros beneficiis exturbabant , vel ea con-
ferebant indignis favore , vel pretio . Ita
quidem Mummolus ille comitatum ab
ipso Principe sibi coemit Gregor. Turon.
hisor. Franc. libr. 4. c. 42. Ea vero fa-
cultas non tantum mali moris , sed &
in libera Civitate ipsis Principibus in-
fausta , periculosa fuit . Nam ob adem-
pta

32 *Enēreit. hystor. Caput II.*

pta potissimum beneficia adversus Pro-
tarium leudes conjurasse narrat Frede-
garius *in chron. c. 27.* neque alia for-
tasse de causa Brunchildis tot regum
mater, filia, soror tam atrox spectacu-
lum sui præbuit. Dorso enim cameli
per exercitum circumducta, mox equo
indomito alligata, discerpta, furentis
vulgi studiis post-infelicem exitum con-
cremata traditur. Vide eumd. Fredegar.
~~c. 28. Inde factum, ut insequenti Prin-~~
cipes humaniorem adversus vassallos men-
tem induerent. Nam inter reges Chil-
debertum, & Gunthramnum pacto con-
vento placuit, ne semel concessa bene-
ficia leudibus jus foret adimi Gregor.
Turon. hystor. Franc. libr. 9. His igitur
initiis eo deventum, ut ad vitam vas-
fallorum usque beneficia producerentur
consuet. feud. libr. 1. tit. 1. §. 1. Sed
videamus, quibus de causis beneficio-
rum concessio apud Francos ulterius pro-
ducta

ducta fuerit, eaque ad heredes etiam redire cœperint.

XIV. Eo ut perveniamus, advertendum in primis, Francos in Germania olim Reges ex nobilitate, belli duces ex virtute fumpſiſſe Tacit. *de morib. German.* 7. Primis fortasse temporibus iidem & Reges, & duces erant præſertim in Gente, cui omnis ex bello nobilitas, & apud quam ingenuos virtus, atque armorum gloria diſtingueret. Enimvero ſeu ob novas Galliarum delicias, ſeu ob belli ſtudium derelictum poſtremi Merovingii reges imbelles evaſerant, ac deſides domi torpebant. Hinc vetus Gentis inſtitutum ſequuti Franci *majores domus*, quos appellarunt, elegerunt, qui inter Regum deſidiam & duces bello præeſſent, &, prout melius expediret, res publicas domi ordinarent. Ita tota ferme Francorum potentia in majores domus ceſſit, ac ſtudiis Zacchariæ Pon-

34 *Exercit. histor. Caput II.*

tificis adjutus Pipinus Caroli Martelli filius, ducis Pipini nepos, alterius Regiæ stirpis auctor, detruso in monasterium Childerico III. Merovingiæ gentis postremo, ad Regnum Francorum pervenit anno ferme Christi 752. Ipsos Pipini parentes, ut sibi, liberisve suis viam ad Regnum faciliorem munirent, vassallorum benevolentiam captare oportebat. Proinde sub ipsis Regibus Merovingiis non tantum ad vitam vassallorum usque concessa sunt beneficia, sed & quibusdam, quorum vires validiores, & opera ad Regnum novis Principibus parandum opportunior videretur, ea lege conferri cœperunt, ut heredibus deferrentur. Eo me primo deducit, quod de Carolo Martello passim prodidere veteres. Is enim ad demerendos militum animos in bonis Ecclesiarum ipsis beneficia constituisse traditur. Id autem necessario factum oportuit. Cum enim
per

per id temporis beneficia heredibus deferrentur, in veterum beneficiorum defectu id tantum ei supererat, ut largiendis Ecclesiarum rebus sibi milites devinciret. Deinde eodem me trahit in formulis suis Marculfus. Is scilicet, ut ad eum ostendit Bignonius, sub postremis Merovingiis vixit, & ad mores ætatis suæ formulas accommodavit. Is vero formulam affert, qua beneficia *perpetualiter* concederentur *libr. 1. formul. 24.* Constat igitur, sub ipsis Merovingiis ob eorum infirmitatem perpetuitatem beneficiis accessisse, & heredibus fuisse delata.

XV. At vero delato ad Carolum Magnum rerum arbitrio, is quali ingenio, & virtute fuit, veteribus legibus restitutis, ac vassallis in ordinem redactis, nusquam vim Principatus resolvit beneficiis in perpetuum largiendis. Sane ex ejus ætatis monumentis evinci non

potest, ejusmodi concessionibus tantæ prudentiæ Principem publicum patrimonium discerpisse. Enimvero eo prognati Carolincii Reges parentis virtutem non retulerunt. Hinc inter res domi turbidas ipse Ludovicus Pius statim a patris obitu rursus beneficia in perpetuum, & in liberos transitura conferre cœpit. Vide Robertson, *in Carol. V. tom. 2. not. 8.* Interea inter Principum Carolinciorum jam labantem fortunam valescebant in dies vassallorum vires, eoque redactæ res tandem, ut potentata suo barones quidvis a Principibus extorquere possent. Ita Carolus Calvus ad sustentandum Principatum, ac defensores sibi parandos generatim cavet, ut filii non tantum in beneficiis, sed, quod perniciosissimum Principatui fuit, in comitatus quoque succederent. Vim enim Principatus magis comitatum, quam beneficiorum successio resolvere videbatur. Vide de tota re
Ca-

Caroli Calvi capitula apud Carisiacum
ann. 877. His initiis apud Francos pu-
blica comitum munera , quod ad suc-
cessionem , nudis beneficiis sunt æqua-
ta . Ita vero viribus vassallorum au-
ctis , unde minime metuendum videba-
tur , per barones bis in Gallia oppressi
Reges : primo scilicet per Pipinum , qui
utpote major domus in munere Regni
maximo constitutus Childericum III. in
monasterium ablegavit : deinde per Hu-
gonem Capetum , qui baronum maxi-
mus , melioribus quidem auspiciis , con-
sensu procerum renunciatus rex fuit an-
no 987. Quo sane facinore Francorum
Regnum fuit ademptum Carolo Lotha-
ringiæ duci , ad quem , utpote patrum
Ludovici V. sine liberis vita functi , pro-
ximæ agnationis jure Principatum in Gal-
lias deferri oportebat . Ita Hugonem Ca-
petum tertia stirps regum Francorum au-
ctorem habuit inter regnatrices Europæ

familias vetustissima, & cui nos perpetuitatem bono mortalium adprecamur.

XVI. Antequam postrema fata feudorum sistamus, utile fuerit advertere, omnem ferme Germaniam in Caroli Magni potestatem venisse; igitur in eam quoque primum beneficia, deinde & feuda migrasse. Subductis tamen rationibus, facile intelligetur, primævam beneficiorum naturam diutius in Germania, quam in Galliis fuisse servatam. Nimirum nono vertente sæculo, ut vidimus, in Galliis beneficia per Caroli Calvi legem heredibus delata jam fuerant. Verum apud Germanos & sub Carolinciis ea ad heredes non redibant, & ubi, apud eos deficiente Caroli Magni virili stirpe, Germaniæ Regnum sub Carolo Simplicii ad Conradum, & Henticum I. alienæ agnationis homines devenit, in beneficia heredes non succedebant. Id in Germania factum, quia inibi Principes
Nort-

Nortmannorum incursionibus minus accisi validiores erant, ac baronum seu preces, seu molimina contemnere impune poterant. His ferme causis facile rationem reddes, cur apud Germanos ad undecimi sæculi initium usque heredibus beneficia delata non fuerint. Primum Conradus II. anno 1037. ut rationes inquit Muratorius *in annal. Ital.* ad devinciendos sibi baronum animos militum liberis beneficia deferri jussit *consuet. feudal. libr. 1. tit. 1. §. 2.* Inde autem inferre licet, Imperatorum in Occidente potentiam per id temporis decollare cœpisse, eosque a Carolo Calvo haud absimilem subiisse fortunam. Inficias tamen haud iverim, Caroli Calvi vires præ Conrado imbecilliores fuisse. Siquidem Carolus Calvus eo imbecillitatis venerat, ut non minus in beneficiis, quam in comitatibus, & publicis muneribus baronum liberos ad successio-

40. *Exercit. histor. Caput II.*

nem admitteret. Verum Conradus barones haud æque metuens tantum in beneficiis successioni locum patere iussit, non vero in comitatibus, ac reliquis publicis muneribus, ut ex producto loco consuetudinum feudalium liquet. Ceterum cum in capitularibus Caroli Calvi de feudorum perpetuitate scriptis ducatum mentio nulla fieret, per ejus fortasse tempora ducum liberi sine Regis assensu ad eorum successionem non admittebantur. Verum secundæ stirpis potentia in dies labante, sub Carolo Simplici infirmissimo Principe ducatus etiam generatim ad liberos redire cœperunt. Vide Marcum Zuerium Buxhornium *histor. univers. pag. 528. ad ann. 888.* & A. Struvium *syntagm. jur. feudal. c. 1. aphor. 1.* Sed, his omisis, investigemus, quibus initiis primum in Italiam, deinde in Regnum Neapolitanum, ac Siculum feuda migraverint.

CA-

C A P U T III.

De feudorum migratione in Italiam.

UT de feudorum illatione in Italiam, atque in Regnum Neapolitanum, ac Siculum decerni possit, ipsum Longobardorum in Italia regimen paucis est prænarandum. Ea in re primum omnium satis constat, Longobardorum vocabulo non tantum intelligi Longobardos origine, sed & Saxones, Gepidas, aliosque Septentrionis incolas, qui Alboinum ducem sequuti novas sedes in beatiori Italiæ Cælo sibi quæsi-
verunt. Neque enim aliter intelligere licet, cur post Longobardorum adventum tot diversæ leges in Italia obtinuerint. Constat etiam, Alboinum a Narsete accitum sub Justino II. relicto Pannoniæ truci Cælo, subactis plerisque

42 *Exercis. histor. Caput, III.*

que Italiae regionibus , & Graecis ferme devictis , initium apud Italos Regno Longobardorum fecisse anno Christi 569. Paul. Diacon. *libr. 2. c. 26.* Ubi Ticino potitus est Alboinus , eum leges ferre saltem oportuit de politica constitutione regionum bello paratarum . Eas igitur exemplo Longini fortasse potissimum ducibus parere jussit . Sane narrat idem Paulus Diaconus , post Clephis obitum , quod ~~Longobardi~~ per ipsum ~~Longobardos~~ sub imperio ~~Longobardos~~ ad sex supra ~~origines~~ partibus numerum *d. lib. 2. c. 32.* Idem memoriae prodit , ob diutinum illud interregnum Longobardorum potentia declinante , ad res restituendas communi Gentis consensu Regem cooptatum Autharim Clephi prognatum ; ad munimentum etiam Principatus redditum ex ducibus percipientium dimidium duces reliquisse Regi ,
di-

dimidium sibi retinuisse *lib. 3. c. 16.* Inficias quoque iri non potest, per interregni tempus summi imperii jure quidem ducatus suos habuisse duces, statim tamen post electionem Autharis eos in ordinem fuisse redactos, ac jure veluti magistratus, quamdiu adviverent, ducatum quemque suum administrasse. Id vel inde probes, quod post ducum obitum ducatus liberis non deferrentur. Quin, cum ii fortasse Regi obnoxii videri nollent, Autharim insequuti Reges, suspecto ducum instituto paulatim abolito, in ipsorum locum comites susceperunt, qui modum suæ potestatis noscent, & Regibus magis obnoxii forent. Hinc intelliges, cur post Luitprandi obitum ex ducibus sex supra triginta vix sex superfuerint *Paul. Diacon. d. libr. 3. c. 16.* Sed & haud multo post Luitprandi excessum duces vix duos trans Tiberim invenire licet, ut videtur evicisse *Pe-*
re-

44 *Enercit. biflor. Caput III.*

regrius *in differtat. 2. de dac. Bene-*
vent. Duces autem, iisque suffecti co-
mites jure magistratus sui omnimodam
jurisdictionem in suo quisque territo-
rio expediebant. Nam, quod ad minu-
tulas summas, & leviora delicta, judi-
cabant *sculteri*, quos Longobardi ap-
pellarunt, iique in vicis, & parvis op-
pidulis jus dicebant. *Conf. Murator. in*
differt. 10. antiquit. Italic.

II. Porro in novo Italiae Principatu Go-
thorum exemplum fortasse sequuti Lon-
gobardi summo jure belli se abstinentes
prædia sibi cum Italis diviserunt. *Conf.*
Montesqu. espr. des loix livr. 3. chap. 6. In
partem igitur quisque suam æque cum
Italis victores admissi. In prædiorum
divisione ea lex dicta, ut, seu inferen-
dum bellum, seu defendendum esset,
æque cum Longobardis Itali ad mili-
tiæ onus adigerentur. Proinde a mili-
tia, ubi res flagitaret, nullus sub Lon-
go-

gobardis erat immunis. Si quis cessaret, ubi ad numeros evocatus foret, viginti solidos damnas erat in fiscum inferre *leg. Longobard. libr. I. tit. 14. §. 6.* Longobardorum igitur in Italia institutum a Francis longe diversum. Neque enim usquam in Italia Longobardi beneficia instituerunt, ex quibus apud Gallos feuda exorta vidimus. Id usque adeo verum videri debet, ut ipsum beneficii vocabulum nusquam occurrat in Regum Longobardorum legibus, idque mirum ipsum oculatissimum Montesquieum non advertisse. Fucum ea in re doctis fecit beneficiorum mentio in legibus Regum Francorum haud infrequens, quas Italia potiti ii scripserunt, & quas collectores, utpote cum Longobardicis in Italia æque servatas sub Regno Francorum, legibus Longobardorum immiscuerunt.

III. Ex dictis hastenus facile definire
sue-

fuerit, vera feuda in Italiam non fuisse per Longobardos inuenta. Nimirum, ut ostendimus superiori capite, feuda aut ex beneficiis militibus concedi solitis, aut ex publicis muneribus ducum, comitum, marchionum originem potissimum acceperunt. Beneficia enim, ac prædicta munera vera evasere feuda, ubi liberis etiam sunt delata, & perpetuitas ipsis accessit. Id in beneficiis sub Longobardis in Italia obtinere non potuit: nam & beneficia, & ipsæ beneficia collationes apud ipsos prorsus ignota erant. Publica vero munera ducum, comitum, marchionum ad liberos non redibant. At qui factum inquires, ut superiorum ætatum scriptores ferme omnes feudorum in Italia institutum a Longobardis arcefferent? Eos transversos egit ipsa collectio consuetudinum feudalium, ubi ob ignorantiam temporum collectores ita loquuntur, quasi

quasi in Italia Longobardi feudorum fuerint auctores. In eam vero sententiam sunt abrepti non solum doctores Itali, sed exteri quoque, qui cum in civili, cum feudali jure ab Italis profecerunt. Ceterum cum supra ostenderit, non tantum ex beneficiis militibus concedi solitis, sed ex ducatibus etiam, & comitatibus feuda promanasse; ducatus vero, & comitatus apud Longobardos in usu celeberrimo fuerint; inde licet inferre, feudorum etiam veluti lineamenta quædam in Italiam per Longobardos inuenta; id ipsum tamen & de Gothis affirmari posset, qui in Italiæ Regno duces, & comites non ignorarunt.

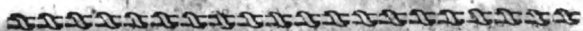
IV. Explosa igitur sententia, quæ feudorum in Italia institutum Longobardis asserit, scriptores neoterici plerique omnes recte pronunciarunt, ipsos Francos feuda in Italiam importasse. Sed & illud definiendum superest, quis Regum Fran-

48 *Exercit. histor. Caput III.*

Francorum primus in Italia liberis feuda deferri iusserit. Sane cum per Caroli Magni leges beneficia ad liberos non redirent; Ludovicus vero Pius fat rarerer, & ut quibusdam tantum militibus de se merentissimis gratificaretur, beneficiorum apud Francos locum successioni fecerit; fat inde liquet, neque per Caroli Magni, neque per Ludovici leges in Italia feuda liberis fuisse delata: id igitur factum per Ludovici filios. Enimvero, quod mirum videri possit, citius in Italia, quam apud ipsos Francos saltem feudis non Regibus perpetuitatem accessisse crediderim. Siquidem, ut ostendimus superiori capite, non ante Caroli Calvi leges apud Francos locus in beneficiis successioni patuit. At in Italia ipse Lotharius I. ut inter concussæ Italiæ motus militum sibi animos devinciret, & adversus fratrum molimina defensores sibi

sibi pararet , ea ad liberos redire ius-
sit. Eo me deducunt ipsæ consuetudines
feudales *libr. 1. tit. 19.* Ibi enim diserte
scribitur , Romæ Lotharium coram Eu-
genio , secundo scilicet , militum liberis
feudorum successionem detulisse , Eum
autem locum de Lothario I. intelligi
oportere , vel inde liquet , quod ea sen-
tentia & cum rubrica constitutionis ejus-
dem Lotharii apud Balutium convenit
capit. tom. 2. pag. 317. edit. Parisi.
& cum iis consonat , quæ narrat Sigo-
nius *de Regn. Ital. libr. 4.* Vide Bur-
chard. Gorthelff. Struvium *in histor.*
jur. feudal. §. 14. Si verum id fuerit ,
perperam tradidere doctores , sub initia
tandem undecimi sæculi primum Conra-
dum Salicum perpetuitatem feudis in
Italia tribuisse. Haud ego quidem i-
gnoro , id ipsum feudaliū consuetudi-
num collectorem narrare *feud. consuet.*
lib. 1. tit. 1. §. 2. Verum , ut recte
Tom. I. D ad.

advertit idem Struvius *loc. cit.* Conradus non primus legem ea de re tulit, sed Lotharii I. constitutionem a vitate fortasse sua jam languescentem sua etiam auctoritate firmavit. Ceterum quæ de feudorum perpetuitate diximus, & de eorum delatione ab liberis per constitutionem Lotharii I. & Conradi Salici, de beneficiis ipsis, & feudis non Regalibus debent intelligi. Nam feuda quidem Regalia, cujusmodi sunt ducatus marchionatus, comitatus, ferius quidem, neque nisi sub sæculi undecimi finem in Italia liberis deferri cœperunt. Vide Murator. *antiquit. Italic. dissert. 6.* Nunc, quod superest, videamus, quo tandem tempore in Regnum Neapolitanum, ac Siculum feuda fuerint illata.

C A P U T IV.

De feudorum illatione in Regnum Neapolitanum, ac Siculum.

UT accuratius decerni possit, quo tandem tempore in Regnum Neapolitanum feuda fuerint illata, paucis præ-narrandum, quale fuerit fatum nostrarum regionum, postquam Italia potiti sunt Longobardi. Ea in re primum omnium satis constat, Zotonem primum Beneventi Ducem, per Alboinum Trans-tiberina Italia nondum prorsus debellata, Benevento imperitare cœpisse ab ipso ferme Christi anno 571. Vide tamen ea de re Camill. Peregrin. *dissert.* 1. *de Ducat. Benevent.* An is obnoxius veluti jure feudi Alboino fuerit primo Longobardorum in Italia Regi, a doctis hæctenus non definitum. Liqueat tamen,

D 2

Zo-

52 *Exercit. histor. Caput IV.*

Zotonem, debellata jam Benevento, reliquis Regni Neapolitani provinciis non statim potitum, easque vix tandem auxilio Autharis debellasse; ita omnes ferme Regni regiones ad Beneventi Ducatum pertinere cœpisse; exinde vero Zotonem ipsum, ejusque in Ducatu successores feudale obsequium Longobardis Italiae Regibus præstare adactos Paul. Diacon. *in histor. Longobard. libr. 3. c. 16. & sequ.* Inde intelliges, cur Ducum Beneventanorum aut electio, aut certe confirmatio sub Longobardis olim penderet ab Italiae Regibus; cur etiam neque jus cudendæ monetæ olim Beneventi Duces usurpare possent. Sane numisma aliquod Beneventani Ducatus eruditus hæctenus invenire non licuit. Quæ enim ejus numismata produci solent, ad sequiorem ætatem referri debent, cum Beneventi Principes, Regum Francorum excusso jugo, auri, argenti, æris

aris flandi feriundi jus tandem exercuerunt. Vide Murat. *antiquit. Italic. dissert.* 27.

II. Porro ab initio Beneventani Ducis provincias bello partas per Gastaldos regi maluerunt, quorum potestas scilicet potestate comitum minor esset, ac Ducibus magis obnoxia. Hinc intelliges, cur sub primis Beneventi Ducibus in nostris provinciis comites raro inveniuntur. Vide Camill. Peregrin. *de Ducat. Benevent. dissert.* 8. Gastaldi autem, & si qui comites apud nos forent olim, perinde ac in Transiberina Italia, pro Ducum Beneventanorum arbitrio gradu suo moveri poterant. Comitatus igitur, Gastaldatus publica munera, ac temporariae praefecturae erant, neque rationem feudi habere poterant. Apud Longobardos etiam nostris provinciis imperitantes olim beneficia collationes ignotae, quibus sibi Principes mi-

lites bello parent. Beneficiorum enim in legibus Longobardorum Principum ne mentio quidem occurrit. Hinc igitur liquet, sub primis Longobardis in Regno olim neque ob publica munera, neque ob beneficia militibus concedi solita feuda obtinuisse.

III. Enimvero sub initia sæculi decimi feudale institutum omnes ferme Europæ Gentes invaserat; rarissima passim allodia, & qua jure, qua injuria ad feudalitatem inclinabant omnia. Conf. Roberti. *in Carol. V. t. 2. not. 8.* Per idem ferme tempus mutuis diffidiis debilitati, ac fracti Longobardi jus feudi in Principatum Beneventanum Italiæ Regibus adacti sunt profiteri. Majus inde commercium inter Longobardos Transiberinos, eosque, qui nostris provinciis potiti fuerant. Hinc instituta Longobardorum, qui regiones trans Tiberim occupant, Neapolitanas quoque provin-
cias

cias pervaserunt. Ita vero inter infirmitatem Longobardorum Principum Transiberinorum comitum, marchionum, ducum exemplo usi apud nos Gastaldi, comites non solum, quamdiu adviverent, publica munera, ministeria sibi vindicarunt, sed & ad liberos ea transmittere studuerunt. Hinc in nostris provinciis per ipsum undecimum sæculum, Longobardorum apud nos labante fortuna, in comitatus parentum passim succedere liberi, ut constat ex tabula chronologica Ducis Aquaræ *part. 3. libr. 2. c. 2. & sequent.* Sed & quod decretorium videri debet, ipso anno 986. Landonem comitem invenio, qui Atenulfo patri in comitatu successit *in chron. Vulturvens. pag. 48. & sequ.* Neque regeas, apud nos comitatus ad liberos rediisse, ubi *in francum allodium*, uti ajunt, comitibus concedi cœperunt. Id sane præsertim accidit, ubi, Capuæ Prin-

cipatu veluti in frustula comminuto, ejusdem Principis liberi quarundam Civitatum adepti sunt comitatum. Nisi enim vim Principatus resolvere omnino velis, admitti non potest, in francum alodium concessis oppidis, feudalem qualitatem ipsis ademptam. Ea concessio potius eo pertinuit, ut comites, si bellum inferri oporteret, ab onere militiae immunes essent; quæ quidem proprietas est feudi, quod *francum* appellant. Vide Christoph. Hubner. *de feudis franc.* §. 8. & sequ. Rationibus igitur accurate subductis, clarissimi Hyacinti Dragonetti sententiam lubens amplector existimantis, apud nos feuda non per Nortmannos quidem, sed per ipsos Longobardos inferri cœpisse. Sed vide ipsius dissertationem *de origin. feudor.* p. 1. c. 4. Nunc, quod superest, videamus, quibus initiis in Siciliam ipsam feuda primum illata fuerint.

IV. Licet inter continentes provincias Sicilia referretur a Romanis olim, quippe ab Italia modico divisa freto; ejus tamen instituta per nonum, ac decimum sæculum cum ab ipsis Italis, cum a reliquis Europæ Gentibus diversissima quidem evaserant. Cum enim per id temporis inter Principum Bizantinorum imperium, & Saracenorum latrocinia fluctuaret, transmarina instituta in eam penetrare vix poterant. Enimvero ubi Sicilia in Nortmannorum sacramentum fuit adacta, in eam quoque feuda intulere victores. Igitur exploratum videtur, per Nortmannos primum feudale regimen apud Siculos introductum. Idem Dragonettus quidem *in orig. feudor. p. I. c. 7. §. 22.* totus in eo est, ut feuda apud Siculos per ipsos Saracenos illata probet: in eam vero hypotesin ab ipso corrasa argumenta parum abfuerunt, quin eam sententiam amplecti me cogerent.

Ve.

Verum, accuratius re perpensa, id tantum ipsi concefferim, institutum aliquod feudis haud absimile in Siciliam per Saracenos investiturum; vera in eam feuda illata negem. Si secus statuas, ego non video, cur e Sicilia Saraceni extorres feudorum statim obliti fuerint, neque alio terrarum ea secum advexerint. Aliunde mecum cadendo sermones recte statuebat doctissimus Marchio Simonetta, qui scriptis suis exquisitissimis in re feudali nostratibus facem prætulit, apud omnes ferme Gentes feudorum quamdam imaginem inveniri posse ob instituta quædam passim recepta, quæ in veris feudis alibi invaluerunt. Sed nos latius isthæc, quam pro instituto Longam igitur veluti navigationem sæculorum emensi cum inauspicato feudorum partu, et ob deformitatem insigni in patriam revertentibus, ac de eorum jure videlicet.

JUS

J U S F E U D A L E

NEAPOLITANUM, AC SICULUM.

L I B E R I.

T I T U L U S I.

*De collectione juris feudalis communis,
ejusque receptione apud Neapo-
litanos, ac Siculos.*

FEudis in Europa receptis, cum pu-
blicum veluti patrimonium ab ini-
tio constituerent, & vix nudum usum-
fructum barones inde perciperent, con-
troversæ feudales rariores erant: si quæ
lites de feudis enascerentur, paucissi-
mis legibus definiri poterant. Enim-
vero ubi perpetuitas feudis accessit, &
privati etiam patrimonii rationem in
eis spectatam oportuit, frequentissimæ
inde

inde lites. Hinc necessitas ipsa pluri-
mas de re feudali leges excudit, quæ
partim moribus, partim placitis Princi-
pum, partim doctorum sententiis acce-
ptæ referri debent. Et in aliis quidem
juris articulis de feudalibus controver-
siis iisdem legibus ubique Gentium ju-
dicari placuit; in aliis vero pro Re-
gum, ac Civitatum diversitate di-
verse judicatum, prout seu scriptis legi-
bus, seu receptis moribus diversum jus
esset. Hinc solet passim jus feudale di-
vidi in *Municipale*, seu topicum, &
commune. Municipale appellatur, quod
summa potestas in suo Principatu con-
stituit. Nam singulæ ferme in Europa
provinciæ, in quas fæda immittantur,
jus feudale Municipale habent: in sin-
gulis etiam ferme Principatibus in suas
collectiones abiit. Ita quidem separatim
collectum jus feudale Germanicum, Sve-
cicum, Saxonicum. Vide Burcard. G.
Stru-

Struvium in *histor. jur. feudal.* §. 16. Verum jus feudale Neapolitanum, ac Siculum neque privatim collectum est hactenus, &, velut Absyrti membra, inter utriusque Regni collectiones sparsim jacet. Contra jus feudale commune dicitur, quod in patriarum legum defectu cum in Regno Neapolitano, ac Siculo, cum passim alibi in Europa obtinet. Ita apud nos jus feudale commune subsidiarium usum habet. De eo igitur accurate videndum.

II. Jus commune feudale prostat post Justiniani novellas sub titulo *decimæ collationis*. Veteres scilicet glossatores Justiniani novellas in novem collationes dispescuerunt. Ubi igitur ad commodiorem jurisconsultorum usum jus feudale quoque corpori Justiniani juris fuit adfuturum, id decimæ collationis vocabulo designari cœpit. Jus autem feudale commune *consuetudines feudales*

62 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. I.*

inscribitur. Occasio vocabulo *inde enata*, quod quæ inibi exhibentur, maximam partem promanarunt ex moribus in Italia Transiberina receptis apud Longobardos, apud quos, ut supra vidimus, feuda per Francos instituta fuerunt. Ne putes igitur, consuetudines feudales tantum jus Longobardicum exhibere. Quæ enim ibi continentur, paucissimas tantum lacinias juris Longobardici complectuntur; earum pars longe maxima aut res in Italia Transiberina curiis judicatas, aut opiniones Oberti de Horto, Gerardi de Nigris, & aliorum prudentum Italicorum complectitur; aut exhibet constitutionum sententias scriptarum de re feudali per Conradum I. Henricum III. aliosque Principes, qui per insequuta tempora Italiae imperarunt, ut ex ipsa consuetudinum feudalium lectione liquet.

III. Quod autem ad collectores consue-

fuetudinum feudalium, ea de re diffidium fecerunt interpretes. Veteres doctores plerique omnes, eam collectionem ab Oberto de Horto, & Gerardo de Nigris consulibus Mediolanensibus sub Friderico I. consutam censuerunt. Contra non pauci sibi persuaserunt, ejus auctorem fuisse Hugolinum de Prætis sub Friderico II. in Bononiensi Lycæo juris antecessorem. Verum neutra sententia, rebus accuratius perpensis hodie, videtur admitti posse. Quod ad primam enim sententiam, quæ Obertum de Horto, & Gerardum de Nigris consuetudinum feudalium facit auctores, eam ipsa earum lectio facile refellit. Nam, ut omittam alia, non semel ibi consulum illorum Mediolanensium opiniones & afferuntur, & per collectorem rejiciuntur. Quod ad alteram, ne ea quidem firmo stat talo. Is enim vulgatus error manavit ex male

in-

64 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. I.*

intellecto Odofredi loco ad *authent. cassæ. C. de Sacros. Eccles.* Inde enim id tantum inferre licet, Hugolinum illum juris antecessorem in Bononiensi Lyceò consuetudines feudales pridem collectas sub titulo decimæ collationis corporis Justiniani juris attexuisse ; eundem libris feudorum addidisse constitutiones Conradi, & utriusque Friderici, quæ in veteri collectione non legebantur. Stet illud igitur, consuetudines feudales sæculo decimosæcundo privatim collectas, de auctore tamen ne hodie quidem liquere, & adhuc incertum esse. Perperam autem scribit Burchardus G. Struvius, eam collectionem Friderici II. auctoritate firmatam videri in *histor. jur. feudal. §. 19.* Fabula enim isthæc æqualium scriptorum testimonio caret, & quos ille testes producit, pluribus sæculis post Fridericum vixerunt. Sed vide omnino Georg. Ludovic. Boehmer.

de

De collect. jur. feud. comm. 65
de atat. vetust. collect. consuet. feudal.
apud August. Jenich, t. 1. part. 1. pag.
197.

IV. Quisquis autem consuetudinum
feudalium fuerit collector, in farragine
illa coaxanda vitio quidem insipientis,
& inficeti sæculi plura peccavit. Præ-
ter quam quod enim nullus ibi rerum
corrafarum ordo, & ubique summa con-
fusio, in ea passim deprehendere licet
non solum similibus responforum gemi-
nationes, & hæsitabundum hominem in
decernendo, utram sententiam sequi o-
porteat, sed &, quod prorsus excusari
non potest, plura seu absurda, seu se-
cum quoque contraria. Ejus vero notæ
& permulta ibi prostant, & eam ob
rem Franciscus Hotomannus præter a-
lios in collectorem invehitur *in com-*
ment. de feud. tripartit. Cum igitur
informis illa farrago doctis non satisfac-
ceret, sæculo decimo quinto Antonius

Tom. I.

E

Min-

66 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. I.*

Mincuccius de Prato Veteri novam feudorum coactionem instituit in sex libros digestam. Eodem etiam ferme tempore Bartholomaeus Baraterius eandem Spartam excolendam suscepit opusculo suo, quod *libellum feudorum reformatum* inscripsit. Quae erat tamen apud pragmaticos veteris collectoris auctoritas, forense imperium neuter eripere ei potuit. Non mirum igitur, si ipse Cujacius ea in re frustra vires expertus sit suas. Is enim jus feudale commune acrius ex more suo recensuit, ac libros quinque inde conflavit. In quarto etiam libro suo Cujacius a titulo septuagesimo tertio adjecit, quae *capitula extraordinaria* vocant, veteribus glossatoribus olim ignota, & ab Joanne Ardizone, & Jacobo Alvarotto literato orbi primum producta. Hodie igitur adhuc in foro viget vetus illa collectio. Id inde factum, quia post
glos-

glossatores in libris suis doctores veteri illi collectioni se pridem accommodaverant, atque in conscribillando eam unice sequuti fuerant. Proinde magna apud forenses confusio enata foret, si novum feudale syntagma aut Cujacii, aut alterius essent amplexi. Nunc, quod res flagitat, de auctoritate consuetudinum feudalium videamus, quæ, ut supra monuimus, juris feudalis communis vocabulo designantur, & quibus in patriarum legum defectu de feudalibus controversiis pronunciari solet.

V. Juri communi feudali id ipsum ferme contigit, quod juri Romano in prælectionibus accidisse monuimus. Jus enim commune feudale quoque nulla Principum lege, ipsis moribus cum in reliquis Europæ provincias, cum in Regnum Neapolitanum, ac Siculum penetravit, & in patriarum legum defectu eo passim decisæ sunt controversiæ.

68 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. I.*

Id vero factum unice eorum opera, qui in scholam Bononiensem juris addiscendi causa undique commeabant. Cum enim ibi antecessores ex ea consuetudinum feudalium farragine jus feudale docerent, auditores sæculo præfertim decimo tertio inde in patriam remeantes, seu patrociniõ causarum se exercerent, seu magistratus adepti forent, eo ipso jure causas & tutabantur, & decidebant. Suam igitur ignorantiam prodiderunt, qui Kalendarii Bononiensis locum perperam interpretati Friderici Aenobarbi lege præscriptum putarunt, ut secundum consuetudines feudales de feudalibus controversiis jus diceretur. Inde enim id tantum inferri potest, per Aenobarbum consuetudines feudales ad Academiam Bononiensem missas, ut cum ejus venia ibi prælegerentur, non vero ut ejus auctoritate confirmatæ intelligerentur. Per id temporis scilicet dignitas lon-

longe major Bononiensi Lycæo credebatur accedere, si, quæ ibi dictarent antecessores, in scholæ tantum usum confirmarentur auctoritate Principum. Ita quidem in scholæ Bononiensis usum Justiniani novellas per Fridericum II. confirmatas narrat Odofredus ad *authent. cassa. C. de Sacros. Eccles.* Id ipsum Eugenium III. in decreto Gratiani confirmando fecisse late ostendit Justus Henningius Boehmerus in *dissertat. de var. Gratian. fortun. l. g.* Exemplo igitur haud absimili in simplicem scholæ usum per Fridericum I. feudales consuetudines sunt confirmatæ. Earum autem docendarum provincia demandata fuit Jacobo Hugolino de Porta Ravennate uni ex quatuor Irnerii discipulis, quibus assessoribus in dubiis juris articulis idem Fridericus I. uti solitabat, ut memoriæ prodidit Radevicus *de gest. Frider. I. libr. 2. c. 5.* Rem omnem conficit Archi-

gymnasii Bononiensis Kalendarium productum per Alexandrum Macchiavellum ad Sigon. *hisor. Bononiens.* tom. 3. pag. 150. not. 84. Sic enim ibi sub die 23. Octobr. *Anniversarium funeris insignissimi Hugolini de Porta Ravennate jurisconsulti, & libri feudorum Bononiam a Friderico I. missi glossatoris, & in omnibus socii Bulgari, & aliorum nostrorum doctorum. Offa ejus requiescunt ad S. Victorem in Barbiano, ubi solemniter fuit tumulatus ann. S. 1168.* Sed vide de tota re Georgium Ludovicum Boehmerum in *thesaur. Jenich.* tom. 1. p. 1. pag. 206. & sequ. quem infeliciter excribendo nescio quis, & indoctis objiciendo pro Junone nubem gloriam sibi parasse putat.

VI. His ita se habentibus, imperitiam suam ostendunt, qui per Fridericum II. consuetudines feudales in forum confirmatas existimant. Perperam
vero

vero id adprobare fatagunt auctoritate scriptorum, qui decimo quinto, & infrequenti sæculo scriptitarunt. Ii enim rei pluribus retro sæculis ante se gestæ idonei testes videri nequeunt. Recte autem edixit Georgius Ludovicus Boehmerus *in comment. de ætat. consuet. feud.* §. 17. eorum errori occasionem dedisse Odofredi locum ad *authent. cass.* C. de Sacros. Eccles. Sed & turpius errant, qui eodem Odofredi loco decepti Hugolinum de Prætis Bononiensem antecessorem sub Friderico II. consuetudines feudales collegisse garriunt. Ab Odofredo enim id nusquam memoriæ proditum. Sed lubet ipsum Odofredi locum proferre. Sic enim glossator ille ad *d. authent. cass.* C. eod. *Ut unum scia- tis, authenticum, quod fuit compositum a Justiniano, habet novem collationes. Postea cum venit Imperator Fridericus junior misit has constitutiones ad Civi-*

ratem istam, Bononiam scilicet, doctoribus legum, ut aptarent eas singulis legibus sub congruentibus titulis; & ita fecerunt doctores. Postea quid fecerunt Dominus Hugolinus post nonam collationem posuit librum feudalem, & omnes constitutiones Friderici antiqui, & junioris, & aliquas leges Conradi, & vocatur decima collatio. Inde igitur tantum inferre licet, Hugolinum de Præteritis consuetudines feudales extra corpus juris Justiniani pridem vagantes ei primum attexuisse; ita vero juris studiosis earum majorem movisse salivam. Vide Gaspar. Henric. Horn. in *jurisprud. feud.* c. 1. §. 23. Nunc videamus, qua tandem ætate consuetudines feudales in Regno Neapolitano, ac Siculo juris auctoritatem sortiri cœperint.

VII. Supra quidem evicisse videor, ante ipsum Nortmannorum adventum in Regno Neapolitano feuda non desuisse
cap.

cap. 4. §. 3. Exinde igitur quæ de feudis consuetudines in Transiberina Italia valescebant, maximam saltem partem in nostras quoque provincias illatas oportuit. Certe ubi rebus pacatis Rogerius Rex leges tulit, quibus pace, & Principe uterentur, in tanta feudorum copia apud Neapolitanos, ac Siculos ipsa necessitas flagitabat, ut Transiberinas de feudis consuetudines, licet nondum collectas, in regiones a se debellatas inveheret. Si secus statuas, ego quidem haud video, quo tandem jure in tanta paucitate patriarum legum controversiæ feudales definiri possent. Sed & eo me deducit Hugonis Falcandi locus de Rogerio *histor. Sic. apud Carus. tom. 1. princ.* Sic enim ibi. *Aliorum quoque Regum, & Gentium consuetudines diligentissime fecit inquire, ut quod in eis pulcherrimum, aut utile videbatur, sibi transfumeret.* Proinde recte conjecisse videtur
do-

74 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. I.*

dòctissimus Dragonettus *in differ. de origin. feudor. p. 1. c. 9. §. 20.* libros filios per eundem Falcandum *defetarios* appellatos jussu ejusdem Rogerii fuisse scriptos ; inibi vero præter alia cum novas Principum Nortmannorum leges, cum consuetudines feudales Transiberinas existisse, quas Rogerius in suis provinciis adoptari jusserat. Id multo magis mihi persuaserim, quia per eam tempestatem apud nos feudorum numerus longe maximus penes Longobardos erat : ut proinde feudales controversias per consuetudines apud Transiberinos Longobardos pridem receptas definiri oporteret. Sane Fridericus II. Rogerii nepos per ætatem suam feudorum copiam longe maximam penes Longobardos fuisse ostendit *in constit. ut de successioibus. de successioib. nobil. in feud.* Ibi enim ex sua generali lege in feudorum successione servanda eos exceipit, qui in utroque Regno

viverent *specialiter jure Francorum*. Penes Francos, seu Nortmannos igitur feuda paucissima erant. Nam eorum successio, veluti regulæ generalis exceptio, in prædicta constitutione a Friderico proponitur.

VIII. Ex dictis hætenus videtur inferri posse, consuetudinibus feudalibus sub Friderico Ænobarbo collectis, eas in Regnum Neapolitanum, ac Siculum aut sub Nortmannis ipsis, aut certe sub Suevis fuisse statim inventas: saltem sub Friderico II. ea de re dubitari non potest. Roffredus enim Beneventanus æqualis Friderico II. ejusque consiliarius aperte docet *in quæst. Sabat.* consuetudines feudales per ætatem suam in Regno Apuliæ fuisse servatas. Id ipsum autem in Sicilia quoque Regno per id temporis factum oportuit. Nam monstruosum fuisset, sub eodem Principe apud Neapolitanos quidem eas obtinuisse, neu-

ti.

siquam verò apud Siculos in controversiis , quæ nostris legibus definitæ non forent . Perperam vero vir aliunde doctissimus Franciscus de Andreys in dubium revocat *in disput. an fratres in feud.* an per Friderici II. tempora jus feudale commune receptum in Regno fuerit ob dicta glossæ ad *constit. ut de successioneibus. verb. injuriam.* Primo enim ibi glossator eos refellit , qui jus feudale commune in Regno non observari afferebant . Is vero sub eodem Friderico II. vixit , atque auditor Azonis fuit in Bononiensi Lycæo , ut ostendit idem de Andreys in prædicta disputatione c. I. §. I. Deinde nemo unus ignorat , ita comparatos glossatores fuisse , ut certissima quæque disputandi libidine in dubium revocarent . Stet illud igitur , sub Friderico II. saltem non minus apud Neapolitanos , quam Siculos jus feudale commune obtinuisse , & in legum patria-

triarum defectu eo controversias definitas . Sed in tota causa peroranda doctis otium fecit Dragonettus noster *in disertat. de feud. p. 1. c. 9. §. 17. & sequ.* & *p. 2. c. 6.*

IX. Nondum hinc abire nos sinunt interpretes . Nimirum, ut supra monuimus , Cujacius in consuetudinibus feudalibus recensendis a titulo septuagesimo tertio adjecit , quæ *capitula extraordinaria* vocant , quæque a Joanne Ardizone , & Jacobo Alvarotto primum producta monuimus . Dubium igitur videri queat , quæ eorum in foro hodie ratio sit habenda , & quæ in controversiis definiendis eis sit deferenda juris auctoritas . Doctores plerique omnes capitulis illis extraordinariis juris auctoritatem abrogant , quod veteres glossatores ea neglexerint . Itaque occinunt decantatum illud , *quod glossa non agnoscit, id & Curiam agnoscere non oportere* . Vix vero

ro concedunt, ut in ambiguis ad interpretanda capitula ordinaria eadem adhiberi possint. Vid. Adam. Struv. *syn- tagm. jur. feudal. c. 1. aphor. 7. n. 10.* Secus Cujacio visum. Is enim ad titulum septuagesimum tertium libri quarti in recensione sua dementiam esse scribit, extraordinariorum capitulorum reliquias improbare, cum præsertim a reliquis capitulis glossatorum auctoritate receptis ea non discrepent. In eo sententiarum conflictu negari quidem haud potest, auctoritate glossatorum potissimum feudalium consuetudinum observantiam irrepsisse in forum; ab initio etiam capitula tantum ordinaria ejus usu recepta; extraordinaria vero non recepta quidem fuisse, nec improbata tamen. Ita igitur rationes inierim, ut, ubi cum ordinariis capitulis extraordinaria quoque convenient, iis deferatur juris auctoritas; si quando tamen ab ordinariis
ea

ea dissentiant , quod non semel in eis videre licet , ab ordinariis non recedatur . Vid. Stryk. *in exam. jur. feudal.* c. 1. n. 22.

X. His ita præstitutis , facile per se quisque decernet , quo tandem jure in Regno Neapolitano , ac Siculo feudales controversiæ definiri debeant . Primo scilicet serio perpendendum , an controversiæ species scriptis utrobique legibus , aut receptis moribus definiri possint . Inter mores rite receptos res etiam perpetuo similiter judicatæ referri debent . Nam & res perpetuo similiter judicatæ consuetudinis jure censentur , ac juris non scripti auctoritatem habent *l. 38. ff. de legib.* Si in dubiis rerum articulis neque jus scriptum , neque consuetudines suppetant , jure feudali communi de controversiis pronuncianum erit . Si ipsum jus commune feudale desit , res transigetur ex regulis Romani juris . Id ipsum
ta-

tamen hæſitanter, ac timide dictum intellige, & hic potiffimum cautione eſt opus. Nam ſpecies quidem occurrunt, quas, licet per jus feudale commune definitæ non fuerint, potius veteri Longobardorum jure, quam legibus Romanis definiendas putarim. Ita quidem jus Romanum fratres utrimque conjunctos in fratrum ſucceſſione præferri jubet *novell. 118. c. 3.* In Regno tamen neque germanus fratri conſanguineo, neque germanorum filii fratrum conſanguineorum filiis in feudis præferri debent. Nam obeunte fratre, a quo feudum de jure Longobardorum relictum fuerit, ei germanus cum conſanguineo æque ſucceſſit. Id inde factum, quia in feudorum ſucceſſione conſuetudines feudales cognationis rationem non habent, æque apud Longobardos Tranſtiberinos invaluerunt, cum nondum Juſtiniani leges receptæ erant, iis vero in Europa receptis,

ptis, quod ad feuda, receptæ quidem fuerunt, quatenus tamen cum consuetudinibus feudalibus, & legibus Longobardicis convenirent. Leges autem Longobardicæ perinde, ac consuetudines feudales, in hereditatibus deferendis nullam ferme cognationis rationem habent; ut proinde in feudis quoque secundum Longobardorum leges in Regno diu servatas jus tantum agnationis spectari placuerit. Vide Francisc. de Andr. *in disputatione. an fratr. in feud. c. 3. §. 6. & sequ.*

TITULUS II.

De feudorum rectorum essentia, & contractibus feudo affinibus.

Quæ passim hodie feuda dictitari solent, beneficia appellavit vetustior ætas. Feudi vero vocabulum ante undecimum sæculum in genuinis monumentis nusquam occurrit. Hinc recte edicunt rei diplomaticæ periti viri, ad supposititia ablegari oportere, si qua diplomata ante undecimum sæculum feudi vocem exhibeant. Rem apprime evicisse videtur Nicolaus Zappellius in *dissert. de feud. oblat. §. 8. & sequ. in thesaur. feud. Jenich.* Ejus autem rei causa ex iis, quæ in feudorum historia supra præcepimus, facile reddi potest. Ibi scilicet ostendimus, barones olim, vix quamdiu adviverent, in feudorum possessione.

essione fuisse ; per decimum tandem ,
atque insequuta sæcula feudorum perpetuitatem ipsis concessam . Ubi igitur factum id fuit , ipsa res monuit , ut , beneficii vocabulo ferme rejecto , vox potius feudi usurparetur . Nimirum rectius olim feuda beneficia appellabantur , quia Principis beneficio barones in feudorum possessione forent , eorumque veluti precarius ususfructus esset . Ubi perpetuitas feudis accessit , eorumque successionem liberis patere placuit , ut vox cum re conveniret , ad juris perpetuitatem inculcandam feudi vocabulum excusum oportuit . Proinde inter discordes doctorum sententias , quod ad ejus vocis originem , litem iis addixerim , qui a veteribus Germanorum vocibus *feo* , & *od* feudum conflatum existimant . *Feo* enim apud Germanos veteres stipendium designabat ; *od* vero possessionem , quasi dicas possessionem stipendii causa militibus

84 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. II.*

bus concedi solitam. Vide Wachter. *in glossar. German. in voc. feudum*. Si verum id fuerit, falsus est consuetudinum feudalium confarcinator *libr. 2. tit. 3.* ubi feudum a fide dictum existimat. Saltem, si eum excusare malis, Stoicam vocabulo originem censendus est tribuisse. Ceterum licet in veterum beneficiorum locum feuda successerint, interest tamen inter beneficia, & ipsa feuda. Primo enim ab initio olim beneficia concedendi jus erat tantum Principi, cui summum esset imperium, ut late ostendit Zaepffellius *loc. cit. §. 5.* Feudorum concedendorum facultas non tantum baronibus, sed & privatis competebat. Deinde beneficiariis Principem ab aliis subditis diversam tutelam praestare non oportebat. Jus igitur directum in beneficia non amittebat Princeps, si eis speciatim patrociniū non praestaret. Verum, feudo concessio, non minus dominum vassal-

fallus, quam vassallum dominus speciatim tutari cogitur. Si secus faciat, directum feudi dominium is amittit *consuet. feudal. libr. 2. tit. 26. §. domino.* Conf. eundem Zaepffel. *loc. cit.* §. 6. Id ipsum tamen de dominis intellige, qui summo non utuntur imperio. Denique, ne singula persequar, ex veteri instituto in beneficia vix usufructus ad beneficiarios pertinebat. Verum jus longe majus baronum fuit in feuda. Ut enim infra liquebit, beneficiis in feuda conversis, *utile*, quod ajunt, dominium in ea baronibus deferri cœpit.

II. Ut autem feudorum essentia, seu quæ ea proprietates constituent, recte percipiantur, illud advertendum in primis, id vocabulum *πολυσημιον* esse, ejusque in consuetudinibus feudalibus plures notiones occurrere. Nam & ipsum contractum feudalem significat inter do-

minum directum, & baronem iniri solitum, & rem ipsam feudi titulo vassallo traditam, ac, ne multus sim, jus etiam illud, quod per investituram in baronem transfertur. Cum vero in feudali disciplina ipsa jura baronum frequentius in disceptationem venire soleant, in postrema notione potissimum feuda spectabimus. Eo autem respectu feudum haud inconcinne definiri queat *publici patrimonii delibatio per Principem immediate, aut mediate facta, qua, retento dominio directo, rei immobilis, quæve rei immobilis jure censetur, utile dominium cuiquam tribuitur sub lege fidelitatis præstandæ.* Ut igitur sunt res hodie post perpetuitatem feudis additam, ipsum utile dominium baroni defertur. Proinde falluntur, qui intra ususfructus fines jus vassallorum coercent. Id quidem in beneficiis olim obtinuit, cum in ea liberi non succederent. Ubi ta-

men

men feudorum successio liberis delata fuit, ac facultas statuendi de feudis intra investituræ leges baronibus competere coepit, statim utile dominium in barones translatum oportuit. Inde vero intelliges, cur exemplo emphyteutæ utilis rei vindicatio vassallo competat, ac servitutes feudo debitas is recte vindicet *consuet. feud.* 2. 8.

III. At vero ut feudum rectum, seu proprium, quod ajunt, constitutum intelligatur, fatis quidem haud erit, utile immobilis rei dominium in quemquam transferri. Nam, ut in definitione posuimus, & per Principem immediate, aut mediate id fieri debet, & fidelitatem aut promitti, aut præstari saltem oportet. Si quid eorum desit, aliud actum censebitur. Proinde, quæ in definitione memoravimus, recte *essentia- lia* feudi doctores appellant. Atque hic opportunum fuerit advertere, longe qui-

dem interesse inter *essentialia*, *naturalia*, & *accidentalìa* feudi, quæ vocant. Feudi appellant *accidentalìa* conventiones illas, quæ nihil addunt, aut demunt feudi essentiæ, ejus vero naturam auferunt, aut minuunt. Ita quidem auget feudi naturam conventio, qua quis ad insolitum servitium se obligarit. Contra minuit feudi naturam conventio, qua placuerit, ut minus solito servitium præstetur. Feudi *naturalia* appellantur qualitates quædam ab ipso jure feudo inditæ, quæ necessitate quadam feudum consequuntur, nisi pactum in contrarium fuerit appositum. Ita quidem naturale feudo est, ut masculi tantum succedant, ut servitia a vassallo præstentur. Denique *essentialia* feudi dicuntur, quæ ipsam feudi substantiam complectuntur: ejusmodi sunt, quæ in definitione feudi recensuimus. Feudum igitur adhuc proprium, seu rectum erit, si qua singula-

laris conventio accidentalia feudi respiciat. Aliud plerumque actum, nec feudum constitutum censebitur, si qua in contractu conventio feudi essentialibus adversetur. Denique improprium, seu degenerans feudum evadet, si quid placuerit naturalibus feudi contrarium. Ita quidem feudum erit degenerans, si, feudo franco constituto, placuerit, ut barro servitio eximatur. Sed & degenerans feudum doctores appellare solent, cui quid insit essentialibus feudi contrarium. Conf. Struv. *syntagm. jur. feudat. c.2. aphor. 4. & sequ.* Nunc, quod polliciti in rubrica sumus, de contractibus feudo affinibus pauca delibemus.

IV. Complures igitur contractus quamdam cum feudis affinitatem habent, & ad ea proxime videntur accedere; a feudis diversi sunt tamen, & alio ab eis jure censentur. Eo potissimum pertinent *superficies, emphyteusis, libellus, &, ne mul-*

multus sim, quam *precariam*, & *prestariam* appellavit sequior ætas. Interest igitur feudum inter, & superficiem. Hæc enim conventio tantum ipsam prædii seu rustici, seu urbani superficiem complectitur *l. i. §. 4. ff. de superfic.* Verum jus feudi in totum prædium constituitur. Eo accedit, quod feudum sub præstatione fidelitatis; superficies sub præstatione annui canonis constituta intelligitur. Præterea, quod superficies, invito etiam prædii domino, donari, legari potest *d. l. i. §. 7. ff. eod.* id ipsum tamen in feudo leges haud sinunt. Quod ad emphyteusim, ea ad superficiem proxime accedit, & haud absurde dixeris, veterum jurisconsultorum ævo per superficiem fuisse transacta, quæ per emphyteusim posteritas expedivit. Ita intelliges, cur post Zenonis ætatem superficiæ mentio vix usquam occurrat. Proinde inter feudum, & emphyteusim eadem

dem ferme sunt differentiæ, quas inter feudum, & superficiem adnotavimus. Quod ad libellum, seu contractum libellarium, is ab emphyteusi non differt. Nam in jure feudali communi libelli descriptio non diversa ab emphyteusi proponitur *consuet. feud. libr. 2. tit. 9. §. 1.* Ibidem de emphyteusi nusquam mentio: si quando autem collector de emphyteusi agit, eam libellarium contractum appellat. In jure etiam Longobardorum, apud quos emphyteusis frequentissima, ea modo haud ab simili contractus libellarius appellatur. Inter feudum, & libellum igitur perinde interest, atque inter feudum, & emphyteusim. Vid. Struvium *in syntagn. jur. feud. c. 2. aphor. 10.* Denique facile etiam definire fuerit, quatenus a feudo precaria differat. Eo enim contractu per sequiorem ætatem conveniri solebat, ut quis rerum, quas donasset

Ec-

92 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. II.*

Ecclesiis, vel monasteriis, usufructum, ad vitam usque retinere pergeret. Ea vero conventio a præstaria diversa non erat, ac diverso respectu vel precaria, vel præstaria appellabatur. Nam precaria quidem dicebatur, quia ad preces donatoris ei usufructus concedi solebat; præstaria vero ratione Episcopi, vel Abbatibus, qui id juris donatori præstabant. Precariæ vero, & præstariæ formulas apud Marculfum invenies *form. libr. 2. 5. & 40.* In re vulgata plura non lubet addere.

TITULUS III.

*De diversis feudorum divisionibus ex jure
Neapolitano, ac Siculo præsertim
desumi solitis.*

DIversas feudorum divisiones expo-
situri primo paucis exequemur il-
las, quæ ad consuetudinum feudali-
um intellectum viam adolescentibus munire
possunt. Deinde, quod ratio instituti fla-
gitat, tantisper latius illas enucleabimus,
quibus jurisconsulti Neapolitani, ac Si-
culi potissimum hæere debent. Primo
igitur secundum consuetudines feudales
feuda generatim ita dividi possunt, ut
quædam *propria*, seu *recta*, quædam
impropria, seu *degenerantia* dicantur es-
se. *Propria*, seu *recta* feuda doctores ap-
pellant, in quibus non solum *essentia-*
lia, sed, & quæ feudi vocant *natura-*
lia

24 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. III.*

lia inveniuntur . Proinde degenerans feudum esse queat vel quia essentialia, vel quia feudi naturalia ei desunt . Ita quidem defectu essentialium degenerans videri debet feudum *pecuniarium*, seu in pecunia constitui solitum, & , quæ ab eo propius absunt, feuda *camerae*, *caneve*, *foldatae*; feuda quoque *guardia*, *gabaldia*, *advocatia*, de quibus passim doctores, quorum scrinia in re vix ullius apud nostrates usus non expilarem . Ea vero in degenerantium feudorum classem referri debent, cum constituta ponantur neque in re immobili, neque in ea, quam effectu juris pro immobili haberi oporteat . Eodem ferme retulerim feudum, quod *non ligium* dici solet . In eo enim usu venire potest, ut fidei præstatio non sit necessaria contra feudi essentialiam, quæ a vassallo fidem omnino præstari jubet, ut monuimus superiori titulo .

II.

II. Rursus complura sunt quoque feuda, quæ degenerantia videri debent eorum defectu, quæ naturalia feudi vocari diximus, & ex feudorum natura veluti communi promanant. Ea igitur ratione degenerans erit feudum, quod *francum* appellari solet. In eo enim contra feudi naturam servitium non præstatur. Degenerans etiam recte dixeris feudum aut *mere hereditarium*, aut quod *foemineum* appellatur. In feudo enim foemineo contra primævam feudi naturam successio mulieri defertur: in feudo mere hereditario contra feudorum indolem heredi cuicumque, & ab agnatione profus extraneo successio patet. Sed de feudis defectu naturalium degenerantibus plura desino. Ea enim generatim constituta intelligentur, quoquo modo contrahentes a propria feudorum natura conventionione sua recesserint. Quod igitur magis interest, ad feudorum divisiones nos converter-

vertamus , quæ apud Neapolitanos , ac Siculos celebrioris sunt usus , & de quibus in foro frequentius disceptatur .

III. Quod igitur ad Neapolitanos , ac Siculos ; feuda passim doctores dividunt in ea , quæ *ex pacto* , & *providentia* vocant , & quæ *mere hereditaria* dici solent . Ea feudorum divisio a Pyleo , & Bulgaro primum excogitata fuit ; eandem *magistrale* pragmatici appellant , utpote a magnis illis , si superis placet , juris magistris primum inventam . Feuda primi generis ex pacto , & providentia dicunt , quia veluti ob pactum inter concedentem , & baronem initum , & ipsius directi domini providentiam eorum successio tantum liberis patere potest . Et jure communi feudali quidem inspecto , feudorum successio liberis tantum defertur . Ex ejus præscripto igitur feuda omnia ex pacto , & providentia sunt æstimanda . Cum tamen ob ex-
pres-

pressas in investitura leges a jure ordinario recedi possit, ex ipsa concessionis formula definiendum existimant, an ex pacto, & providentia feudum videri debeat. Ejusmodi igitur esse feudum ajunt, si Princeps eam adhibeat in investitura formulam, *concedimus tibi, & liberis*, aut aliam, quæ eodem collineet. Vide de Marin. *resolut. feudal. libr. 2. c. 86. n. 9.* Ipsa autem formula in ejusmodi feudis adhiberi solita satis ostendit, unam ab initio investituram fieri. Ea igitur non minus primus acquirens, quam ejus quoque liberi feudo investiti intelliguntur. Ita vero eo prognati liberi ab ipso directo domino per primam illam investituram feudum censentur accipere, neque defuncto baroni quicquam acceptum referre debent. Inde intelliges, cur in ejusmodi feuda nil quicquam baroni liceat neque contractibus inter vivos expediri solitis, ne-

que per ultimum voluntatis arbitrium
consuet. feudal. libr. 1. tit. 8. Sed ea
 de re plura desino, Nam seu ob mores
ita receptos, seu, quod magis putatur,
 ob politicas rationes, & leges a Nort-
 mannis ea de re latas feuda ex pacto,
 & providentia apud Neapolitanos vix us-
 quam occurrunt. Ea facilius apud Si-
 culos invenire licet, ut infra liquebit.

IV. Quod ad feuda mere hereditaria,
 ex doctrina Pylei, & Bulgari ejusmodi
 ajunt doctores esse, quorum successio
 heredibus quibuscumque licet extraneis
 deferri possit, & quæ extra primi ac-
 quirentis familiam non solum per con-
 tractus, sed per testamentum quoque
 alienari, legari liceat, quamvis succes-
 fores in gradu feudali possessori desint.
 Id si admittatur, feuda mere heredita-
ria ab allodiis vix differrent. Allodio-
 rum enim exemplo & contractibus pro
 arbitrio de eis statueri liceret, & in
 te.

testamento quibusvis extraneis legari possent. Mere autem hereditaria feuda passim censerentur solent, quæ ea formula concessa fuerint, *concedimus tibi, & heredibus*, aliisve verbis, quæ idem inculcent. Eam de feudis mere hereditariis Pylei, & Bulgari sententiam avide sunt amplexi doctores præsertim Siculi, vel quia & ipsi feuda possidebant, vel quia clientum suorum studebant rem bene agere. Ita passim apud Siculos pro dita ~~causa, ac licet feudorum ad fiscum regressus Principatus sit inanimatum,~~ ~~ad memoriam nostram æque ob~~ ~~heredem in gradu feudali defectam ad~~ ~~eam feuda rursus vix poterant. Nam~~ quotusquisque erat, qui ea in specie aut feudum non alienaret, aut extraneis illud non legaret in testamento?

V. In ea rerum facie superioribus annis Marchioni Xaverio Simonetta penitioris juris feudalis condopro, & non

minus Principatus, quam bono subdito-
rum nato Præfectura Sicula demandata
fuit. Is, qua scientia in rebus feudali-
bus erat, plena opinione sua missi ad
Caramanici Principem sacra vice, ac
summo cum Siculoꝝ plausu in Sici-
lia agentem cum monuit, quam mon-
strosa ea in re foret doctorum Siculoꝝ
sententia, & quantum inde fiscus
detrimenti caperet. Ita ea de re judi-
cio rite instituto, per amplissimum Re-
gni Senatum pronunciatum, *perperam*
eo usque feuda mere hereditaria in Si-
cilia fuisse credita; quæcumque foret in-
vestituræ formula, de iis allodiorum in-
star barones statuere non posse seu con-
tractibus, seu ultimæ voluntatis arbi-
trio, si deessent personæ, quæ in capi-
tulo si aliquem vocatæ forent; in ea-
rum defectu feuda ad fiscum redire o-
portere. Ea autem sententia pragmati-
ca sanctione generatim confirmata fuit
Pa-

Panormi lata anno 1788. prid. id. novembr. Atque hic opportunum fuerit advertere , in obliqua linea neque in Friderici constitutione , neque in capitulo *si aliquem* feudales heredes generali gradus vocabulo designari ; utrobique in ea cognatorum serie certis tantum personis feudorum successionem deferri ; proinde apud Siculos ex Friderici constitutione *ut de successione* feuda paterna , materna tantum ad fratres ex latere feudi conjunctos , eorumve filios primi gradus , sorores etiam redire posse ; ex capitulo vero *si aliquem* tantum fratribus , eorumve liberis ad trinepotem usque feudi successionem patere , non vero reliquis cognatis , licet exempli gratia eodem gradu cum fratrum nepotibus , aut pronepotibus defunctum baronem contingant . In capitulo quidem *si aliquem* , memoratis fratrum liberis ad trinepotem usque , omnes

personæ *simili gradu* defuncto conjunctæ
 jubentur admitti. Id tamen non eo per-
 tinet, quasi cognatos omnes intra sextum
 gradum generatim admitti ad successio-
 nem oporteat. Id potius eo pertinet,
 in feudis de jure Longobardorum ex
 fratrum liberis non tantum natu major-
 rem, sed omnes in eodem gradu posi-
 tos æque in partem admitti oportere.
 Sane ipse Gvilelmus Pertius, qui *in ca-*
pit. si aliquem id unice agit, ut apud
 Siculos feudalem successionem extendat,
 variis erroribus actus in hac ipsa sen-
 tentia, tanquam vera, tandem subsi-
 stit. Sic enim ibi. *Occurrit tertius in-*
tellectus, qui mihi noviter occurrit le-
gendo, textum hunc loqui, quando plu-
res sint de his personis propositis, scili-
cet fratre, & liberis, qui sunt defun-
cto conjuncti pari gradu, & determina-
vi, quod si pariter admittantur, nisi in-
ter viventes jure Francorum. Sed &
 quar-

quartus intellectus prædicto capitulo possit affigi, verba scilicet *omnibus simili gradu conjunctis admittendis* intelligendo de fratrum filiabus, neptibus, proneptibus, ac reliquis fœminis a fratre susceptis intra sextum gradum baroni conjunctis. Sed ea sententia cum fisci fraude ego non utar. Cum enim in eo capitulo ex fratrum liberis masculi tantum vocentur ad trinepotem usque, quod contra rationem juris ibi Siculis largitus est Princeps, ad consequentiam trahi non debet. Quod ad fœminas igitur fratrem prognatas, a Friderici constitutione *ut de successionibus* recedi non debet. Ea enim inspecta, cum in obliqua linea tantum fratris liberis primi gradus successio deferatur, neptes, & reliquæ deinceps ex fratre fœminæ debent excludi. Sed ea de re obiter hic dictum esto: de ea latius commentabimur, cum jus feudale successorium exhibebimus.

VI. Ut e diverticulo redeamus in viam, Principis definitio, quod ad feuda a doctoribus Siculis mere hereditaria perperam credita, adeo cohæret cum ipsa feudorum natura, ut mirari subeat, cur contraria Bernardi de Medico, & Gvilelmi Perri sententia doctores Siculos tandem transversos egerit, seu ignorantia, seu fraus eam excuderit. Nam ex regulis juris feudalis heredis vocabulum in investituris adhiberi solitum non ad heredes quoslibet referri debet, sed ad eos dumtaxat, qui ad familiam baronis pertinent, & intra feudalis successione gradus per leges vocati fuerint *consuet. feudal. libr. 2. tit. 13. C. 34. §. 2.* Nempe vocabula sunt interpretanda ex natura rei, in qua fuerint adhibita. Heredis vero vocabulum in feudorum investituris non pro civili, sed feudali herede, qui scilicet jure feudali successorio admittitur, debet intelligi.

gi. Vide Martin. Lambert. in *dissertat. de spur. & genuin. feud. heredit. nor.* c. 2. §. 2. Hinc recte idem observat §. 5. ad feudi successionem heredes non feudales admitti non posse, licet *baronibus, & heredibus in perpetuum concessio facta fuerit*. Ea enim formula id tantum concessum videtur, ut feudum familiae non auferatur, quamdiu primo acquirenti superstites liberi fuerint. Eo accedit, quod Carolus V. feudorum naturam mutatam censeret vetuit, nisi id diserte expressum in investitura foret *pragm. 4. de feud. n. ultim.* ut proinde ex nuda heredum mentione in investituris feudum mere hereditarium non sit æstimandum. Feudum scilicet concedendo Princeps certæ familiae sibi fidelitatem eligit. Contra naturam autem feudorum est, pro baronis lubidine, & contra Principis voluntatem ea heredibus quibuscumque deferri. Id vero vix admit-

mittendum est tandem, ubi ultro Princeps feudi naturam immutet, ejusque successionem heredi cuicumque expressim patere jubeat. Ita quidem idem Carolus V. in Rossani concessione marchioni Carretti facta, cum indulgisset, ut ejus oppidi successio heredibus extraneis etiam deferretur, inter investituræ leges expressim edixit, id placuisse, ut eo respectu venia legis facta censeretur, quæ in Regno Neapolitano tantum in gradu feudali positæ feudorum successionem patere sinebat, ut liquet ex Joanni Dumont. *diplom. t. 5. pag. 576.* Desinant igitur oblatrare imperiti rabulæ, qui nescio quid abnorme, & legibus investituræ contrarium prædicta pragmatica præscribi blaterant.

VII. Hactenus expositis duo passim opponi video, & quæ feuda mere hereditaria suadere queant. Primo enim non desunt investiturarum formulæ pro

te,

te, & cui dederis. Deinde non in Regno Neapolitano quidem, sed Siculo feudorum concessionem passim occurrunt *pro te, & heredibus quibuscumque*. Quod ad primum tamen, inficias ego non iverim, res in feudum dari solitas a Principe tamquam burgenfaticas, & jure allodii concedi posse, modo ne de regalibus sit controversia: neque enim, ut alibi ostenditur, regaliū natura patitur, ut in privati cujusquam directum dominium transferantur. Vid. Afflict. ad rubr. de feud. non habent. natur. feud. Multo magis igitur de natura feudi aliquid demere Principi in investitura licet. Proinde si feudum concessum tibi fuerit *pro te, & cui dederis*, respectu liberæ alienationis contractibus expediri solitæ de feudo pro lubitu statuere poteris, eoque intuitu natura feudi immutata censebitur. Hinc ea concessionis formula memoratur 2. consuet. feud. tit. 48. sub

ru-

108 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. III.*
rubrica de feud. non habent. natur. feud.
Enimvero immutationes de feudorum natura conveniri solitæ stricti juris videri debent, easque a speciebus expressis ad omittas produci haud oportet. Ut enim feudistarum vulgatum carmen edicit, *feudum, quod impropriatur in uno, non censetur impropriatum in omnibus.* Vid. Mart. Lambert. *de feud. heredit. not. c. 2. §. 7.* Proinde feudo ita concesso, id neque omnino allodium, neque mere hereditarium profus efficitur. Si enim a facultate libere alienandi recedas, in reliquis naturam feudi retinebit, & in defectu heredum feudalem ad heredes extraneos redire non poterit. Ejus enim libera inter vivos alienatione concessa, tacita conditio investituræ inest, si non defint feudales heredes. In eorum defectu igitur libera inter vivos alienatio interdicta præsumitur, nisi in eum quoque casum jus alienandi concessum for-
tasse

raffe fuerit. Vide Rosenthal. *synops. jur. feud. c. 9. concl. 41. n. 14.* Ratio scilicet Civitatis exposcit, ut in feudorum concessionibus eorum regressus ad fiscum tacite contineatur, ne publicum patri-
**monium cum Reipublicæ damno in per-
petuum delibetur.**

VIII. Quod ad alterum complures do-
ctores existimant, feuda cuiquam con-
cesso, & heredibus quibuscumque, non
solum feudales heredes, & in gradu suc-
cessionis feudalis postres, sed & quos-
cumque extraneos vocatos in investitu-
ra videri. Ejus notæ doctores sunt Si-
culi ferme omnes, & ex Neapolita-
nis haud pauci. Enimvero contraria
quoque sententia suos patronos habet
nec paucos numero, nec permissos, eos-
que recensent Hartmanus Pistoris *quest.*
1. n. 38. ac Rosenthal. *synops. feud.*
c. 2. conclus. 35. Quin Molinæus inge-
nue profitetur, se, quo plura de ea qua-
stio-

fiene legeret, eo minus posse discernere, utra sententia communior esset, *addit. ad Alexandr. consil. 30. n. 11.* Argumentum autem contra fiscum depugnantium potissimum eo redit, vocabulum scilicet *quibuscunque* infinitum esse, eoque in investitura adhibito, pro heredibus etiam extraneis prerogativam successionem videri. Qui tamen rem ad juris feudalis regulas revocavit, verbum *quibuscunque* interpretans, ut a natura feudorum quam minime recedatur; feudum igitur *non* hereditarium nusquam confiscatum intelligi, nisi diversis verbis iure allodii, & ea facultate concessum expresse fuerit. Id serio perpendens Hartmanus Pistoris rem in medio relinquit, & sententiam suam non interponit *loc. cit.* Ea tamen *quæstio* Domitiana videri queat, si exigatur ad regulas, quas flagitat ipsa juris feudalis indoles. Ea enim extra primi acquirentis

tis liberos feuda deferri non patitur, nisi id in investitura Princeps expressim indulserit. At cui bono, inquires, verba *heredibus quibuscumque* in concessionibus passim adhiberi solita? Ea ne fisco noceant, omnem lapidem movet doctissimus Dragonettus. Prædictis igitur verbis eam sententiam affigit, ut in feudo quidem de jure Francorum per eam in investituræ formulam baroni liceat filium natu minorem in testamento præferre; in feudo autem de jure Longobardorum id inter liberos non æque partiri, & alterutrus conditionem meliorem, deterioremve facere *in orig. feud. part. i. c. 11. §. 15.* Verum, cum tanti viri venia dixerim, fortasse hic rem acu non tetigit. Ei igitur difficultati solvendæ aliam ego viam ineundam puto. Ex jure scilicet feudali communi feuda ad feminas redire nequeunt. Eo enim inspecto, simplici heredum mentione in
in-

investitura facta, feuda foeminis non deferuntur, quamvis privilegium suistatis habeant *consuet. feud. l. 2. r. 50.* Fridericus quidem II. quod ad Regnum Neapolitanum, ac Siculum, in masculorum defectu feuda foeminis deferri iussit. Ita sane ab eo cautum. At post ipsius obitum ob injuriam temporum ejus constitutionibus controversia saepe facta. Ita, decollante Friderici auctoritate, Andegavenfes Principes antea, contendebant fortasse, ~~feudorum masculinam foeminis non patere;~~ ad Friderici constitutionem ea in re frustra provocari, cujus nomen in Regno nefastum videri oporteret. Proinde ut per id temporis ob fisci indigentiam formula excogitata fuit *vbi, & heredibus ex corpore*, ita in baronum utilitatem inventa est quoque formula *pro heredibus quibuscumque*, ut inter labantem Fridericianarum constitutionum fortunam in defectu masculorum foeminis

ais

nis in feudorum successione controversia nulla fieret. Stet illud igitur, non minus ex jure feudali communi, quam patrio, quodcumque fuerit investiturae cermen, heredibus non feudalibus feudum deferri non posse, nisi jure allodii concessio fiat, idque expressim in investitura placuerit. Ea vero conclusio ipsius Friderici II. lege firmari queat. Is enim seu contractibus, seu ultimæ voluntatis arbitrio feuda extra familiam alienari, legari vetuit *constit. hac edictati. de revocat. feudor.* Ibi igitur cum in Regno Neapolitano, cum Siculo feuda mere hereditaria omnino sunt vetita. Sed, his omissis, de feudis mixtis sermonem instituamus.

IX. Ex feudis mere hereditariis, iisque, quæ ex pacto, & providentia vocari diximus, tertium conflatum est feudorum genus, quæ *mixta* doctores appellitant. Quod autem ad feuda mixta,

Tom.I.

H

ejus-

§ 14 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. III.*

ejusmodi ea sunt, quæ diverso respectu suo feudi non minus hereditarii, quam ex pacto, & providentia qualitatem habent. Ea enim, quatenus ex pacto, & providentia sunt, proximioribus ex familia, atque in investitura vocatis relinquere debent; quatenus & hereditaria sunt, ad eos cum hereditaria qualitate redeunt. Inde fit, ut, si feuda id genus defunctus baro rite, & cum assensu Principis obligarit; ob hereditariam qualitatem feudo hærentem successor recte conveniatur. Indidem quoque promanatur, ut ipso quidem feudo proximus heres in testamento privari nequeat, in ejus tamen pretio in alterius favorem gravari possit. Proinde si feudum sit mixtum, id ab hereditate defuncti separari non potest. Vide Afflict. sub rubric. *an agnat. vel fil.* & Henric. de Cocceii *in differ. de feud. heredis. minut.* §. 32. Longe igitur interest feudum inter

ter ex pacto, & providentia, atque illud, quod mixtum appellari diximus. In illud enim succedit filius, uti filius; in hoc succedit filius, uti heres. In illo, inventario rite confecto, paterna ex feudo debita solvere non adigitur; in feudo mixto, si paternæ facultates non suppetant, licet confecerit inventarium, ad feudi pretium usque recte conveniatur. Vide eundem Afflict. sub *rubric. in quib. caus. feud. amitt. n. 65. & sequ.* & Cannet. ad *capit. volentes. pag. 117. n. 13.* Passim autem doctores statuunt, feudum mixtum esse, si ea fuerit adhibita in investitura formulâ, *concedimus tibi, & heredibus*: sed nec ego credulus illis. Nam proprie quidem loquendo heredis in investitura vocabulum non ad qualitatem hereditariam, sed ad liberos referri debet: quamvis inficias ego non iverim, mixtæ qualitatis apud nos feudis esse jussis, eam in Regno Nea-

politano formulam mixta feuda completi. Nam in Nortmannorum investituris heredis vocabulum eam interpretationem accepit, ut liberos designaret quidem; quibus tamen sub hereditaria qualitate feuda deferri oporteret. Nunc, quod res flagitat, videamus, quæ sit ordinaria feudorum natura in Regno Neapolitano, ac Siculo.

X. Vulgatum est apud cives, & externos, in Regno Neapolitano, ac Siculo feuda mixta esse; ea igitur liberis, aliisque in gradu feudali positis cum hereditaria qualitate deferri. Totus autem in eo est Rosenthalius, ut mixtorum feudorum absurditatem ostendat; ea perperam effinxisse scribit doctores Neapolitanos, ac Siculos; eis fucum fecisse heredis vocabulum in investituris frequens; inde exculptam qualitatem hereditariam; id inepte factum, cum heredis vocabulum feudorum respectu non
he-

heredes quoslibet extraneos, sed liberos, & ceteros feudales heredes designet *Synops. jur. feudal. cap. 2. conclus. 33. num. 7. & sequ.* Ei succinit doctissimus Dragonettus *in dissert. de orig. feudor. p. 1. c. 11. §. 10. & sequ.* Ulterius autem idem excurrens edicit, contra feudorum naturam id per doctores excogitatum, ut baronum studiis velificarentur, qui omnem movebant lapidem, ut liberum feudorum commercium penes ipsos foret. Sed Rosenthalio, & Dragonetto lubens ego concefferim, feuda quidem mixta contra primævam feudorum naturam invaluisse; non negarim etiam, simplicem *heredis* in investitura voculam qualitatem hereditariam in feudi successore designare non posse: nequiquam tamen ipsis concefferim, mixta feuda doctores e cerebro suo excudisse, ut barones libero feudorum commercio potiri possent. Probabilius existimarim, ipso-

rum Principum Nortmannorum destinato consilio, & ob politicas rationes eam feudis Neapolitanis, ac Siculo qualitatem fuisse inditam.

XI. Eo autem ut perveniamus, illud advertendum in primis, in Regno Neapolitano, ac Siculo Nortmannos potissimum feuda instituisse; eis vero novi Principatus rationem suasisse, ut feuda mere hereditaria a novis suis provinciis prorsus arcerent. Nimirum per id temporis militem mercenarium non alebant Principes, ac vis armorum penes barones erat. Hinc politicae rationes impedimento erant, quominus feuda mere hereditaria contra patrios mores Nortmanni apud nos constituerent. Ita enim facillime fieri poterat, ut feuda redirent ad homines, quorum fides adversus viros suspecta foret. Novo ipsorum Regno tutius videbatur; si, quod & in Nortmannia jus erat, feuda ex pacto, & pro-

& providentia juberent esse. Id tamen ægre tulissent barones, quibus in feuda omnis in testamento facultas adimebatur. Mediam igitur in ea re viam ingressi Nortmanni feuda in Regno Neapolitano, ac Siculo mixta jusserunt esse. Ita enim & penes familias ipsis amicas feuda permanebant, & facultas baronibus relinquebatur non feudi quidem ademptione, sed pretii restitutione liberos gravare, si vellent. Hæc sane evincunt, Nortmannos Principes feuda mixta esse jussisse. Sed & decretorium ea in re videtur, quod Rogerius, & Fridericus II. constitutionibus quisque suis de dotario mulierum in feuda constituendo statuunt. Si enim sub Nortmannorum, ac Suevorum regimine feuda fuissent ex pacto, & providentiâ, ego quidem haud video, quo jure barones mulieribus in feuda dotaria constituere possent. Nam per dotarii constitutionem,

H 4

quod

quod in feudis ex pacto, & providentia leges vetabant, baronis heres, quamdiu vidua superstes esset, contra pacta in investitura conventa feudi usufructu carebat. Eodem pertinet, quod Gvilelmus I. fratribus tria, vel plura habentibus feuda concessit, ut eorum unum dotis nomine possent forori dare, si res burgensaticæ in hereditate deessent *constit. fratribus. de fratrib. obligant. part. feud.* Inde enim liquet, filios, uti patris heredes, sorores ex feudo dotare oportuisse, neque eam necessitatem vitasse, quasi ex pacto, & providentia feuda in Regno forent, & in quæ filius, uti filius, admittendus esset. Ceterum solemnibus in Nortmannorum investituris formula concessionis erat *tibi, & hereditus*. Vocabuli tamen ambiguitate abusi barones feuda per Neapolim, ac Siciliam vere hereditaria contendebant esse: quod plane adversabatur & Rogerii

con-

constitutioni scire volumus. de jurib. rer. regal. & Friderici II. legi in constit. hac edictali. de revocat. feud. Proinde ne qua eam ob rem superesset vitilitigandi causa, sub Principibus Andegavenfibus solemnif in investitura formula adhiberi cœpit *tibi, & heredibus ex corpore.*

XII. Ex dictis hætenus facile est intelligere, cur feuda ex pacto, & providentia, seu quæ *pactionata* Siculi doctores appellant, in Regno Neapolitano vix usquam occurrant; apud Siculos vero passim inveniantur. Nimirum prædicta formula *tibi, & heredibus ex corpore* ab Andegavenfibus recens inventa ita fuit accepta, quasi apud Neapolitanos feuda mixta essent, quam fortasse legem, ut vidimus, feudis dixere Nortmanni. Aragonenses apud Siculos non una sub formula feuda concesserunt: ita vero apud ipsos diversitas feudorum e-

na-

nata. Nam si concessio facta foret primo acquirenti, & filiis, feuda pactitia, seu ex pacto, & providentiâ videri oportebat. Sin accipienti, & heredibus *en corpore*, feuda mixta constitui videbantur. Sin accipienti, & heredibus, feuda mere hereditaria inde perperam exculpebant jurisconsulti Siculi. Perperam inquam. Ut enim supra evicimus, heredis in investitura vocabulum non civiles quidem heredes, sed liberos, & reliquos cognatos designat, quibus ex præscripto legum feudorum successio patere potest. Ea vero in feudorum concessionibus formularum diversitas apud Siculos sub Aragonensibus frequentissima fuit, idque præter alia ostendunt concessionum diplomata nuper evulgata per Canonicum Gregorium *in bibliorb. scriptor. tom. 2. pag. 502. & sequ.* Nunc, quod superest, de postrema feudorum divisione in jure Neapolitano, ac Siculo videamus.

XIII. Ad jus quoque Neapolitanum, ac Siculum potissimum pertinet altera feudorum divisio, qua alia *de jure Francorum*, alia *de jure Longobardorum* dicuntur esse. Quod ad feuda de jure Francorum, ejusmodi ea sunt, in quæ succedit tantum masculus natu major. Ea de jure Francorum dicuntur, quia isthæc in feudis succedendi ratio apud Francos primum obtinuit, quamvis & in alias Gentes statim fuerit invec̄ta. Mirum autem videri queat, cur apud Francos masculis tantum natu majoribus feudorum successio delata fuerit, cum præfertim apud ipsos a terris quidem Salicis mulieres excluderentur, in eas tamen liberi virilis sexus qua majores, qua minores natu succederent. Ita enim *in lege Salica reform. tit.62. De terra vero Salica nulla portio mulieri veniat: sed ad virilem sexum, ad masculos igitur æque omnes, tota terra hereditas per-*

perveniat. Omissis aliorum ea in re conjecturis, in ejus instituti ratione reddenda ita ego rationes inierim. Nimirum alibi evicimus, apud ipsos Francos ad nonum usque sæculum successioni in feudis jure ordinatio locum non patuisse; primum autem sub Carolo Calvo feuda heredibus fuisse delata. Enimvero, feudis ad liberos redire jussis, de eorum successione nullæ leges ab initio scriptæ. Ita in ~~legum defectu~~ opportuno apud Francos fortasse visum, ut in feudis deferendis ab ipsius Regni successione exemplum desumeretur. Priores quidem Reges secundæ stirpis Principatum inter liberos partiti fuerant, ut constat exemplo Pipini, & Ludovici Pii. Id inconsulte factum, ac tristia inter fratres infensos bellorum exempla docuerunt, rationem Principatus constare vix posse, ubi inter plures divideretur. Hinc comperto, Regnum melius ab uno geri, sub ter-

tis

tiæ stirpis initia , quo tempore in feudis firmata successio , in Francorum Regno prælarus tantum masculus natu major . Ita in feudis quoque tantum masculo natu majori successionem deferri placuit Regni ipsius exemplo , quod maximum veluti feudum videbatur . Eo fortasse accedebat & illud , feudorum fervitium ab uno melius , quam a pluribus præstari posse . His ferme de causis moribus ipsis apud Francos invaluit , ut tantum ad masculum natu majorem rediret feudorum successio : ea proinde de jure Francorum sunt appellata .

XIV. Quod ad feuda de jure Longobardorum , ita dicuntur , quæ & dividua sunt , & in quæ liberi virilis sexus æque omnes succedunt . Ea de jure Longobardorum appellantur , quia isthæc in feudis succedendi ratio apud Longobardos Transiberinos primum obtinuit . Apud ipsos enim feudis receptis , & in
li-

liberos transmitti jussis, ea liberis de-
ferri placuit allodiorum exemplo, ad
quæ per veteres Longobardorum leges
masculi æque omnes admittebantur *in*
Longob. libr. 2. tit. 4. l. 2. C. 14. Ea
ipsa autem in feudis succedendi ratio in
jure feudali communi præferbitur *con-*
suet. feud. libr. 2. tit. 11. Eadem suc-
cedendi ratio adhuc obtinet apud Nea-
politanos, ac Siculos in feudis, quæ sub
juris Longobardici lege concessa fuerint.
Id ipsum tamen caute intelligatur, o-
portet. Primo enim ex jure feudali com-
muni *in libr. 2. tit. 55.* in feuda, quæ
ducatus, marchionatus, aliamve similem
dignitatem habent, cum in Regno Nea-
politano, cum Siculo succedit tantum
masculus natus major, licet sub lege ju-
ris Longobardici concessa fuerint. Vid.
Afflic. ad libr. 1. feud. rubr. 19. n. 2.
C. libr. 3. pag. 702. n. 1. C. 6. edit.
Francf. Deinde ipsa feuda sub lege ju-
ris

ris Longobardici primum concedi solita, licet prædicta dignitate careant, ad masculinum natu majorem redire debent, si in novissimis investituris sub jure Francorum concessa fuerint. Nam & in feudo concedendo Princeps, quam velit, legem dicere in investitura potest, & fisci interest, Francorum potius, quam Longobardorum jure censei feudum. Si enim de jure Longobardorum id fuerit, ejus quidem successio inter plures discinditur, & ob cognatorum in gradu feudali defectum vix ad fiscum redire potest. Quod igitur cavet jus Neapolitanum, ac Siculum, ne feudi naturam immutare liceat, eo potissimum pertinet, ne feuda cum fisci fraude de jure Francorum in Longobardorum jus convertantur. Hinc cum per aetatem Alfonsi Siculi quidam barones feudorum naturam in eis alienandis immutavissent, eoque facinore ea venissent in com-

missi

misi causam , eam noxam ipsis Princeps interpellatus remisit . Enimvero eam indulgentiam illis Alfonsus ita concessam intelligi jussit , ut alienationes factæ censerentur sub lege Francorum , modo ne aperte constaret , feuda sub jure Longobardorum penes alienantem fuisse *capit. Alfons. 454.*

XV. His ita præstitutis , ex ipsa investituræ formula decerni debet , de Francorumne , an Longobardorum jure sit feudum . Enimvero si inde definiri nequeat , utrius juris id sit , doctores communi ferme consensu statuunt , in dubio feudum de jure Longobardorum ceteri oportere . Eorum potissimum argumentum est , quod ex Friderici II. constitutione apud nos ordinaria feudorum natura sit , ut jure Longobardorum regantur : speciale ajunt esse ex prædicta Friderici lege , ut feuda quædam censeantur de jure Francorum *consist. ut de suc.*

successionibus. de success. nobil. in feud.

Ut tamen sunt res hodie, id perperam dictum existimarim. Scilicet id quidem per Friderici ætatem admitti poterat, & cum sub Nortmannis, ac Suevis feuda pleraque omnia penes Longobardos erant; eorum vero paucissima ab iis possidebantur, qui jure Francorum vivebant. Enimvero rerum arbitrio in Andegaveses translato, mutata est feudorum ratio, ac diversa in eis instituta evaluerunt. Exinde enim cum ut facilius ad fiscum feuda redirent, cum ob ipsorum baronum studia, qui posteritatem suam nobiliorem fore putabant, si dividua feuda non essent, pleræque omnes investituræ sub lege Francorum sunt expeditæ. Proinde hodie cum fisci, cum ipsorum baronum rationes exposcunt, ut in dubio feuda potius sub jure Francorum concessa existimentur. De eo autem juris articulo apud Siculos quidem minus

dubitare licet. Quod ad eos enim em-
 pressim edixit Alfonso, ut in dubie feuda
 censerentur de jure Francorum *cap.*
 454. Apud Neapolitanos vero decreta-
 rium ea in re putem Caroli II. capitulum
considerantes. Ibi enim generatim
 cavetur, ut in feuda succedatur, *primogenitura*, & *masculini solum prerogati-
 va servata*. Igitur ea lege lata genera-
 le in feudis jus Francorum evasit, at-
 que in ambiguis investiturae formulis ea
 quidem lege feuda deferri debent. Cum
 vero ad jus commune favorabilem cen-
 seri regressum oporteat, ipsum feudum
 sub lege Longobardorum concessum ad
 solum natu majorem redire debet, si,
 conniventibus fratribus natu minoribus,
 tamquam ex jure Francorum possessum
 a patre fuerit. Cum enim in Regno
 Neapolitano mixta sint feuda, & qua-
 litatem quoque hereditariam complectan-
 tur, liberi natu minores factum parentis
 im-

impugnare nequeunt. Igitur multo magis in jus Francorum feudum translatum videbitur, si jure Longobardorum acceptum feudo de jure Francorum per possessorem fuerit adjunctum, & unam inde baroniam is constari decreverit. Conf. Matth. de Afflict. in consuet. feud. pag. 706. n. 13. & 15. & Capyciumlatr. conf. III. n. 29.

TITULUS IV.

De diversis feudorum speciebus ex jure Neapolitano, ac Siculo.

AD rectam eorum intelligentiam, quæ de diversis feudorum speciebus ex jure Neapolitano, ac Siculo dicturi sumus, illud advertendum in primis, jure quidem feudali communi feudum dare posse non tantum Principes,

qui summo utuntur imperio, sed etiam, qui ab alio feudum acceperint. Hinc in consuetudinibus feudalibus tres baronum ordines passim occurrunt, *capitanorum* scilicet, qui feudum acceptum summæ potestati referunt, *valvasorum*, quibus feudum capitanei dederint, *valvasinorum* denique, quibus a valvasoribus ipsis feuda concessa fuerint. Instar omnium sit locus in *consuet. feudal. libr. 2. t. 10.* Idem institutum obtinuit apud Neapolitanos, ac Siculos. Sane passim liquet ex Appulorum baronum catalogo per Carolum Borrellum ex Regiæ Cameræ tabulario excripto in *indice Neapolitana nobilitatis*, apud nos feuda non tantum a capitaneis, sed & a valvasoribus fuisse concessa. Id tantum in re interest jus Neapolitanum, inter, & consuetudines feudales, quod, jure quidem Neapolitano inspecto, a capitaneis feuda aliis concedi nequeant, nisi subinfeudatio af-

fen-

fensu Principis confirmetur *constit. constitutionem divæ memoriæ. de revocat. feudor.* Verum per consuetudines feudales, assensu Principis non impetrato, capitaneo licet seu toto feudo, seu ejus parte quotacumque alterum investire *consuet. feudal. libr. 2. t. 9.* His initiis cum passim alibi, cum in Regno Neapolitano, ac Siculo enata *suffeuda*, quæ vocant, quæ non ab ipso Principe, sed a domino intermedio conceduntur. Eadem tamen & jure feudorum censentur, & generali feudi vocabulo designantur. Suffeudis autem apud Neapolitanos, ac Siculos institutis, nostrates doctores quatuor feudorum species distinxerunt. Ea vero quadripartita feudorum divisio nostris legibus natales suos unice refert acceptos, & ob singularia utriusque Regni instituta apud Neapolitanos tantum, ac Siculos usum habet. Ex utriusque autem Regni jure prima feudorum species

ea complectitur, quæ *quaternata simpliciter* dici solent: altera, quæ *quaternata secundum quid* appellantur: tertia, quæ *plana*, & *de tabula* dicuntur: quarta denique, quæ vulgo *tenasia*, rectius *tenesia*, aut *atrenesia* dictitantur. Verum, ut infra liquebit, postremâ isthæc non feuda quidem, sed minutulæ potius partes e feudis decerptæ videri debent. De singulis pro instituto videbimus.

II. Quod igitur ad feuda *quaternata simpliciter*, ejusmodi ea sunt, quæ *in capite*, in sua prima origine scilicet, & ut dici solet, *immediate* ab ipso Principe fuerint accepta. Ea vero *quaternata* dicuntur, quia apud Siculos quidem in Regiis quaternionibus in tabulario *conservatoriæ*, quam vocant, asservatis descripta prostant; apud Neapolitanos vero in quaternionibus Regiæ Cameræ exhibentur. Utrobique autem prædicti quaterniones complectantur in-

ve-

vestituras feudorum omnium, quæ seu immediate, seu mediate a Principe concessa fuerint cum Regiis assensibus in concessione præstari solitis. Cum vero in Regno Neapolitano barones *adhoas*, & *relevia* inferre in fiscum oporteat, apud nos in Regiæ quoque Camerae tabulario *cedularium*, quod vocant, extat, in quo *adhoas*, & *relevia* ex singulis feudis præstari solita invenire licet. Sed ea de re in tempore latius commentabimur, ubi liquebit etiam, quid earum præstationum intuitu intersit hodie Neapolitanos inter, ac Siculos. Ceterum ab ipsis fortasse primordiis Nortmannici Principatus, quæ hodie *cedularium*, & *quaterniones* exhibent, libri, quos *desetarios* appellarunt, exquisite complectebantur. Iis vero deperditis inter tumultum adversus Gvilelmum I. Panormi excitatum, opera seu Matthæi notarii, seu alterius cujuscumque statim

sunt restituti, ut conjicere licet ex Hugone Falcando *de calamit. Sicil. apud Caruf. biblioth. Sicul. t. 1. pag. 440.* Cum veteribus tamen defetariis parit quoque vocabulum, & sub ipsis fortasse Normannis defetarii *quaterniones dohanae* sunt appellati. Saltem ad defetarios designandos *quaternionum dohanae* vocabulum haud semel usurpat Fridericus II. Exemplum habes in *constit. magnae curiae. libr. 1. tit. 40.* Verum hodie, detracto dohanae vocabulo, ejusmodi libri *quaterniones*, dictitari solent.

III. Quod ad feuda, quae *quaternata secundum* quid appellantur, ejusmodi ea sunt, quae immediate quidem a duce, marchione, comite, aliove barone capitaneo, mediate autem ab ipso Principe valvasori concessa fuerint. Ea igitur sine assensu Principis frustra concessa intelligantur *constit. constitutionem divinae memoriae. de revoc. feud.* Ea quaternata

ta secundum quid appellantur, quia & in Camera quaternionibus sunt ipsa descripta, & Regis etiam beneficio possidentur, a valvasore tamen baroni quoque capitaneo accepta referri debent. Eo respectu igitur *quaternata secundum quid* primus Andreas de Ifernina, plaudentibus pragmaticis, ea dixit. Cum vero valvasor ejusmodi feudum a barone capitaneo immediate agnoscat, is veluti dominus directus videri debet. Proinde & adhoam, & relevium ipsi baroni capitaneo persolvi placuit *constit. post mortem. de mort. baron. nunc. Reg.* Licet autem feudo secundum quid quaternato sine assensu Principis subvassallus investiri nequeat, recepta tamen sententia fori est, in re dubia Principis assensum intercessisse, eumque ob temporis vetustatem fuisse deperditum. Eo igitur nomine subvassallo molestia creari nequit. *Conf. de Marin. allegar. 129. n. 7. & sequ.*

sequ. Id ipsum de relatione in Camera quaterniones intellige. Proinde quamvis omnia in Regno castra quaternata secundum quid censeantur Afflict. ad d. *constit. n. 5.* si tamen castrum aliquod in quaternionibus descriptum non inveniatur, id possessori frandi non erit. Nam, inspecta antiquitate temporis, omnia ab initio rite gesta presumi debent. Vide Lanarium *consil. 94.* & Altimar. ad Rovit. *decis. 42. n. 33.*

IV. At vero nodus hic occurrit dignus interprete. Nimirum supra evicimus, in feudo secundum quid quaternato baronem capitaneum valvasoris respectu directum veluti dominum existimandum, eique ea de causa cum relevium, cum ad hoc solvi oportere. In disceptationem igitur venire queat, num ejusmodi feudum in defectu heredis in gradu feudali ad ipsum Principem, an ad baronem, qui subinfeudavit, redire debeat.

Ea

Ea in re longe interest jus vetus inter, ac receptos hodie mores apud Neapolitanos, ac Siculos. Veteri utriusque Regni jure ab ipsis Nortmannis fortasse lato in heredis feudalis defectu feudum secundum quid quaternatum ipsi Principi deferrebat, atque ab ejus pendebat arbitrio, quem in feudo sibi delato præferre vellet. Saltem sub Friderico II. certi juris id erat, ut constat ex *constit. post mortem. de mort. baron. nunciand. Reg.* Ibi enim Fridericus edicit, ut, feudi secundum quid quaternati possessore mortuo, mors ejus a barone capitaneo statim Principi nunciatur; ab ipso autem Principe decernatur, quis in defuncti locum substituatur; electo a Principe statim tradatur feudi possessio; ab eo per baronem nil ultra exigatur, nisi relevium *de more* præstari solitum, idque quantitatem decem unciarum vetat excedere. Ea lex vero per Friderici
sta-

statem politicam constitutionem spectabat. Per id temporis scilicet ad militiæ personale munus barones adigebantur. Proinde ab ipso Principe de successore subvassalli statui oportebat, ut ipse decerneret, quis in præliis utilioreni ei operam navare posset. Etenim ubi ad hæc reale munus pro militia præstari placuit, in Regno cum Neapolitano, cum Siculo alias rationes sequuti sunt Principes. Ita ab ipsorum Aragonensium ævo in investitura baronibus concedi cœpit, ut de feudis quaternatis pro arbitrio subvassallos investire possent, modo Regius obtineretur assensus. Vide Afflict. ad *d. constit. n. 2.* Ea igitur facultate utantur hodie in utroque Regno barones non ob capitulum Honorii Pontificis *si contingat*, sed ob mores pridem receptos, & ipsam investituræ legem.

V. Quod ad feuda, quæ *plana*, & *de tabula* dici solent, in vocabuli ratione red-

reddenda doctores incertissimos videre licet inferos, superos, medioximos. Quidam ea feuda plana dicta arbitrantur, quod olim barones in planitie consistentes ea concederent. Alii ex Ducan-
gio sapientes *in voc. homagium planum* feudum planum intelligunt, ob quod non solidum, seu ligium homagium jurato promittitur, sed simplex, & in quo alius tamquam superior excipitur. Planum igitur *simplex* interpretantur, quia in fide promittenda scilicet excipiatur fidelitas vel erga Principem, vel alium superiorem dominum. Verum, ut infra liquebit, feudum planum ab ipso Principe concedi potest; qua quidem in specie homagium simplex promissum videri nequit. Aliunde quod ex veteri Regni consuetudine feudo plano *de tabula* additur, aperte ostendit, feudum planum absolute positum latius intelligi oportere, ac feudi plani feudum planum,
& de

& de tabula speciem singularem esse.

VI. Ut igitur ejus dictionis veram notionem investigemus, feudum planum potius dictum putarim, quia in prædiis planis, seu agrorum planitie solebat plerumque constitui. Eo me trahit, quod Ducangius affert ex feud. Campan. in camer. comput. Parisiens. voc. planum. Omnia autem feuda, que in predicta villa tenentur, sive in plano, sive in bosco, sive in furnis. Sed in eam sententiam decretorium mihi videtur, quod ipse Fridericus II. in constit. post mortem. feudum planum terram planam appellat. Cum Friderici dictione convenit, quod in ea voce affert Ducangius ex stabil. Blancae comitis Trecentis ann. 1212. ex Bruffello de us. feud. Campan. Sic enim ibi. Si aliquis baronum decefferit, & plures reliquerit filias, primogenita filiarum habeat castellum; aliae habeant planam terram. Si unum id fuerit, feudum

dum planum cum in capite, cum secundum quid quaternatum, cum de tabula esse potest. In capite quaternatum erit, si per Principem ipsum concessum immediate fuerit. Secundum quid quaternatum censebitur, si concedi a barone soleat, & in Camerae quaterniones referri. De tabula censebitur, si neque in Camerae quaterniones, neque in cedularium, sed tantum in baronis tabulas relatum id fuerit. Tabularum autem vocabulo hic intelligenda baronis scriptura, quae olim militare servitium, in praesenti adhoam a subvassallis ei praestandam complectitur. Tabulae enim apud ipsos veteres scripturam designabant, in qua tributa descripta erant: hinc & tabularius dicebatur, qui tributis exigendis praerat. Ita apud Gruterum pag. 1100. n. 7. *tabularius XX. hereditatium.* Vid. Jacob. Gothofr. ad l. 1. C. *Theod. de tabul.* Haec ipsa feuda respicit Fri-

ri.

144 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. IV.*
ricus II. *in constit. post mortem*. ubi de
terram planam appellasse diximus.

VII. Quod ad tenefias, quas *attenefias*
dici malim, eas perperam confundit Af-
fictus cum feudis non quaternatis. Sunt
enim attenefiæ prædiola per barones e feu-
dis decerpta, ac sub ignobili servitio, an-
nua præstatione scilicet pecuniæ, vel spe-
cierum plerumque in perpetuum rusti-
cis concedi solita. Vide *Rovium de-*
cif. 42. n. 2. Proinde feuda rustica appet-
lantur, neque ullam nobilitatis imaginem
possessori afferunt. Nimirum in reliquis
feudis concedendis nobilitatis onus posses-
soribus imponebatur; militiam sequeba-
tur nobilitas. Ita qui reliqua feuda pos-
sidebant, cum ad militiæ munus adige-
rentur, feuda nobilia habere diceban-
tur. Ignobile videbatur onus pecuniæ,
specierumve præstatio. Hinc attenefiat
feuda rustica sunt appellata. Eæ tamen
vera feuda videri nequeunt, & ad prædium
om-

emphyteutica proxime accedunt : quin ab allodiis eæ non differunt . In eas enim neque ex feudali jure succeditur , ac de iis pro arbitrio possessores statuere possunt seu contractu , seu testamento . Id tantum ex feudalitate habent , quod , si possessores intestati , & sine legitimo heredem obeant , attenesiæ ad feudum , unde decerptæ sunt primum , redire debent . Si vero factum id fuerit , integrum baroni erit , ut & feuda plana & de tabula , eas vel sibi cum feudo retinere , vel aliis sub solito censu concedere *constit. constitutionem divæ memoriæ . de revocat. feudor.* Proinde inibi Fridericus eas *excadentias* vocat , quasi res caducas , & baroni tamquam fisci procuratori in rem suam delatas . Eo tamen vocabulo non tantum attenesiæ , sed & feuda plana & de tabula intelliguntur . Ea enim , ut vidimus , sub eadem lege baronibus deferuntur , si ipso-

num possessor sine herede feudali decesserit.

VIII. Antequam hinc abeamus, nodus hic resolvendus interpretis opera haud indignus. Nimirum supra monuimus, feuda quoque plana & de tabula ad baronem in capite redire, si subvassallus sine herede in gradu feudali decesserit. Feudalis diversus est succedendi gradus, prout vel ex jure feudali communi, vel ex jure Neapolitano de successione sit decernendum. Dubium igitur videri queat, utrum in feudo plano & de tabula agnati ad septimum usque gradum secundum consuetudines feudales baroni praferantur, an ex jure Neapolitano potius a barone excludantur ultra quartum gradum cognati positi. Nusquam ego doctores magis consentientes invenio, quam ubi prodenda sit fiscus causa. Nam fiscus quidem interest, in ipsis feudis planis & de tabula successionem ar-

ctius

Etius coerceri , ut , si quando feudum in capite ad eum sit rediturum , ad fiscum solidum redeat , neque delibatis inde prædiis imminutum . Ea in re triplex sententia circumfertur . Pauci , quippe boni , censuerunt , in ea feuda succedi oportere secundum Friderici II. legem *in constit. ut de successonibus. de success. nobil. in feud.* In sententia ita dicenda prævit Marinus de Caramanico vetustissimus ille constitutionum glossator ad rubricam prædictæ constitutionis , licet per summam calumniam in contrariam sententiam illum trahant homines seu dolosi , seu imperiti . Marinum de Caramanico sequitur Lucas de Penna ad *l. 1. C. de impon. lucrat. description.* & , ne singulos memorem , Regens Lanarius *in reper. feudal. c. 1. de success. feud. n. 10.* Alii numero longe plures existimarunt , successionem in ejusmodi feudis secundum jus feudale com-

mune deferri oportere. Eos late con-
 gerit Rovirus *decif.* 42. Alii denique,
 ne minus sapere videantur, successionem
 in feuda plana & de tabula ulterius ex-
 tendunt. Ea enim secundum regulas Ro-
 mani juris quibuscumque cognatis de-
 ferri statuunt, etsi decimo gradu a defun-
 cto distent. Postremam hanc tamen sen-
 tentiam ipsum feudorum institutum in
 jure Romano prorsus incognitum plane
 refellit. Altera, quæ ex regulis juris
 feudalis communis in feudis id genus
 successionem metiri jubet, aperte ad-
 versatur Friderici constitutioni *ut de suc-
 cessionibus*. Ibi enim Fridericus de feu-
 dorum successionem cavens legem suam in
 feudis omnibus servandam edicit, seu
 a Principe in capite, seu ab aliis te-
 neantur, neque usquam in ea excipit,
 quæ plana & de tabula dici solent.
 Superest igitur, ut dicamus, in ejus-
 modi feuda eodem modo, quo in qua-
 ter-

ternata succedi oportere. Id autem si admittatur, privilegium Philippi II. *in pragm. 33. de feud.* latius etiam extensum a Carolo VI. *pragm. 38. eod.* vim suam exerit in feudis quoque, quæ plana & de tabula vocari diximus. His vero legibus concessum, ut, omiſſa ſcœmina proximiori, feudum legari jus eſſet remotiori maſculo, qui in defectu ſcœminæ proximior in gradu feudali foret. Ea autem ſententia cum ipſo ſupplici baronum libello convenit, quo cum pro feudis quaternatis, cum non quaternatis venia iſthæc expreſſim poſtulata fuit. Vide Joſeph. de Roſ. *in præluđ. feudal. lect. 10. n. 5. & ſequ.*

TITULUS V.

*De rebus, quæ in feudum dari possunt,
& ipsa feudorum investitura.*

CUM feuda ab initio stipendii militaris rationem habuerint, atque ad sustinendos milites primum sint instituta, sua sponte liquet, feuda constitui oportere in rebus, unde alimenta militibus certiora suppetant. Eo accedit, quod ubi feuda perpetua coeperunt esse, dominium eorum utile baroni cessit; directum penes Principem mansit. Ipsa igitur feudalis instituti ratio impedimento fuit, quominus feuda constituerentur in rebus, in quibus aut duplex illud dominium distingui non posset, aut suos effectus haud pareret. Ita invaluit, ut feuda recta constitui jus tantum esset aut in rebus immobilibus, aut certe in iis,
quæ

quæ jure immobilium censerentur. Id spectans collector in suo male confarcinato centunculo ita edicit *consuet. feud. libr. 2. tit. 1. Sciendum est, feudum non nisi in rebus soli, aut solo cohærentibus, aut in iis, quæ inter immobilia connumerantur, posse consistere*. Hinc feudum degenerans videri debet, si aut in nuda pecunia, aut in aliis rebus mobilibus, & solo feudali non cohærentibus sit constitutum. Nam pecunia quidem, præterquam quod usu consumitur, duplex illud dominium recipere nequit. Res vero aliæ mobiles ita sunt comparatæ, ut certa inde alimenta expectare non liceat. Contra feudum recte constitutum intelligetur non tantum in prædiis, sed in rebus quoque mobilibus, quæ solo feudali hærent, aut in rebus incorporalibus, quæ civiliter jure immobilium censei solent. Solo feudali hærent exempli gratia pistrina seu aquis,

seu mulis agitari solita, armenta, greges,
 & quæ alias ad fundi instrumentum per-
 tinere dicuntur. In eis igitur veluti per
 accessionem feudum recte constituitur,
 & jure feudi censentur. Proinde, si feu-
 dum in heredis feudalis defectu ad fiscum
 redeat, ea restitui fisco debent, si ex-
 tent: si non extent, baronis heres ad
 æstimationem exolvendam adigitur. Vi-
 de Rosenthal. *in synopsis. jur. feud. c. 4.*
conclus. 4. Res etiam incorporales, si
 rebus immobilibus hæreant, jure immo-
 bilium civiliter censeri debent. Ejusmo-
 di sunt vectigalia, jurisdictio, ac gene-
 ratim omnia, quæ jura Majestatis, seu
 regalia appellantur. In his igitur feudum
 recte constitutum intelligitur. Vide A-
 damum Struvium *synth. jur. feud. c.*
6. apbor. 13. Enimvero sequior ætas his
 regulis non semper hæsit. Nam non solum
 in aliis incertis redditibus, sed & in ipsis
 missarum stipendiis privilegiorum al-

tarium feuda constituta novimus. Vid. Robertf. in Carol. V. tom. 2. not. 8.

II. Dubium tamen videri queat, num quilibet, qui de rebus suis statuere potest, eas in alios feudi titulo transferre queat, an & jus summi imperii in eo requiratur, qui in res suas feudum immediate in capite constituere velit. Si prima feudorum origo inspiciatur, exploratum videtur, feuda, ut militiae adjunctæ causa primum instituta fuerunt, ita tantum per eos constitui potuisse, qui & justum bellum possent indicere, & summo uterentur imperio. Enimvero gliscente barbarie inter increbrescentes Europæ turbas res eo recidit, ut cuivis in res suas feudum constituere liceret. Id necessario factum oportuit, ubi in tardo legum auxilio seu ad arcendas, seu ulciscendas injurias jus inferendi belli sibi privati homines passim asciverant. Nimirum per id temporis ob infirmitatem

tam Principum ipsis privatis ob acceptas
 injurias relicta ultio, & ex veteri Ger-
 manorum more amicorum inimicitias &
 suscipere necesse erat, & bello privato
 persequi. Conf. Roberti. *in Carol. V.*
tom. 2. not. 21. Ita, qui ditiores fore-
 rent, milites sibi per feuda parabant,
 quorum globo circumdati illatas inju-
 rias ulciscerentur. Hinc intelliges, cur &
 ipsi Episcopi, abbates, abbatissæ ad ar-
 cendas rerum Ecclesiasticarum invasiones
 per feuda in prædiis Ecclesiasticis con-
 stituta quaerere sibi defensores, quos
 prisca ætas *advocatos Ecclesiarum* voca-
 vit. Ii enim, ut scribit Bruffellus *in*
us. feud. tom. 1. pag. 144. armis omnia,
que erant Ecclesiarum, viriliter defen-
debant, & vigilanter protegebant. His
 initiis feuda quoque oblata enata com-
 plura. Nam per *lesiverpum* allodia seu
 Principi, seu potentioribus offerri sole-
 bant, ut jure beneficii oblatores ea reci-
 pe-

peret ; ita vero adversus invasores defenderetur tutela ejus , cui res suas sub ea lege obtulisset . Vid. Marculf. *libr. 1. form. 13.* Cum vero feuda vel ab ipso Principe , vel a privato quopiam obtineri possent , ea in *ligia* , & non *ligia* sunt divisa . Ligium enim feudum dixerunt , ratione cujus fidei tatem , & auxilium adversus omnes baro prestare domino adigeretur . Non ligium appellarunt , in quo in homagio jurato promittendo dominus alius superior excipiebatur , & contra quem ad jutare dominum baro non cogere tur . Hinc homagium in ejus solemni formula *excepto Imperatore* promitti dicitur *consuet. feud. 2. 7.* His ferme de causis factum , ut , quo tempore feudales consuetudines colligebantur , quivis in res suas pro arbitrio feudum constitueret , idque veluti recepti juris ibi passim a collectore proponatur . Instar omnium sit locus

cor-

156 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. V.*

consuet. feud. libr. 1. i. 7. Enimvero in Civitate recte constituta jus publicum, & ipsa ratio Principatus non patitur, ut, a privato quispiam, immediate in capite feudo accepto, ei fidelitatem, & feudale servitium jurato promittat. Proinde ab ipso saltem Friderico II. in Regno cautum, ne quis in rebus suis feudum in capite constitueret *constit. quia frequenter. de homin. non tenend. ration. terr. vel feud.*

III. Porro ut feudum rite constitutum intelligatur, ejusque in accipientem utile dominium transferri possit, quod de eo juris articulo alibi generatim monuimus, causa acquirendi proxima, & remota requiritur. Causa acquirendi remota titulum acquisitioni præstat, & dominio mox acquirendo viam veluti munit. Causa acquirendi proxima ipse est acquirendi modus, & dominium ~~transit~~ in baronem transfert. Quod

Quod igitur ad feudi acquirendi titulum, is ipso contractu constat, quo Princeps sub feudali nexu, & lege fidelitatis aliquem sibi vassallum eligit. Eam conventionem ex jure feudali communi aut coram paribus Curia, aut in eorum defectu coram testibus saltem extraneis expediri oportebat *consuet. feud. libr. 2. tit. 32. & sequ.* Hinc instrumentum ejus conventionis causa conscribi solitum *breve testatum* passim in jure feudali dicitur, quia scilicet breve, seu instrumentum ipsum testibus subscribi oportebat. Indidem & dubia investitura controversia aut per pares Curia, aut per breve testatum dirimi jubetur *consuet. feud. libr. 1. tit. 4.* Investitura negotium jure feudali communi solemnius expediri placuit cum ob falsi suspicionem, cum ob infeudandi facultatem promiscue competentem. Verum ab initio Nortmannici Principatus apud Neapoli-

ta-

amos, ac Siculos invaluit, ut procedens illa cum fisco conventio nudo Principis diplomate includeretur: id baronis *privilegium* appellatur a Friderico II. in *constit. dignum, de jur. suo Cur. observand.* & passim hodie *charta investitura* dicitur. De ipsa investitura igitur pauca monebimus.

IV. Feudo ex pactis convenis rite constituto, utile ejus dominium per possessionis traditionem in baronem transfertur. Ea vero traditio in jure feudali passim *investitura* dicitur; quamvis hodie investituræ vocabulo ipsum concessionis diploma designari soleat. De ejus vocis etymo, tamquam pro aris, & facis, acerrime certant interpretes, alii Latinam, alii, ut exquisitius sapere videantur, Germanicam originem ei asferentes. Præstat tamen, Latinam originem ei tribuere. Nimirum & Latini locupletes auctores *investire* dixerunt pro
ve.

De reb. quæ in feud. dar. poss. 159

vestem induere Plin. *libr. 35. c. 7. De-
vestire* etiam pro vestem exuere dixit
Apulejus *metamorph. libr. 4.* Feudum
olim per possessionis traditionem acci-
piens singulari veste induebatur, ut o-
stendit Ludewigius *in form. ducat. Bran-
deburg. c. 8. §. 4.* Ita ipsa feudi tradi-
tio investitura est appellata, & in mo-
numentis sequioris ævi ipsa possessio *ve-
stitura* dicitur *capit. libr. 4. c. 34.* Eo-
dem pertinet, quod in consuetudinibus
feudalibus baronem dicitur *devestire* do-
minus, cum feudum ei adimit *libr. 1.
c. 7.* & apud scriptores sequioris ætatis
revestiri dicitur, qui in pristinam di-
gnitatem restituitur, ut probat Struvius
in syntagm. jur. feud. c. 8. apbor. 1.

V. In jure autem feudali communi
in propriam, & abusivam investitura di-
viditur. Propria ea dicitur, qua vera
fit feudi traditio per inductionem in pos-
sessionem. Abusiva fit symbolis, vel fi-
ctio.

stione aliqua, quæ ex communi hominum more traditionem designat. Hinc hasta a domino baroni tradita investitura facta scribitur *consuet. feud. libr. 2. tit. 2. princ.* Abusiva etiam investitura facta videbitur, si jussu domini baro in feudi possessionem ire jubeatur *consuet. feud. libr. 2. t. 33. princ.* Quemadmodum autem ex regulis Romani juris possessio tradita intelligitur, seu vera, seu facta, seu symbolica traditio fuerit, id ipsum in investitura feudi obtinere debet. Igitur inepta quæstio doctorum est, an per abusivam investituram feudi possessio translata intelligatur. Sed apud nos usu hodie venire vix potest, ut ea de re disceptetur. Ut enim norunt rerum periti viri, feudorum possessio post *provisiones Camerae*, quas appellant, auctoritate publica tradi solet.

VI. Uti autem frui rebus feudalibus barones debent intra investituræ terminos,

nos, & ipsius concessionis leges. Si qua de jure baronis controversia enascatur, ex ipsa investituræ formula res decidetur. In verborum tamen ambiguitate ita rem transigi oportet, ut a feudorum natura, eorumque jure ordinario quam minime recedatur. Si vero plures extent investituræ, præferri debet antiquioris auctoritas. In dubio enim posteriori investitura antiquior confirmata præsumitur, modo nè in posteriori Princeps voluntatem in contrarium declararit. Vide Molinæum ad *consuet. Parisiens.* n. 76. & *sequ.* & Rosenthal. *synops. jur. feud.* c. 6. *conclus.* 69. n. 19. Atque hic opportunum fuerit advertere, perperam scripsisse complures, in ambigua investituræ interpretatione contra Principem, ac pro barone responsitandum. Primo enim ei sententiæ opponi potest, in obscuris, quod minimum est, sequendum *l. 9. ff. de reg. jur.* Deinde cum

in feudi concessione Princeps promissoris sit loco, aperte contrarius baroni est Gelfus *in l. 99. princ. de verb. obligat.* Sic enim ibi jurisconsultus. *Quicquid astringendæ obligationis est, id, nisi potam verbis exprimitur, omissum intelligendum est; ac fere secundum promissorem interpretatur, quia liberum stipulatori fuit verba late concipere.* Igitur in re dubia si quid præter feudi naturam asserat sibi baro, id frustra contendet. Præterquam quod enim id omnino suadet argumentum ex prædictis legibus desumi solitum, decretorius in eam sententiam videtur vulgatus ille juris feudalis locus *libr. 2. tit. 2.* Sic enim ibi collector. *Præsumptio est pro domino, quod se contra feudi communem naturam non obligaverit.*

VII. His recte perpensis, facile erroris revinces Iferniam, eorumque putidum gregem, qui eum veluti vervecem se-

De reb. quæ in feud. dar. poss. 163

sequuntur. Is enim ad *c. unic. in quib. caus. feud. amitt. n. 8. & 17.* edicit, a barone servitium, nisi fuerit expresse promissum, præstari non oportere. Nam contra naturam feudorum est feudi franci constitutio: feudo enim inest, ut præstetur a barone servitium 2. *consuet. feud.* 7. Proinde cum feudum francum sit omnino degenerans, id constitutum intelligi nequit, nisi vassallum dominus a servitio expressim exemerit. Vid. Richard. Pollmann. in *thesaur. Jenich. de feud. franc.* §. 28. Imo cum in dubio dominus præsumatur rem suam in propriam naturam restituere velle, si feudum francum domino fuerit apertum, mox sine servitii mentione alteri id concefferit, ne ea quidem in specie feudum francum constitutum videri debet. Neque vero novus vassallus se tueri potest allegando, in superioribus investituris baroni servitium fuisse remissum. Ut

L 2

enim

enim recte advertit Pollmannus *loc. cit.* hoc ipso videtur dominus in novissima investitura servitium sibi servasse, quod ejus immunitatem non memorarit. Illud contra Baldum Rosenthalio tantum concesserim, ad feudi franci constitutionem necessario non requiri, ut francum feudum concedi in investitura dicatur *synops. jur. feud. c. 2. conclus. 59. l. 6.* Sat enim erit, ipsum servitium in investitura remitti.

VIII. Nondum Baldus, ac doctorum vulgus ab eo deceptum hinc abire ne patitur. Is enim ad *l. 6. C. de condit. infert.* fidelitatis quidem præstationem feudi essentiæ inesse scribit, ab ea tamen necessitate feudum francum excipit. Addit etiam, feudo franco concedendo Principem non tantum utile, sed directum quoque dominium in accipientem transferre. Utrumque absurde dictum: alterum enim feudi substantiæ,
al-

alterum juri publico adversatur. Quod enim ad primum, licet feudum francum servitio sit immune, eoque intuitu degenerans sit æstimandum, in ceteris tamen a propria feudi essentia non recedit, ut licet inferre argumento desumpto ex *consuet. feudal. libr. 2. tit. 48.* Aliunde si feudum francum e necessitate fidelitatis eximas, & in accipientem ipsum dominium directum migrare ponas, ipsam feudalitatem statim destrues, nec feudi constitutio, sed simplex donatio inde conflatur. Quod igitur consuetudinum feudalium collector scribit *libr. 2. tit. 24. §. 1.* feuda non deesse, in quibus fidelitatem præstari haud oporteat, ibi feudi vocabulo is abutitur: ea enim voce non feudi constitutionem, sed simplicem donationem intelligit. Nam, ut alibi ipse docet, si de vero feudo agatur, seu degenerans, seu rectum id fuerit, juramentum quidem

fidelitatis remitti potest, fidelitas ipsa, ut constet feudi essentia, remitti nequit *consuet. feud. libr. 2. tit. 47.* Conf. Christoph. Hubner. *de feud. franc. §. 8. in thesaur. Jenich. t. 2. p. 1.*

IX. Quod ad alterum, ipsum scilicet directum feudi franci dominium in accipientem transferri, ne id quidem, salva feudi substantia, admitti potest. Nimirum jus feudi aut in nudo prædio, aut in regalibus constituitur. Si in nudo prædio constituatur, haud ego inficias ierim, directum ejus dominium in accipientem a Principe transferri posse: verum si factum id fuerit, non feudum quidem, sed simplex donatio, ut vidimus, constituta intelligetur. Nam sine directo dominio in Principe feudum fingi non potest. Enimvero si feudum in regalibus constitutum ponas, ipsum jus publicum impedimento erit, quominus ejus directum dominium in accipientem
mi-

migret. Nam sub unius imperio jura
Majestatis in cujusquam directum do-
minium transire nequeunt, quicquid se-
cus pertendat Montanus *de regal. in
præud. n. 11.* Ita sane jurisdictio, quæ-
cumque fuerit concessionis formula, in
directum accipientis dominium per Prin-
cipem transferri non potest. Id autem
non ob defectum potestatis in Principe,
sed ob ipsam regalium naturam contingit.
Jura enim Majestatis per subditos
delibari non possunt. Nam Principatus
ratio constare nequit, nisi ab uno rega-
tur; inde vero si quid abscindas, vim
ipsius resolves. Proinde licet aut juris-
dictio, aut publica vestigalia, & alia
Majestatis jura cuiquam in *francum al-
lodium*, seu, quod aiunt, in *burgenfa-
ticum* concessa fuerint, in directum ac-
cipientis dominium ea non transferun-
tur. Neque regeas, in burgenfaticum
jurisdictione, aut vestigiali concessio, di-

rectum ejus dominium per expressam Principis voluntatem privatis acquiri. Id enim eo tantum pertinet, ut recte advertit Franciscus de Andreys *in allegat. pr. fisc. conclus. 9. n. 163. apud Ager. ad Mol. tom. 2. illud non concedi in feudum, nempe ut non subiaceat oneri servitii feudalis, non ut ideo directum dominium transferatur in concessionarium, quod repugnat naturæ regalium*. His ita se habentibus, recte edicunt juris publici periti viri, in venditione regalium non dominium quidem, sed nudum eorum usufructum emptori cedere; ea igitur potius jure pignoris possideri videri. Vide Limnæum *in notit. Regn. Gall. libr. 2. observat. 5. c. 8*. Inde autem inferre licet, publica vectigalia in *solutum*, ut dici solet, privatis per fiscum concessa pro arbitrio a Principe posse redimi: quod ego potissimum argumentum pro vectigalibus, aut publicis mu-
ne-

neribus per fiscum fortasse redimendis urgeri velim. Vide *jus Regni libr.2. tit. 1. §. 14.* Enimvero quod jus quidem publicum, & ipsa ratio Principatus in Regno Neapolitano suadet, scripta etiam lege expressim cautum in Sicilia fuit. Anno enim 1448. generatim edixit Alfonso, ut si qua feuda, vectigalia, aut alia Majestatis jura per fiscum alienata forent, pretio restituto, depositove per Principem, ad eum statim redirent *pragm. post bella. pag.107. edit. Panorm. ann. 1791.* Sed, his omissis, de juramento fidelitatis a baronibus præstari solito paucis videamus.

X. Ubi baro feudi investituram acceperit, juramentum fidelitatis, nisi expressim remissum id fuerit, seu Principi, seu alteri inferiori domino ob susfeudum præstare debet. Juramentum autem fidelitatis homagium sequitur seu ligium, seu non ligium; prout ipsi Principi,

cipi, aut inferiori domino dictum sacramentum fuerit. Ejus vero juramenti formulam habes *in constit. domini a vassallis. de affecuras. domin.* Fidelitatis juramento prestando in jure feudali communi prestatitur annus, & dies *libr. 2. tit. 55. princ.* Si intra prestatutum tempus id prestatum a barone non fuerit, is in causam commissi cadit, ac feudum amittit. Idem fidelitatis sacramentum dici per baronem oportet, quoties investituræ renovationem, quam vocant, fieri contingat. Nam & intra prædictum tempus sub poena amittendi feudi fides jurato promittenda, seu quid humanitus contigerit directo domino, seu ipsi vassallo sit succedendum *consuet. feud. libr. 2. tit. 24. princ.* Sed is juris rigor in Regno non obtinet. Licet vero apud Siculos Alfonso in casum commissi feudum venire jusserit, nisi intra annum, & diem novus possessor investituram pete-

te.

De reb. quæ in feud. dar. poss. 171
teret, & fidelitatis juramentum præstaret *capit.* 452. eam tamen investituræ petendæ necessitatem remisit Rex Joannes *capit.* 12. Ibi enim placuit, ut intra prædictum tempus tantum fidelitatis juramentum per barones præstari oporteret. At vero cum, inspecto jure feudali communi, liberis virilis sexus æque omnibus deferatur feudi successio, fidelitas tamquam individua ab omnibus in solidum jurato promitti debet. Vid. *Ro-senthal. synopsis. jur. feud. c. 6. conclus. 36. n. 1.*

XI. Hæc ipsa in Regno ferme servantur hodie. Ut enim norunt rerum periti viri, seu ingredi in feudi possessionem baronem oporteat, seu renovationem investituræ facere, is apud officium *juramentorum ligii homagii*, quod vocant, fidelitatem jurare debet. Cum vero & ab hominibus feudi baroni sit præstanda fidelitas, apud prædictum officium

ab

ab universitate quoque per procuratorem
 fidelitatem jurari oportet. Ea autem in re
 severiorem se præstitisse Fridericum II.
 quis dicat *in consir. comite, vel baro-*
ne. Ibi enim ab eo cautum, ne quis
 ab hominibus feudi fidelitatis sacramen-
 tum sibi dici auderet, antequam ipse
 Principi fidem juraret. Si locus factum
 per baronem esset, ejus & feudum, &
 bona omnia publicari jussit. Sed suble-
 sta per id temporis baronum fides Fri-
 derici severitatem excusat. Nam res for-
 tasse novas adversus Principis Majestatem
 moliri credebantur barones, qui ab uni-
 versitatibus extorsissent juramentum fide-
 litatis, quam ipsi Principi nondum ju-
 rassent.

TITULUS VI.

De feudorum præscriptione .

A Libi advertimus , feudum publici patrimonii delibationem esse . Id igitur sine privilegio , & investitura Principis rite constitutum videri nequit . Cum tamen & alienare videatur , qui præscribi patitur , disceptatum video , num. & præscriptione possit feudum acquiri . Eam controversiam aliter ex jure feudali communi , aliter ex jure Neapolitano , ac Siculo complures ex foro scriptores definiendam putant . Secundum consuetudines feudales explorati juris passim existimant , per tricennii præscriptionem acquisitum videri feudum , si servitium domino a possessore sit præstitum . In eam sententiam allegari solet vulgatus ille locus *consuet. feudal. libr. 2. tit. 26. §. 4.*
Sic

Sic enim ibi collector. *Si quis per triginta annos rem aliquam in feudum possedit, & servitium domino exhibuerit, quamvis de ea re non sit investitus, præscriptione tamen triginta annorum se tueri potest.* At ei collectoris effato aperte adversatur Friderici I. constitutio *consuet. feud. 2. 55. principi.* In ea enim feudorum respectu præscriptio prorsus vetatur. Proinde qui inter doctores accuratiores existimantur, discrimen faciendum putarunt, num contra tertium aliquem, an contra fiscum præscriptio obtendatur. Altera quidem in specie annorum triginta, in altera vero centum tantum annorum præscriptionem admittunt. Vide Afflict. ad *consuet. feud. loc. cit.* & Rosenthal. in *synops. feud. c. 9. membr. 2. conclus. 97.* Sed ne his quidem ego sim credulus. Ut enim in præsentem præteream, non pati jus Gentium, res publicas præscriptio-

De feudorum præscriptione. 175

ptioni subesse, Fridericus *loc. cit.* quod ad feuda, præscriptionem cujuscumque temporis possessori prodesse vetat, si quid inde in fiscum detrimenti sit rediturum. Inspecto igitur jure feudali communi, nulla temporis in feudis præscriptio adversus fiscum obtendi potest. Sed, quod magis interest, videamus, quid jure patrio ea de re placuerit, sive cum privatis, sive cum fisco sit controversia. Illud autem in antecessum hic moneo, quod de feudorum præscriptione hic differemus, ad regalia generatim omnia extendi oportere.

II. Quod igitur ad feudorum inter privatos præscriptionem, communis ferme sententia doctorum est, jure seu Neapolitano, seu Siculo ea adversus privatos per præscriptionem acquiri posse. Tantum in eo dissentiunt, quanti temporis scilicet eam in rem possessio requiratur. Quidam regulis Romani juris

uni-

unice innutriti ad feudi inter privatos
 præscriptionem satis esse autumant pos-
 sessionem decentii inter præsentés , vi-
 cennii inter absentes . Conf. Montan. *de*
regal. in prælud. n. 34. In jure mu-
 nicipali magis versati alii eam in rem
 ipsius tricennii possessionem exposcunt .
 Eam sententiam late tuetur ex Neapo-
 litanis ~~Afflicus~~ ad *constit. consuetudinem*
pravam, ex Siculis Antonius Cannetius
 Siciliae , si superis placet , Papinianus il-
 le ad *cap. volentes. pag. 23. & sequ.*
 & , qui ei prævit , Gvilelmus Pernus
 ad Regis Martini *capit. continua. 57.* Ne-
 gari quidem haud potest , in ea con-
 stitutione Fridericum II. inter privatos
 in feudis præscriptionem tricennii obti-
 nere jussisse , modo nil inde fiscus de-
 trimenti caperet ; id ipsum etiam con-
 firmatum apud Siculos a Martino Rege
d. capit. continua. 57. Quales sunt tamen
 apud nos hodie recepti mores , ego non
 vi-

video, quo tandem modo ea Friderici constitutio vigorem suum obtinere possit. Nimirum ea lex scripta a Friderico fuit sub Romanæ jurisprudentiæ vix renascentis initia, libellos agente Petro de Vineis, qui nimio studio Romani juris fuerat abreptus, ut liquet ex constitutione *duram*, & *diram* eodem de argumento scripta. At ipse mox rerum usus edocuit, Romani juris de præscriptione regulas apud Neapolitanos, ac Siculos executioni mandari vix posse; eis saltem recepta fori sententia obrogavit. Sane si actor hodie feudi controversi concessionem sibi a Principe factam per investituram adprobet, reus vero tricennii præscriptione se tueatur, vix inveneris, qui reo litem addicat. Superest igitur, ut dicamus, inter privatos per præscriptionem feuda acquiri non posse. Quatenus vero jure patrio generatim admitti præscriptionem oportet,

teat, sententiam meam dixi in *præ-*
tion. sub tit. de usucap. & long. tem-
por. præscript.

III. Quod ad feudorum, aliorumve
 regalium præscriptionem adversus Prin-
 cipem ipsum, ea in re & prisca, & re-
 cens pragmaticorum natio causam fisci
 pessumdedit. Ii enim passim existima-
 runt, seu immemorabili, seu centum
 annorum præscriptione feuda, atque alia
 Majestatis jura acquiri posse, quodcum-
 que fuerit possessionis initium. Conf. Af-
 fist. ad *constit. quadragenalem. de pro-*
rogat. præscript. & Cannet. ad *capit. vo-*
lentes pag. 28. Hinc in controversiis id
 genus cum fisco passim doctores posses-
 sorem monet, ne titulum, si quem
 habet, exhibeat, seque centum anno-
 rum præscriptione unice tueatur. Si enim,
 producto titulo, vitiosus revictus is fue-
 rit, exturbandi e possessione detentoris
 jus fisco deferunt. Conf. Montan. *de re-*
gal.

gal. in prælud. n. 31. Ut autem evincant, possessione centum annorum seu feuda, seu alia Majestatis jura adversus fiscum præscribi, duo potissimum argumenta doctores allegare solent. Primum repetunt ex prædicta Friderici constitutione *quadragenalem*; alterum ex privilegio Caroli VI. Neapolitanis concessio *ann. 1720.* Utrumque quam futile sit, paucis ostendam. Atque hic ignoscant mihi barones, si causam fisci ago. Nam, qui fiscum tuetur, publicam causam tuetur. Neque enim, ut dixit ille, *est pax sine armis, non arma sine stipendiis, non stipendia sine tributis.*

IV. Primo igitur pro feudorum præscriptione adversus Principem ipsum tuenda perperam produci solet Friderici constitutio *quadragenalem. de prorogat. præscript.* Neque enim in feudis, aut aliis Majestatis juribus quicquam ibi Fridericus innovat. Nam si lex isthæc penitus per-

pendatur, aperte liquebit, mentem ibi Friderici fuisse, fisco potius, quam privati prodesse. Nimirum ex regulis Romani juris fiscalis fundi possessores quadraginta annorum præscriptione adversus fiscum tueri se poterant *l. 14. C. de fund. patrim.* Ei igitur legi Fridericus obrogans intra spatium centum annorum fiscale prædium vindicandi copiam fisco fecit: ea vero in specie centenaria tantum præscriptione fiscum repelli jussit. Nil ibi quicquam de feudis, ac reliquis Majestatis juribus Fridericus cavet haud existimans, cuiquam mortalium in mentem venire posse, ea præscriptioni subesse. Exploratum enim erat in jure civili, regalia adversus Principis Majestatem præscribi non posse *l. 2. C. ne rei domin. vel. templ. C. l. 6. G. de præscript. trigint. vel. quadrag. ann.* Nam quod hic statuit Anastasius de publicarum functionum præscriptione verita, ad jura.

jura Majestatis omnia produci oportet. Atque hic manibus Marini de Caramanico gratulari lubet. Is enim in sæculo publici juris imperitissimo aperte docet, eam Friderici legem intra prædiorum fiscalium fines coercendam, neque ad publicas functiones, tributa, & reliqua regalia extendi oportere *in gloss. ad d. constit. quadragenalem. l. b.* Facile etiam refelli potest ea in re argumentum desumptum ex privilegio concessæ Regni baronibus *ann. 1720.* Eo enim contra jus publicum processit Carolus VI. ad eorum animos sibi conciliandos, ut Regni possessionem detinere pergeret, quod ex Caroli II. testamento ad augustissimum Philippum V. serius ocius redire oportebat.

V. Ceterum num feuda, & reliqua Majestatis jura privatis cedere per præscriptionem possint, non ex pragmaticorum lacunis, sed ex juris publici regu-

lis definiri debet. Inspecto autem jure publico perperam quis asseruerit, regalia præscriptioni subesse. Nimirum, ut evici *in prælect. tit. 6. §. 2.* duplex præscriptio distingui debet, altera jure civili, altera jure Gentium introducta. Conf. Christian. Thomaf. *jurisprud. Divin. 2. 10.* Præscriptionis jure Gentium introductæ fundamentum est tacita derelictio consensu Gentium præsumi solita adversus eos, qui neque vi, neque clam, neque precario res suas ab aliis diutius possideri sinunt. Contra præscriptionis jure civili institutæ fundamentum est poena adversus eos indicta, qui in rebus suis negligenter versantur, neque de ipsis recipiendis cogitant. Neutra tamen præscriptio adversus Principem obtendi potest. Non ea quidem, quam ex jure Gentium repetendam diximus: neque enim inter diversas Gentes, sed inter Principem, ac subditos lis agi po-

ni-

De feudorum præscriptione. 183

nitur. Eo accedit, quod tacita illa derelictio hic fingi nequit. Nam supra ex jure civili evicimus, & mox ex patrio jure liquebit, expressim vetuisse Principes, ne jura Majestatis præscriptioni subfint. Præsumpta autem derelinquendi voluntas frustra allegatur, ubi de expressa Principis in contrarium voluntate constat. Multo minus feuda, aut alia regalia vindicanti Principi præscriptionem ex jure civili profectam licet opponere. Ea nimirum, ut vidimus, ad coercendam civium negligentiam introducta fuit. At monstrosum in Civitate foret, Principem ipsum coercionis subicere; ita vero pœnæ nomine eum publico privare dominio, cujus beneficio privatum dominium sustinetur. Vide omnino eundem Thomassium *tom. 1. dissert. 28. c. 3. §. 3.* His igitur recte perpensis, non minus cum jure publico, quam civili, ac patrio censenda est convenire provi-

dentissimi Ferdinandi definitio, qua declaratum, regalia adversus Principem præscribi non posse *in collect. Reg. liter. tit. 3. lit. 4. & sequ.* Si vera hæc fuerint, Princeps non minus in jure civili, ac patrio, quam in ipso jure Gentium fundatam intentionem habet, in ipsius demanium redintegrandum, si quid quispiam sine investitura jure feudi possidere se dicat. Is igitur conventus possessione recte privabitur, nisi titulum concessionis edat, ac frustra vel centum annorum præscriptionem opponet. Nimirum qui qualitatem feudalem allegat, in rem alienam sibi jus asserit. Ejus igitur concessionem ipse adprobare debet *arg. l. 10. C. de servit. & aqu.* Aliunde ipsi pragmatici non dissententur, quoties juris præsumptio pro actore militat, ab ipso reo titulum possessionis edendum. Vid. Hartman. Pistor. *quest. jur. libr. 2. quest. 46. n. 7. & sequ.*

TITULUS VII.

De baronum baliatu, & nuptiis:

Qui tutelam, curationemve baronum seu impuberum, seu minorum gerunt, cum in Regno Neapolitano, ac Siculo, cum passim in Europa alibi *balii* appellantur. Origo vocabuli e *bajulo* est. *Bajulus* enim apud scriptores sequioris ævi puerorum est custos; negotiorum etiam gestor, & administrator, ut ostendit *Ducangius in voc. bajulus*. Indidem & *baliatus* vocabulum, quo baronis seu impuberis, seu minoris tutela, vel curatio designata fuit. Hinc intelliges, cur *baliatus* apud infimæ Latinitatis scriptores *bajulia* etiam dicitur, ut sequioris ævi monumentis ostendit idem *Ducangius in voc. bajulia*. Institutum autem *baliatus* primum in-

invaluit, ubi perpetuitas feudis accessit, eorumque successio liberis delata fuit. Enimvero licet hodie balii tutorum, & curatorum fungantur officio eorum respectu, qui feuda quaternata possident, ipse baliatus tamen in primæva institutione sua causas a tutela, & cura longe diversas habuit. Norunt scilicet ipsi dupondii, tutelam, & curam unice instituisse leges ad tuendum eos, qui propter ætatis, aut consilii infirmitatem tutari per se res suas haud possent. Aliæ baliatus instituendi fuere causæ, atque in eo potius ipsorum Principum, & fisci compendia respexere leges. Id & vidit Montesquieus, & scite, sed raptim pro more suo is indicat *espr.* 31. 33. Juvabit igitur rem celeberrimi usus tantisper latius enarrare.

II. Quod igitur ad baliatus initia, in primævo feudali instituto ipsa veluti feudorum natura suasit, ut ad ipsum Prin-

ci.

cipem pertineret. Constat scilicet, re-
ditus feudorum olim tamquam militiæ
stipendium percepisse barones. Ii si fa-
cto cessissent, a filio seu impubere, seu
minori militare servitium præstari non
poterat. Ita apud omnes ferme Gen-
tes, apud quas recepta sunt feuda, quam-
diu in minori ætate barones forent, ea
in Principis usumfructum redire placuit,
ut militare servitium sibi per alios præ-
stari curaret, donec eam ætatem egressi
barones militiæ munus ipsi capefferent.
Id ipsum tamen molesti laboris Princi-
pibus erat, cum tot baliatibus distrahe-
rentur. Proinde ut ea cura se exolve-
rent, viro navo, & industrio baliatum
demandare solebant, qui seu per se, seu
per alium præstaret militare servitium;
in laboris tamen suscepti pretium totum
feudi usumfructum ipse perciperet, eo
dempto, quod arbitrio boni viri liberis de-
nati baronis alendis sufficere crederetur.

III. Prædictum autem institutum, quo baliatum baronum vel sibi retinebant, vel aliis demandabant Principes, cum passim alibi, cum potissimum in Northmannia receptum. Hinc rerum potius apud Anglos Wilelmus iisdem sub legibus in Angliam baliatum intulit. Primum enim Henricus eo prognatus baliatum legitimum apud Anglos instituit, eumque proximis baronum cognatis deferri jussit, ut liquet ex Matthæo Parisio *in Henrico I. pag. 38. edit. Parisiens.* Idem Henricus baliorum aviditatem lege coercuit. Ab eis enim ex feudi redditibus tantum servitii militaris pretium passus est delibari: quod inde superesset, ipsorum minorum compendiis applicari jussit, eoque nomine reddendis rationibus eos fecit obnoxios, ut ex eodem Matthæo Parisio constat *pag. 178.* Quod ad tempus autem baliatu sceminas inter, & masculos veteri Northmann-

mannorum jure discrimen erat. In masculis enim ad annum usque vicefimum extendebatur, ut liquet ex legibus Nortmannorum c. 32. Ea enim apud Nortmannos ætate adolescentes armis sufficere credebantur, ac per se militiam tolerare posse. In fœminis vero baliatus definebat, ubi decimum quartum annum excederent. Id inde factum, quia ea ætate nubentes per viros ipsos feudale servitium præstare posse videbantur. Vid. Ludewig. de ætat. legit. puber. & minor. c. 3. §. 7.

IV. Quod ad Regnum Neapolitanum, ac Siculum, Rogerius I. aut, quod probabilius ego putarim, ipse Robertus Guiscardus morem Gentis suæ sequutus baliatum in provincias bello partas invenit iisdem ferme sub legibus, quas ei Wilelmum apud Anglos præstituisse monuimus. Exploratum est enim, Nortmannorum instituta quamplurima apud
Nea-

Neapolitanos, ac Siculos Robertum confirmasse. Id sane evincunt ipsi ferocientes barones apud Hugonem Falcandum in vita Gvilelmi I. ubi restitui exposcunt consuetudines, *quas avus ejus Rogerius comes a Roberto Guiscardo prius introductas observaverit, & observari præceperit.* Sed eam in rem decretoria mihi viderur Friderici II. constitutio *in aliquibus. de successio. nobil. in feud.* Ibi enim Fridericus ex veteri Nortmannorum jure baliatum impuberam, ac minorum Principi asserit vel ab ipso, ~~vel ab alio~~ *exercendum juxta approbatam Regni consuetudinem.* Quæ sane verba satis ostendunt, veterem apud nos eam fuisse legem, & cum ipso Nortmannorum adventu in Regnum illam. Sed videamus, quibus legibus in provinciis Neapolitanis, ac Siculis baliatum Fridericus subesse jufferit, & quid novissimo Regni jure in eo argumento placuerit.

V.

V. Quod igitur ad Friderici de baliatu leges, is, antiquissimo feudali jure, & instituto Nortmannorum præsertim apud Neapolitanos, ac Siculos confirmato, inter jura Majestatis baliatum referri jussit, eumque vel ab ipso Principe geri, vel aliis demandari *constit. in aliquibus. de success. nobil. in feud.* Is tamen tot negotiis in Europa distractus baronum baliatum plerumque aliis demandabat. Enimvero vetusta illa consuetudine abusi balii, decerptis ex reditu feudorum modicis alimentis impuberi, aut minori præstandis, ac servitii pretio fisco persolvi solito, fructus feudorum omnes sibi vindicabant, neque gesti baliatus rationes reddebant. Proinde ne quid eam ob rem pupilli detrimenti caperent, rem totam Fridericus accuratius definiivit *in constit. minoribus. de jur. bal.* Is enim ibi, impuberum, ac minorum favore intra tutorum forme,

cu-

curatorumve leges baliis redactis, eos reddendis rationibus subesse jussit; *ita videlicet, quod deducto eo, quod Curia pro ipso balio, prout moris est, dederit, nec non deductis justis, & moderatis expensis, quas pro victu, & vestitu suo, & quas in persona, aut rebus pueri, vel pro servitio debito Curia nostra de bis, quæ minor tenet, ipsum balium fecisse constabit, reliqua pupilla inægre reddere teneatur.* Ea vero Friderici lege apud Neapolitanos, ac Siculos tutoribus, & curatoribus in omnibus ferme æquati sunt balii. Inter utrosque id potissimum interest, quod ob tutelæ, vel curæ gestionem nullum jure ordinario salarium peti potest. Verum ex prædicta Friderici lege balii salarium recte petunt.

VI. Quod ad finem autem baliatus, secundum Friderici leges intererat foeminas inter, & masculos. Foeminæ enim ob causam supra memoratam post annum

num decimum quartum expletum baliatu statim liberabantur. Contra masculi annum tandem vicesimum quintum egressi e potestate baliorum exhibant, ut iterato monuit Marinus de Caramanico ad *constitut. minoribus*. Is autem, qua jurisprudentia fuit, neque Friderici mentem, neque receptam in foro constitutionis Fridericianæ sententiam ignorare poterat. Proinde juris ignorantiam prodit scriptor *pragmat. 2. de minor*. Ibi enim, is docet, inspectis Regni constitutionibus, qua in foeminis, qua in masculis post ætatis annum decimum quartum baliatum æque finiri; eum vero errorem is hausit ex præpostera per id temporis fori praxi, quam & hodie apud Siculos obtinere comperio. Utcumque id fuerit, barones in Regno Neapolitano hodie utuntur cum burgensibus æquo jure, &, anno decimo octavo confecto, baliatu liberantur. Id tantum interest

Tom. I.

N

ma-

masculos inter, & foeminas, quod hæ potestate balii eximuntur, si ante decimum octavum annum nubant *d. pragm. 2. de minor.*

VII. Porro vetustissimo jure apud Neapolitanos, ac Siculos balium ab ipso Principe eligi oportebat, seu intestatus, seu cum testamento decessisset baro *constit. minoribus. de jur. bal.* Quod ad Regnum Neapolitanum tamen Carolus II. rem ferme redegit intra regulas Romani juris *in capit. feudatarius decedens*. Ibi enim ab eo cautum, ut, si baro cum testamento decederet, quos vellet, balios constituere testamento posset. Sin intestatus obiret, balium ex propinquis jusfit per Curiam eligi, qui magis idoneus videretur. Matrem tamen præferendam edixit, si se secundis nuptiis non funestaret. Id ipsum ferme Siculis jure novo concessum. Primo enim a Rege Jacobo cautum, ut, intestato obeunte ba-
ro-

rone, si feudum profectum esset ex patre, proximus ex paterno latere in baliatu per Curiam præferretur; sin provenisset ex matre, præferretur proximus ex materno latere *capit.* 32. Sed & ulterius ea in re processit Alfonsus *in capit.* 388. Is enim apud Siculos in baliatu præferri jussit, qui in tutela burgensium alias præferrentur; balios vero, seu ex testamento, seu ab intestato ipsi baliatus competeret, gestionem suscipere, jussu, & confirmatione Curie non expectato. Ex ea igitur Alfonsi lege a tutela, & cura baliatus non differt, ac tutoribus, & curatoribus fere in omnibus æquati sunt balii. Atque hæ quidem vices apud Neapolitanos, ac Siculos baliatus fuerunt.

Quantum ævi longinqua valet mutare vetustas!

Sed, quod polliciti in rubrica sumus, de baronum matrimonio pauca delibemus.

VIII. Matrimonium baronum cum ipsorum baliatu jungendi occasionem mihi præstat ipse Fridericus II. *in constit. in aliquibus*. Ibi enim, asserto sibi baliatu filiarum baronis impuberum, eas se matrimonio collocaturum edicit, ubi annum decimum quartum excederent; qua quidem ætate foeminarum baliatum per id temporis finitum ostendimus. De baronum autem matrimonio hic acturi prolixi quidem haud erimus. Cui enim non dictus Hylas? Exinde pauca tantum hic exhibebimus, quæ rectæ juris feudalis intelligentiæ lucem queant affundere.

IX. Inter mali exempli instituta persequiorem ætatem passim recepta & illud invaluit, quod alibi novæ nuptiæ in prima nuptiarum nocte per barones prægustandæ forent, nisi turpi tributo *marcbeta* ea ignominia se virgines redemissent Ducang. voc. *marcbeta*; alibi Ci-

vitatum domini alienis liberis deligendorum conjugum sibi jus vindicarent. Hinc quibusdam Civitatibus privilegii loco concessum, ut earum civibus pro arbitrio liceret, quam vellent, liberis conditionem quærere. Ita quidem in charta Richardi comitis Pictaviensis pro Rupellensibus apud Beslium pag. 600. *Præterea ipsis concessi, quod, si ipsi inter filios, & filias suas, & mulieres viduas matrimonia contrahere voluerint, ego eis nullam inferam violentiam, & si quis super hoc in eis manus mitteret, ipsi sine occasione se defenderent.*

X. Enimvero ubi, declinante in Europa barbarie, civium jura primæva in integrum sunt restituta, humaniorem ea in re mentem induere Principes, ac passim matrimonii libertas seu moribus, seu scriptis legibus redintegrata fuit. Verum ut ut respectu privatorum hominum id æquissimum videri posset, quod ad

198 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. VII.*

barones tamen intra modum coerceri oportebat. Sane politica per ea tempora constitutio, & ipsa ratio Principatus suadere videbatur, ne pro arbitrio barones sibi, liberisve suis conjugem quærent in jussu Principum. Nimirum ad sæculum ferme decimum quintum usque hodiernum militem mercenarium non aluerunt Principes, ac vis armorum penes barones erat. In eorum igitur militari potentia periculum Principi creari poterat, si qui barones ei suspecti affinitate conjungerentur. Necessitas autem assensus Principis impetrandi in baronum nuptiis potissimum apud Nortmannos obtinuit. Hinc in charta Philippi Augusti ann. 1220. apud Duncang. *vos. maritagium* libertas quidem matrimonii Cadonemibus indulgetur, eo jure tamen vetiti sunt ii uti, *qui feudum tenent, propter quod debemus maritare secundum usum, & consuetudinem Normanniæ.* Constat igitur

igitur, apud Nortmannos sine venia Principis nuptias sibi, suisve barones conciliare non potuisse.

XI. Porro nemo unus ignorat, sæculo undecimo per Wilelmum Nortmanniæ Ducem Angliam, per ipsius subditos provincias Neapolitanas, ac Siculas bello subactas. Ita veteres Nortmanniæ mores eodem ferme tempore in diversas terrarum partes longe inter se diffitas per Nortmannos illati. Quod ad Anglos autem, ea de re late Cowellus *libr. 2. tit. 3.* Lubet tamen hic exhibere chartam Henrici III. Regis Angliæ ex Gvil-elmo Prynneo *in libertat. Anglic. tom. 2. pag. 602.* *Cum per experientiam didicimus, quod complures dominæ Regni nostri, spreta securitate, quæ per legem, & antiquam consuetudinem capi solet, & debet ab iis, ne se maritari permitterent sine consensu, & voluntate nostra, non requisito super hoc nostro as-*
N 4 *sen-*

sensu , unde tam nobis , quam coronæ nostræ & damnum , & opprobrium emerferunt , vobis mandamus firmiter injungentes in fide , qua nobis tenemini , quatenus sine dilatione a Margeria sorore quondam comitis Warwicensis , & castrum habet ingentis fortitudinis , pro quo nobis nullatenus expediret , quod aliquem in virum acciperet , nisi de ipso , tamquam de nobis , considerem , castrum de Warwic , & de terris suis , quas ipsi eligeris , in plegium capiatis præter securitatem debitam , quod ipsa nulli viventium sine licentia nostra in matrimonium copulabitur : ita quod si contra hoc fecisset , castrum prædictum , & terræ similiter in plegium captæ nobis perpetuo , & heredibus nostris incurrantur .

XII. Quod ad provincias Neapolitanas , ac Siculas , statim sub initia Nortmannici Principatus eo quoque respectu patria sua instituta in eas intulere Nortman-

manni . Id ipsum tamen sub primis Nortmannorum dynastis moribus potius stetit , quam scripta lege . Sane in constitutionum libris ne Rogerii quidem ea de re ulla lex extat ; exploratum est tamen , per ea tempora sine assensu Principis baronum nuptias confieri non potuisse . Id jus Majestatis severius quidem exercuit Gvilelmus I. ac tumultus Siouli adversus eum per barones exciti potissima causa ea fuit , ut constat ex Hugone Falcando *in histor. Sicul.* ipse Gvilelmus tamen de baronum nuptiis injussu Principis non ineundis nulla lex generalis produci potest . Neque enim constitutio *fratribus. de fratr. obligam. part. feud.* in baronum nuptiis Regis assensum generatim præscribit . Ibi enim tantum edicitur , ut barones neque obligent , neque dotis nomine feudum sorori tradant , neque dotarium in eo constituent , nisi bona cum Regis gratia nuptiæ contrahantur .

tur. Mores igitur ita receptos primus lege scripta firmavit Fridericus II. eosque aut extendit, aut exolescentes fortasse severius restitutum ivit. Eam autem in rem binæ ejus extant constitutiones sub rubrica *de uxore non ducend. sine permiss.* *Cur.* Prima edicit, ne quis baronum feuda quaternata possidens sine venia Principis aut uxorem ducat, aut liberos, aliosve a se pendentes matrimonio collocet, contraria consuetudine aboleri iusta, quæ in aliquibus Regni partibus valescebat *constit. honorem nostri diadematis.* Altera ultra progreditur, ac periculum ex matrimoniis cum alienigenis iniri solitis sibi imminens Fridericus arceri studens sine expresso ipsius consensu nuptias cum exteris iniri vetat; licet in speciem aliam causam ejus prohibitionis afferat. Si quis secus faceret, bonorum omnium publicatione crimen luere jubet *constit. cum hereditarium.*

Utru m-

Utrumque & jus vetus in Regno fuit, & ipsa ratio Principatus per ea tempora necessario flagitabat. Jam inde enim duces præsertim Itali clarescebant, qui conductitiis suis militibus periculum Friderico facefferè poterant, si cum Neapolitanis, aut Siculis affinitate jungerentur. Id non intelligens ineptus ille monarcha juris Friderici memoriam perperam infectatur, quasi is obliqua via matrimonia prohibuisset *instituta a Deo in Paradiso ad d. constit. honorem nostri diadematis*. Jura igitur Majestatis cum ipsius periculo prodidit Carolus II. ubi cum barones, cum generatim in Regno alios jure liberi connubii uti iussit, ac Regis tandem assensum in matrimoniis obtinendum edixit, ubi aut feuda, aut res feudales dotis causa darentur *capit. item statuimus, quod licitum sit baronibus*. Id ipsum in Sicilia cautum a Jacobo Rege *capit. 22. Qui tamen*

men barones hodie cautius sibi confu-
lunt , matrimonii veniam a Principe
petunt . Quod autem ad matrimonia
cum peregrinis , Carolus II. non ob-
rogavit Friderici legi . Ab ejus igitur
constitutione in ea speciè recedi non
debet .

T I T U L U S VIII.

De diversis feudorum incolis .

Oppidanorum apud Neapolitanos , ac
Siculos diversa olim in feudis con-
ditio fuit, neque eodem jure censebantur
omnes . Nam , prout diversæ species eo-
rum essent , alii liberius quidem age-
bant , & ipsius Principis jurisdictioni
suberant , alii obnoxii baronibus erant,
iisque usque adeo obstricti , ut ne do-
micilium quidem alio transferre possent.

Ob

Ob diversas oppidanorum species non distinctas sexcentæ adversus eos injuriæ: ita enim latissima baronibus via patuit, qua adversus feudorum incolas grassarentur impune. Ut autem in tam momentoso negotio accurate verfemur, feuda inhabitantes in quinque species partiri lubet. Nam alii quidem *burgenses* erant, alii *commendati*, alii *libellarii*, alii *angarii*, *parangarii*, alii *villani* denique. Juvabit igitur oppidanorum politicæ libertati litare, & ad rectam patrii juris intelligentiam sine ira, & studio, quorum causas procul habeo, diversam eorum conditionem exponere.

II. Quod ad primum igitur, *burgarios* inter, quos dixerunt veteres, & *burgenses*, quos hodie dicimus, longe interest. Burgarios appellavit antiquitas burgorum adscriptitios, qui burgis inserviebant, iisque cum liberis originario jure tenebantur. Burgi autem erant limitamea

munita *απο τῆς πύργου* appellata , a turre scilicet inibi extrui solita , ut a limitibus hostes propulsari possent. Vid. Jacob. Gothofr. ad *l. unic. C. Theodos. de burgar.* Per sequiorem ætatem oppida ferme omnia inter grassantem privati belli licentiam turribus, & castellis munita. Ita burgenfes sunt appellati liberi tantum cives, seu feuda, seu oppida Regii demanii inhabitarent *constit. quisquis de burgensibus. de revocand. transeunt. ad alien. habit.* Hi, si incolæ feudorum essent, nil quicquam baroni præstare adigebantur: ejus igitur jurisdictioni non suberant, eorumque conditio ab ingenuis civibus demania Principis incolentibus primævo Regni jure diversa non constabatur.

III. Ex dictis hætenus facile est intelligere, cur burgenfes Fridericus non secus, ac milites, eorumque liberos enses deferre sit passus *constit. irritationis*

nostra. de illicit. portation. armor. In eadem quoque liquet, cur, in judiciis probatione per pugnam abolita, ac per instrumenta, vel testes controversiis defini jussis; idem Fridericus in causis ipsorum baronum adscriptitiorum quidem, & id genus vilioris conditionis hominum testimonium admitti vetuerit; adversus eos tamen burgeneses testes recipi jufferit *constit. prosequentes. de pugn. sublat.* Quin, inspecto Fridericiano jure, burgenesium feuda incolentium præ illis, qui oppida Regii demanii inhabitarent, conditionem meliorem fuisse comperio. Nam integrum quidem erat burgenesibus feuda incolentibus in oppidis Regii demanii domicilium sibi deligere; id ipsum licere noluit Fridericus burgenesibus, qui in oppidis Regii demanii lares sibi fixissent *d. constit. quisquis de burgenesibus. de revoc. transeunt. ad alien. habit.* Id for-

tasse Friderico suaserunt baronum molimina, quibus per eam ætatem omne in turbido consilium, & suarum partium augendarum gratia oppidanos Regios pelliciebant, ut in feuda migrarent.

IV. Quod ad *commendatos*, quos *recommendatos*, & *affidatos* sequioris ævi scriptores appellare solitant, satis constat, eorum originem feudali potissimum anarchia acceptam referri oportere. Nimirum sæculo præsertim decimo secundo inter Europæ concussæ motus, eorumque audaciam, qui aliena passim invaderent, complures potentiorum patrocinio se commendabant, ut inter serpentem belli privatim inferendi licentiam ipsorum armis defenserentur; ipsi autem affidati, veluti in suscepti patrocinii hostimentum, aut ignobile servitium in pecunia, ac speciebus potentioribus illis præstarent, aut homagium
ab

ab eo non diversum, quod baroni capitaneo vassallos promittere oportebat. Ita vero inter privata bella per id temporis frequentissima commendati vires baronum augebant, ac per belli tempus ex commendationis lege aut eorum signa armati sequebantur, aut eos pecunie, specierumve præstatione juvabant. De eis ita Ranfredus jurisconsultus æqualis Friderico II. *in ordin. judiciar. sub tit. de villan. Recommendati dicuntur, qui veniunt ab alienis partibus, & habitare volunt in Civitate tua; eligit patrocinium tuum, & dicit, domine, volo esse recommendatus, ut habeamus tuam defensionem in annis singulis, & serviam in Pascha, vel in natali duas gallinas, vel libram piperis, vel aliquid aliud. De istis multos invenies apud Neapolim in villis eorum, vel Bononia: Isti de jure nihil aliud debent conferre, sed Neapolitani ab il-*

210 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. VIII.*
lis multa exigunt, & fere omnia, quæ
exigunt domini a vassallis.

V. Quicquid autem juris de affidatis in reliqua Europa fuerit, quod ad Regnum Neapolitanum, ac Siculum neque Ducangio, neque aliis, qui unice ex eo sapiunt, assentiri possum, qui passim edicunt, jure Neapolitano licuisse baronibus, commendatos, quot vellent, pro arbitrio sibi parare. Quæ enim diplomata in eam sententiam ex Ducangio produci solent *in voc. affidati*, ea ipsa apprime probant, id sine expresso privilegio Principis barones aggredi non potuisse; in eo etiam concedendo Principes non infinitam affidandi licentiam concessisse, eamque intra certum commendatorum numerum fuisse coercitam. Ita quidem diploma Gvilelmi II. ex Ughello *tom. 7. pag. 984. potestatem indulsimus ad opus ipsius Ecclesie 25. homines affidandi junta usum, & cor-*
sue-

suetudinem Ecclesiarum, & baronum illarum partium, qui potestatem habent homines affidandi, singulari scilicet Principis beneficio. Sed & diserte Fridericus II. apud Neapolitanos, ac Siculos quempiam in posterum affidari vetat; veteres autem affidatos commendationis jure retineri prohibet, nisi possessores decessorum suorum privilegia exhiberent *constit. cum universis. de homin. deman. affidat. non tenend.* Idem vero Fridericus ea in re fraudes admitti solitas præcisum ivit. Nimirum per eam ætatem complures in utroque Regno barones feudalibus prædiolis concedendis seu ex demanio Principis, seu ex feudorum incolis affidatos sibi parabant. Id ipsum igitur fieri vetuit *constit. quia frequenter. de homin. non tenend. ration. terr. vel feud.*

VI. Jam vero ex privilegio Principis commendatos homines sibi nacti eos

plerique omnes jure feudi possidebant .
 Quemadmodum igitur Civitates , aut
 vicus jure feudi adepti militari servi-
 tio erant obnoxii , ita qui affidatos
 sibi parassent , eorum respectu militari
 servitio suberant . Ea autem in re eam
 plerumque servitii ratio videtur inita ,
 ut pro quadraginta affidatis militem
 unum præstari oporteret . Eo me ferme
 trahit Caroli Borrelli catalogus *in vin-*
dic. Neapol. nobilit. n. 400. In expedi-
 tione Hierosolymitana scilicet Neapo-
 litani barones ad duplum servitii sunt
 adacti . Atqui sic ibi *loc. cit. Joannes*
de Boecio dixit, quod tenet viginti com-
mentarios in Castellione, & cum aug-
mento obtulit militem unum . Id ipsum
 tamen asserto hæsitanter , ac timide . Nam
 statim ibidem additur *n. 401. Leo de*
Fogia dixit, quod habet paucos commen-
datarios, & obtulit militem unum . Qua-
 propter rectius fortasse dixeris , servitium
 com-

commendationis respectu præstari solitum diversum quidem fuisse, prout diversæ forent commendationis & leges, & obligationes ipsæ, quibus commendati baronibus obstricti forent.

VII. Quod ad libellarios, ii præaffidatis minus obnoxii baronibus erant. Libellarii quidem per sequiorem ætatem sunt appellati servi, qui per libellum, seu scripturam manumissi forent. In eam vero sententiam id vocabulum haud semel usurpatur in legibus Longobardorum. Vid. *libr. 2. tit. 44. §. 2.* Verum vox isthæc mox frequentius adhiberi cœpit ad eos indigitandos, qui, acceptis prædiolis e feudo decerptis, ob libellarem contractum ad annum censum baronibus exolvendum adigebantur. Ut enim advertimus *libr. 1. tit. 2. §. 4.* libellus, seu libellaris contractus ab emphyteusi diversus non erat. Nam in jure feudali communi ejus contractus

descriptio non diversa ab emphyteusi proponitur. Instar omnium esse queat locus ille *consuet. feudal. libr. 2. tit. 9. §. 1.* Meo igitur periculo tuto asseveraris, ex prædiolis per libellum concedi solitis enatas in Regno *tenefias*, quæ dicuntur, & quæ perperam a doctoribus fuffeuda existimantur, ut ostendisse videor *libr. 1. tit. 4. §. 7.* Utcumque id fuerit, libellarii quidem a reliquis burgenfibus diverfi non erant, & præter species, pecuniamve annuam ob accepta prædiola eos non aliud baronibus præstare oportebat. Videtis tamen, quæ infra differam *§. ult.*

VIII. Quod ad angarios, & parangarios, ita illos appellavit sequior ætas, qui quibusdam anni diebus baronibus operas præstare cogentur. Usu autem doctorum invaluit, ut, quos de suo baronibus inservire oporteret, parangarij dicerentur, qui operam sumptu baronum

nam præstarent, angarii audirent. *Conf. jus Regn. libr. 1. tit. 3. §. II.* Eorum igitur conditio præ burgenſibus, ac libellariis, longe deterior, iisque nota quædam ſervitutis inerat. Proinde ſi eo jure cum feudis conceſſi forent, perinde atque adſcriptitii, alio concedere *vocabantur conſtit. quiſquis de burgenſibus. de revocand. tranſeunt. ad alien. habit.* Licet igitur nihil impedimento ſit hodie, quominus, ubi quis velit, ſibi deligat domicilium, per id tamen temporis angarii, parangarii alio, migrantes ſui veluti furtum facere credebantur. Atque hic opportunum fuerit advertere, male verſatos prædictæ conſtitutionis exſcriptores quoslibet feudorum incolas damnantes, ne feuda deſerant, licet baroni *minime teneantur*: ibi legendam exiſtimarim, *vel minime teneantur*, ea ſententia ſcilicet, ut a feudis migrare non poſſent, quos vel
quid

quid minimum operæ baronibus præstare oporteret .

IX. Pessima conditio villanorum fuit sub Nortmannis , ac Suevis : ii adscriptitii in Friderici constitutionibus distitari solent , & ad Romanorum adscriptitiorum jus ferme accedebant . Enimvero licet ex jure Romano eadem ferme foret conditio adscriptitiorum omnium , in jure tamen Neapolitano , ac Siculo inter villanos differentias complures invenio . Primo enim quidam jure allodii , quidam jure feudi concedi solebant . Ad facinorosos enim homines coercendos Neapolitani Principes eo devenerunt , ut nullo quoque cum feudali prædio in solos villanos jus feudi constituerent . Deinde , si jure feudi concessi forent , quidam pecuniam , speciesve annuas baronibus præstare adigebantur : ea vero de causa , qui in eos jus feudi haberent , Principi servitium militare præ-

præstabant. Ea de re apud Carolum Borrellum *in catal. baron. Regn. Neapol.* eximia quidem monumenta occurrunt. Ita sane ibi num. 514. *Joannes Borromil. tenet de Curia ex privilegio Domini Ducis Rogerii villanos 28. in pertinentiis Salerni, & vineam, & domum in Salerno, de quibus cum augmento obrulit milites duos.* Inibi num. 519. *Petrus de Roccio, sicut dixit Gregorius de Linguito, tenet in Gifono villanos 15. & cum augmento obrulit militem unum.* Contra ex lege concessionis cum villanis quibusdam humanius agebatur, eoque minuscularia tantum *servitia, ac salutes* præstare oportebat. Servitiorum vocabulo hic intellige munuscula a villanis certis anni diebus præstari solita. Ita quidem in Rogerii diplomate apud Nicæum *in chronic. Casinens. libr. 4. c. 53. Item universi habitatores Cerbarii tenentur præstare annuatim infirmario*
Ca-

218 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. VIII.*

*Casinensi salutes infra scriptas, videlicet unam gallinam, & duos panes, & decem ova in Resurrectione Domini. Hinc frequentissimum illud in chartis sequioris ævi servire in caseo, in piscibus, in gallinis, & id genus aliis. Servitia in ea re autem, ac salutes eodem redibant. Servitiis salutes addi solebant, quia quo tempore servitia isthæc baroni offerebantur, ei villani salutem apprecari solebant. Hinc ea munera *salutaricum* dicebantur. Si igitur ea lege villani concessi forent, ii non multum baroni proderant, eorumque causa barones militare servitium non præstabant. Ita sane apud Carolum Borrellum *in vindic. Neapol. nobil.* villanos habentes pro celeberrima illa expeditione Hierosolymitana nullum servitium præstiterunt, si ab eis servitia tantum, ac salutes exigerent. Hinc in ejus catalogo 3. 1265. *Raynaldus de Puta tenet villanos 52. qui**

qui non reddunt, nisi servitia, & salutes. Paulo post ibidem n. 1267. Nicolaus tenet villanos 40. qui non reddunt, nisi servitia, & salutes. Sed, quod superest, subnectamus, quatenus, & in quos feudorum incolarum jurisdictio baronum per eam ætatem extenderetur.

X. Primum omnium satis constat, primos illos Normannos Regni Neapolitani, ac Siculi conditores e patriis suis moribus non recessisse, neque juris dicendi facultatem baronibus abnegasse. Sane in consuetudinibus Normanniæ ea tamquam legitima agnoscitur *libr. 1. c. 3.* Ibidem tamen neque infinita, neque in quoslibet feudorum incolarum baronibus asseritur jurisdictio, sed tantum aut *in querelis ex feudo procreatis*, in controversiis scilicet ex concessis in feudo juribus nasci solitis, *aut contra residentes feudi*. Feudi residentes, ut ibi observat Petrus de Ludéwig ad
↳ *cap.*

220 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. VIII.*
cod. leg. Normann. in reliqu. manuscript.
tom. 7. non quilibet erant feudorum
incolæ, sed ii tantum, qui, tamquam
glebæ, feudis essent adscripti, neque
inde migrare possent. Stet illud igitur,
barones apud Nortmannos jus tantum
dixisse aut de concessi feudi controver-
siis, ac juribus, quæ ratione feudi in
villanos sibi competerent, aut de liti-
bus, quæ inter feudi adscriptitios enatæ
forent. Ut autem præverti, in ipsos
feudi homines non infinita quidem apud
Nortmannos jurisdictio baronibus com-
petebat. Diserte enim edicitur *in con-*
suetud. Normann. c. 55. n. 8. ad ipsum
Principem pertinere *curiam de omni pla-*
cito spade, & de ruberiis, & multiciis,
homicidiis, treguis fractis, iniquis as-
sultationibus, recognitionibus, & inqui-
sitionibus, & hujuscemodi, quæ ad pla-
citum spade pertinent evidenter. Ea igitur
lege criminis omnis atrocioris cog-
ni-

gnitio ipsi Principi palam addicitur. Atque intra has quidem limites baronum jurisdictionem coercuerunt Nortmanni Duces. Nunc videre præstat, intra quem modum baronibus apud Neapolitanos, ac Siculos ea concessa fuerit.

XI. Intra quem modum baronum jurisdictionem coercuerint in utroque Regno Nortmanni Principes, in monumentorum defectu aperte quidem definiri vix potest. Facile tamen eviceris, eum non diversum ab eo fuisse, quem præstitit Fridericus II. eorum in Principatu successor, & cujus leges eo apprimè collineant, ut ipsorum Nortmannorum vetus politica constitutio per minorem suam ætatem accisa restitueretur. Is vero juris dicendi facultatem tantum ad justitarios, ac judices a se constitutos pertinere jussit. Si qui barones quid secus aggressi forent, eos feudorum publicatione multavit *constit. ea, qua ad specia*

232. *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. VIII.*
ciale. quod nulli prelat. com. bar. Ex
Nortmannorum jure primavo in baro-
num curiis eorum tantum controversias
definiri jussit, qui homines feudorum
essent. Atque hic cum baronibus libe-
ralior esse malim. *Homium* enim ve-
rabulo intelligendos hic ajo non tan-
tum, qui *villanagii* titulo ad feudum
pertinerent, sed & libellarios, & sub-
vassallos, qui seu per libellarem con-
tractum, seu feudali nexu a baronibus
quid accepissent, modo lis ea respiceret,
quæ a libellariis, ac subvassallis
baronibus præstari oporteret secundum
ea, quæ apud veteres Nortmannos ser-
vata supra monuimus. Quin ad eam
classe[m] commendatos quoque retulerim,
si privilegio Principis quæsiiti forent,
atque ad ipsius commendationis leges
controversia pertineret. Commendati
autem, villani, &, qui vix a villanis
differabant, argarii, parangarii reliquo-
rum

rum oppidanorum respectu numero paucissimi erant, quippe poenae nomine in eam conditionem redacti. Sane in Caroli Borrelli catalogo, ubi plurimum provinciarum feuda cum suis adscriptitiis recensentur, villanorum vix mille exhibetur.

XII. At vero eorum controversias, qui praedictis titulis ad feudum pertinerent, definiendi vetuit Fridericus per iudices arbitrio baronum delectos; iudices per Principem praestitutos in baronis curiam ire iussit, eorumque sententia controversiarum fata componi *confis. de questionibus. 2. de ordinand. iudicib.* Hoc autem institutum non solum sub Nortmannis, ac Suevis, sed & sub ipsis Andegavensibus religiose servatum. Sicubi enim sub eorum Principatu curiam, & jus cognoscendi, iudicandi baronibus concessum legas, nisi iudicis quoque constituendi facultas express-

224 *Jus feud. Neap. ac Sic. L. I. T. VIII.*
pressim concessa dicatur, id secundum
prædictam Friderici constitutionem in-
telligi quidem oportet. Recte igitur
edixit Nicolaus Viventius in re diploma-
tica inter nostrates facile princeps in
interpretatione diplomatis de Arnonis
fendo pro Bartholomæo de Capua ex-
pediti, eum quidem suffendi accepti ra-
tione ad curiam baronis capitanei liter
ex subinfeudatione subortas deferre o-
portuisse, de iis tamen in baronis curia
judices Regios judicasse in libello, cui
titulus *jus fisc. in Arnon. feud. pag. 26.*
Quatenus tamen jure Regni novissimo
baronum jurisdictio producta fuerit, op-
portune liquebit *libr. 3. tit. ult.*

Finis libri primi.